

**דיאלי או ניטרלי?
סוגיית הניטרליות (NPOV)
באתר "וויקיפדיה"**

שירי שילה

בהנחיית: פרופ' שיזף רפאלי

**עבודת גמר מחקרית (תיזה) המוגשת כמילוי חלק
מהדרישות לקבלת התואר "מוסמך האוניברסיטה"**

**אוניברסיטת חיפה
הפקולטה למדעי החברה
החוג לתקשורת**

נובמבר, 2008

דיאלי או ניטרלי? סוגיית הניטרליות (NPOV) באתר "וויקיפדיה"

מאת : שירי שילה
בהנחיית : פרופ' שיזף רפאלי

**עבודת גמר מחקרית (תיזה) המוגשת כמילוי חלק מהדרישות
לקבלת התואר "מוסמך האוניברסיטה"**

אוניברסיטת חיפה
הפקולטה למדעי החברה
החוג לתקשורת

נובמבר, 2008

מאושר על ידי _____ פרופ' שיזף רפאלי
(מנחה העבודה)
תאריך _____ 12.1.2009

מאושר על ידי _____ ד"ר נורית טל-אור
(יו"ר הוועדה החוגית למ"א)
תאריך _____ 12.1.2009

הכרת תודה

ברצוני להביע את תודתי לפרופ' שיזף רפאלי על עזרתו הרבה לאורך כל הדרך בהכנת עבודת הגמר המחקרית (תיזה).

תודה מיוחדת נתונה למזכירות החוג לתקשורת לירון ונורית על עזרתן הרבה עם ענייני הביורוקרטיה הקשורים להגשת עבודת הגמר המחקרית (תיזה).

ריאלי או ניטרלי? סוגיית הניטרליות (NPOV) באתר "וויקיפדיה"

שירי שילה

ת ק צ י ר

בעקבות מהפכת המידע של המאה ה-20, ידע עצום שהיה מפוזר בעשרות אנציקלופדיות, מילונים וספרים עבר בהדרגה לגרסה אלקטרונית זמינה ונוחה יותר. מעבר זה משקף בין השאר מגמה הנקראת "Web.2.0", בה מוקמים אלפי אתרי שיתוף תוכן חופשיים. אחד מן מהפרויקטים המרכזיים של שיתוף במידע ברשת הוא אתר "וויקיפדיה", אנציקלופדיית רשת מבוססת-וויקי אשר נערכת על-ידי קהל הגולשים. סוגיה המטרידה את אמצעי התקשורת ואף חוקרי אקדמיה רבים היא איכות המידע ב"וויקיפדיה": האם מידע מתוך פרויקט חדשני, אשר נכתב על ידי מיליוני גולשים, יכול להיות ניטרלי? המחקר הנוכחי עוסק בסוגיית הניטרליות (NPOV: *Neutral Point Of View*) באתר "וויקיפדיה" ודן בהשלכותיה, מימדיה והיבטים הקשורים לה. ניטרליות מהווה אספקט אחד מהמושג הרחב "אובייקטיביות", מושג אשר זכה לעיסוק תיאורטי רב בתחום התקשורת המידענות והספרנות. המטרה כאן היא לנתח היבטים הקשורים לתוכן הערכים ואופן כתיבתם יחד עם ניתוח התהליך של היווצרות התוכן והדיון שמתרחש סביבו, זאת, על מנת לקבל תמונת מצב ראשונה מסוגה אשר טרם נתקבלה במלואה ממחקרים קודמים בתחום. המחקר התבצע בעזרת ניתוח תוכן כמותי ואיכותני של חמישה ערכים שנויים במחלוקת: "טרוריזם", "השוואה", "איידס", "מדונה", ו-"אלוהים". הניתוח כלל שלוש סוגי השוואות: השוואה בין חמש גרסאות לשוניות שונות של "וויקיפדיה": עברית, אנגלית, ערבית, ספרדית ורוסית; השוואה של אותם הערכים ב"וויקיפדיה" מול אנציקלופדיית "בריטניקה" בשפה האנגלית; ולבסוף, התבצעה השוואה בין גרסאות בנקודות זמן שונות ב"וויקיפדיה" העברית. בהתאם להשערה המרכזית, נמצא קשר חיובי בין מספר עורכים ומידת דינאמיות ובין מידת ניטרליות. בהתאם לכך, הגרסה האנגלית של "וויקיפדיה" נמצאה כבעלת מידת הניטרליות הגבוהה ביותר. כמו כן, מידת הניטרליות ב"וויקיפדיה" נמצאה גבוהה יותר ממידת הניטרליות ב"בריטניקה" באופן מובהק. מעבר לכך, במחקר מתוארת החשיבות הרבה של מדיניות ה-NPOV ושל טכנולוגיית Wiki בתהליכי פתרון קונפליקטים וניהול דיאלוג בין משתתפים. המחקר הנוכחי הצליח להעשיר את הספרות המקצועית הנוגעת לכתיבה ניטרלית של מקורות מידע ואף לספק תשובות קונקרטיות ופרקטיות לגבי אתר "וויקיפדיה" המשמש כמקור מידע פופולארי למיליוני גולשים ברחבי העולם.

ראשית, ברצוני לפתוח עם ציטוט קצר:

"The Wisdom of Crowds: Why the Many Are Smarter Than the Few...."

(James Surowiecki, 2004)

בעבודה הנוכחית אנסה לנתח היבטים הקשורים לסוגיית הניטרליות באתר "וויקיפדיה" ולהחליף את

הציטוט של Surowiecki לציטוט הבא:

*"The Wisdom of Crowds: Why the Many Are **Neutral** Than the Few...."*

לאורך ההיסטוריה התרחשו מהפכות טכנולוגיות רבות אשר הביאו לשינויים מרחיקי לכת בשלל תחומי החיים; החברה האוראלית המסורתית הפכה עם התפתחות הכתב והדפוס לחברה טקסטואלית מודרנית אשר זו הפכה לחברה היפר-טקסטואלית פוסט-מודרנית עקב התפתחותם של אמצעי התקשורת החדשים ובמיוחד של רשת האינטרנט (ברגר, 1995). בעקבות מהפכת המידע של המאה ה-20, ידע עצום שהיה מפוזר בעשרות אנציקלופדיות, מילונים וספרים עבר בהדרגה לגרסה אלקטרונית זמינה ונוחה יותר (עידן, 2000). שינוי זה בא לידי ביטוי במגמה אשר מכונה "**Web.2.0**", בה הוקמו אלפי אתרי שיתוף תוכן חופשיים (Cych, 2006; הכט, 2006). אחד מן מהפרויקטים המרכזיים של שיתוף במידע ברשת הוא פרויקט "וויקימדיה" ובראשו האנציקלופדיה "**וויקיפדיה**", הנערכת על-ידי הגולשים ומאפשרת גישה חופשית לכל המידע שבתוכה. חיפוש מידע ברשת מוביל פעמים רבות לאתר "וויקיפדיה" (Rafaeli & Ariel, 2008) מה שגורם לה לשמש כמקור מידע מרכזי ולצבור צמיחה ופופולאריות רבה יחסית לשנת היווסדה ב-2001.

סוגיה שמטרידה את קהל הגולשים, אמצעי התקשורת וחוקרי אקדמיה רבים היא איכות המידע ב"וויקיפדיה" (Giles, 2005; Lih, 2004; Ishizuka, 2004; Stvilia, Twidale, Gasser & Smith, 2005). ציגלמן, (2007). האם מידע מתוך אנציקלופדיה חופשית, כזו שנכתבת על ידי מיליוני גולשים יכול להיות אמין וניטרלי? מצדדי "וויקיפדיה" נוהגים לענות על כך בשאלה "איך אפשר לסמוך על אנציקלופדיה שבה רק בודדים יכולים לכתוב?" (רביד, 2007). מעבר לכך, האם ישנה דרך למדוד ניטרליות? ובמידת האפשר - אילו משתנים קשורים למידת ניטרליות נמוכה או גבוהה? כיצד תיאוריות טכנולוגיות מתקשרות לסוגיה זו? מטרת המחקר הנוכחי היא לנתח את סוגיית הניטרליות באתר "וויקיפדיה" ולדון בהשלכותיה, מימדיה והיבטים הקשורים לה. מדובר בסוגיה חשובה בעולם בו חיפוש מידע מהווה חלק מרכזי בחיינו.

1. רקע תיאורטי

כאשר עוסקים בהתפתחות טכנולוגית כלשהי עולה הצורך להבין את יחסי הגומלין המורכבים שבין טכנולוגיה וחברה (Agarwal, 2006; Meyrowitz, 1985). קיימות תיאוריות טכנולוגיות שונות המנסות להסביר את אותם יחסי-גומלין (Agarwal, 2006; Webster, 1995) אשר מסוגלות לתת הסבר אפשרי להיבטים הקשורים לסוגיית הניטרליות באתר "וויקיפדיה".

גישת "הדטרמיניזם הטכנולוגי" גורסת כי הטכנולוגיה היא הגורם המרכזי המכתיב את פני החברה ומשפיע על התפתחותה (McLuhan, 1964; קארי, 1995). בהיקשר הנוכחי, מצדדי גישת הדטרמיניזם הטכנולוגי היו סוברים כי אתר "וויקיפדיה" מתבסס על טכנולוגיית "וויקי" אשר מאפשרת תכונות שונות כגון מידת דינאמיות או ריבוי עורכים, אשר צפויות להיות קשורות למידת ניטרליות גבוהה יותר (Schwall, 2003; Elia, 2006; Stvilia et.al, 2005). ישנם אשר מתנגדים לגישה הדטרמיניסטית וסוברים כי לא ניתן לקבוע כל היבט בחיים האנושיים על ידי הטכנולוגיה (Suchman et al., 1999).

גישת "ההבניה החברתית של הטכנולוגיה" (Social Construction of Reality: SCOT) גורסת כי הטכנולוגיה היא אשר מעוצבת על ידי הפעולה האנושית (ולא להיפך), וכי לא ניתן להבין את השפעות הטכנולוגיה מבלי להבין את ההקשר החברתי הרחב (Kline & Pinch, 1999). מצדדי גישה זו היו טוענים כי אתר "וויקיפדיה" מעוצב על-ידי קהילת גולשים והם אלה אשר משפיעים על מידת ניטרליות כזו או אחרת (Agarwal, 2006; 17.1.06, Nrg). בכל מקרה, המטרה כאן לבדוק כיצד מידת ניטרליות באה לידי ביטוי בתכנים אשר נכתבים בעזרת טכנולוגיית "וויקי" בכלל ובאתר "וויקיפדיה" בפרט, בין אם מדובר באנשים אשר מעצבים את התוכן ובין אם הטכנולוגיה היא זו המאפשרת את עיצוב התכנים באופן עקיף.

החלק הראשון של הרקע התיאורטי יעסוק במהפכות טכנולוגיות אשר התרחשו לאורך ההיסטוריה, החל ממהפכת הדפוס ועד למהפכת Web.2.0, בה יעסוק החלק השני. לאחר מכן, ארחיב על טכנולוגיית "וויקי" אשר משמשת אתרי אינטרנט, מוסדות לימוד וארגונים. החלק השלישי יעסוק באתר "וויקיפדיה" המתבסס על טכנולוגיה זו. בחלק הרביעי אפרט לגבי מחקרים קודמים שנעשו על אתר "וויקיפדיה" מהיבטים שונים. ולבסוף, החלק האחרון יעסוק בסוגיית הניטרליות בכלל ובמושג ה-NPOV בפרט, אשר נולד כחלק מהמדיניות של אתר "וויקיפדיה".

1.1 מהפכות טכנולוגיות לאורך ההיסטוריה

מהפכות חברתיות בעקבות התפתחויות טכנולוגיות למיניהן זכו לעיסוק רב (ברגר, 1995; אייזנשטיין, 1995; קארי, 1995; Marvin, 1988; Ong, 1982, 1995; Meyrowitz, 1985; Postman, 1985). בעבר, מידע היה נחשב לנכס נדיר המוחזק בעיקר על-ידי בעלי הכוח בחברה (קארי, 1995). מכבש הדפוס שפותח באמצע המאה ה-15 האיץ את תהליכי החילון בחברה והוביל לצמיחה של מוקדים אינטלקטואלים אשר פעלו מחוץ לטווח שליטתה של הכנסייה (ברגר, 1995); כל מידע מכל סוג שהוא הופץ באמצעות הדף המודפס (אליאב-פלדון, 2000). אייזנשטיין (1995) בחנה את השפעת הדפוס על החברה; היא הבדילה בין "ציבור השומעים" בתקופה האוראלית ובין "ציבור הקוראים" בתקופה הטיפוגרפית. השפעתו של הדפוס חרגה מעבר למישור הטכני, כך שיותר אזרחים למדו קרוא וכתוב והביקוש להשכלה הביא להקמת מוסדות חינוך רבים; רכישת הידע לא הייתה יותר רק בהישג ידם של בני המעמד הגבוה, אלא גם של מעמדות הביניים (קארי, 1995). יש הטוענים כי הדפוס הוביל להולדתה של תקשורת המונים (ברגר, 1995).

מסוף המאה ה-19, נולדו שורה של אמצעי תקשורת המונים חדשים; החל מהספר בצורתו המודפסת, דרך העיתון המודרני הראשון ועד למהפכת הטלוקומוניקציה בה נולדו הטלגרף, הרדיו והטלוויזיה. מהפכה זו הביאה להתפתחויות תעשייתיות וקפיטליסטיות והוסיפה לתהליך התקשורת מאפיינים חדשים כגון משוב, אינטראקטיביות, וירטואליות ובידוריות (Meyrowitz, 1985). ישנם המכנים עידן זה כ"עידן עסקי השעשועים" (Postman, 1985) בו הבידור משתלט על המידע ("Infotainment") Ong (1982) חקר את הדרכים שבהן המדיה האלקטרונית שינתה דפוסי חשיבה; הוא התייחס לכניסת המדיה האלקטרונית אל החברה כאל "Secondary Orality", מה שלדבריו השפיע על ההרגלים החברתיים-קבוצתיים. Marvin (1988) בחנה כיצד המצאת הנורה החשמלית והטלפון השפיעו על אספקטים תרבותיים בחברה.

מהפכה נוספת מתרחשת בסוף המאה ה-20 בה החברה הופכת ל"חברת-מידע" בעיקר עקב התפשטותה של רשת האינטרנט (Castells, 2000). חברת המידע (Information-Society) מאופיינת בתכונות פוסט-מודרניות כגון תקשוב, אינטראקטיביות, שיתופיות, גלובאליות, רישות, דיגיטאליות, דינאמיות, וירטואליות, היפרטקסטואליות, והיצף מידע (Kellerman, 2000). פרספקטיבות אוטופיות רואות במעבר לחברת המידע ברכה לאנושות בעוד פרספקטיבות דיסטופיות רואות בכך אסון בו הפערים החברתיים בין בעלי הידע ובין חסרי הידע הולכים וגדלים (Slouka, 1995). השימוש הגובר ברשת האינטרנט מוביל בין השאר להתפתחות נוספת: מהפכת ה-Web.2.0 (Castells, 2000; Cych, 2006) הכת, 2006).

1.2 מהפכת ה Web.2.0

" Web 2.0 is the business revolution in the computer industry caused by the move to the internet as platform, and an attempt to understand the rules for success on that new platform. Chief among those rules is this: Build applications that harness network effects **to get better the more people use them...**"

O'Reilly Radar (10.12.2006)

בשנים האחרונות, מוקמים אלפי אתרי שיתוף תוכן חופשיים ברשת האינטרנט, אשר כל הגולשים המשתתפים בהם מהווים מעין קהילה וירטואלית אחת גדולה (Preece & Maloney-Krichmar, 2005). לכל גולש ניתנת אפשרות לערוך את התוכן, להיות שותף בכתיבה ולהשתמש בתוכן החופשי כרצונו. השינוי שחל מוגדר כמעבר ל- "**Web.2.0**" כלומר, שימוש בטכנולוגיות-תומכות-שיתוף: אתרי שיתוף בקבצי מוזיקה ("Kazaa", "Emule"), שיתוף בסרטי וידאו ותמונות ("Flickr", "YouTube"), ושיתוף במידע (הכט, 2006). טכנולוגיות אלה המעוצבות ב"ארכיטקטורה של שיתוף" באות לידי ביטוי גם בבלוגים (יומנים אישיים Weblogs), ב- RSS (הפצת טקסטים ברשת), ב- MyWeb (קטלוג דפי אינטרנט וסימון באמצעות תגיות Tagging), ב- Mash-ups (חיבור בין יישומים) ובטכנולוגיית "Wiki" (Cych, 2006).

להלן ניתן לראות כמה דוגמאות לאתרי אינטרנט אשר ממחישות את מאפייניה של המהפכה ואת המעבר

מ-"Web.1.0" ל-"Web.2.0" (Cych, 2006; O'Reilly, 30.9.05):

אתרי אינטרנט "Web.1.0":	אתרי אינטרנט "Web.2.0":	המאפייני של "Web.2.0":
⇒ "Ofoto"	⇒ "Flickr"	✓ תיוג במקום מיון
⇒ directories (taxonomy)	⇒ "Del.icio.us" (folksonomy)	✓ חשיבותן של המלצות
⇒ page views	⇒ "eBay"/"Amazon"/ "YouTube"	✓ השתתפות, המשתמש כתורם, חווית משתמש עשירה
⇒ personal websites	⇒ "Blogs"	✓ שיתוף, אמון רדיקלי
⇒ "Britannica Online"	⇒ " Wikipedia "	✓ ביזור רדיקלי
⇒ "Akamai"	⇒ "BitTorrent "	✓ שיתוף
⇒ "mp3.com"	⇒ "Emule"	

אם כן, למהפכת ה- "Web.2.0" ישנם כמה מאפיינים מרכזיים או קריטריונים כפי שהגדיר טים אוריילי, מייסדה של חברת המדיה O'Reilly (30.9.2005); ראשית, האינטרנט משמש כפלטפורמה (*The Web As Platform*), והמשתמשים שולטים בנתונים שהם יוצרים בעצמם. שנית, הדגש הוא על אמון וביזור רדיקליים ולא על תוכנות מובנות מראש. שלישית, מתקיימת העברת מידע אינטנסיבית ומקורות המידע הרבים ניתנים לעריכה מחדש על-ידי המשתמשים בכל רגע נתון. רביעית, קיימת חשיבות רבה להמלצות ודירוגים של המשתמשים; המשתמש תורם יותר מאשר הוא מקבל וזוכה לחוות חווית משתמש עשירה (*Rich User Experiences*). חמישית, תרבות המיון מתחלפת לתרבות של תיוג (*Tagging*). לבסוף, מתבצעת "רתימה של אינטליגנציה קולקטיבית" (*Harnessing Collective Intelligence*), כלומר, ההמון הוא אשר יוצר את האינטליגנציה של המערכת (בדומה לתיאוריית "חוכמת ההמונים" אשר תוצג בהמשך). היתרון המרכזי באתרים הללו הוא יכולת השיתוף (*Collaboration*) בין הגולשים, כפי שממחישה טכנולוגיית "וויקי" (Schwall, 2003) בה מתמקד המחקר הנוכחי.

1.3 טכנולוגיית Wiki

וויקי ("מהיר" בשפתם של בני הוואי: *Wiki*) זוהי טכנולוגיה לעריכה קבוצתית של תכנים ולשיתוף בידע. ממציא הוויקי הוא וורד קנינגהם אשר הקים בשנת 1995 את מיזם הוויקי הראשון - *Wiki Ward's* (Cunningham & Leuf, 2001). שיטת הוויקי מדגימה בין השאר קבוצת תיאוריות המכונות בשם "**חוכמת ההמונים**" (*Wisdom Of Crowds*). לפי תיאוריות אלו, בהינתן התנאים המתאימים, קבוצות הן אינטליגנטיות בצורה משמעותית ולרוב אף חכמות יותר מהאדם החכם ביותר שחבר בהן, כלומר, קבוצות לא צריכות להיות נשלטות על ידי אנשים אינטליגנטיים במיוחד על מנת להיות חכמות (Kittur et al., 2007; רביד, 2007; Surowiecki, 2004).

קיימות חבילות תוכנה רבות של וויקי, אשר חלקן חופשיות וחלקן מסחריות (רביד, 2007). למפעילי המערכת ישנה אפשרות להתקין את תוכנת השרת או להתארח אצל נותני שירות, בחינם או בתשלום (Schwall, 2003). תוכנות מסוג זה מאפשרות ליצור תכנים במהירות ובקלות יחסית; במערכות וויקי אין צורך לתכנן מראש את המבנה ההיררכי של הנתונים; כל משתמש רשאי להכניס תכנים כרצונו ובזמנו החופשי, דבר העלול לעורר בעייתיות עם זכויות יוצרים (Schwall, 2003; רביד, 2007). מעבר לכך, תוכנות וויקי מאפשרות לפנות לקהלים גדולים ומגוונים בו זמנית ואף ליצור חוויה כלל-עולמית (רביד, 2007). רביד (2007) מסכם במאמרו מספר תכונות המייחדות את טכנולוגיית "וויקי":

- ◀ **היפר-טקסטואליות** - התכנים מקושרים מדף לדף, כך שהניווט באתר אינו היררכי או סדרתי (Smith, 1989). לקישוריות זו חשיבות רבה בהבניית ידע וביצירת מערכת מושגית.
- ◀ **מולטימדיאליות** - ניתן להוסיף מרכיבי מולטימדיה לתכנים, כגון תמונות או סרטי וידאו.
- ◀ **שקיפות** - מערכות הוויקי בנויות כמערכות גלויות; ניתן לראות כל פעולה שכל אחד ביצע במערכת בכל זמן שהוא; שקיפות זו מבטיחה ביזור של דעות ומאפשרת לבצע ביקורת ולמנוע תופעות לא רצויות כגון השחתה וונדליזם; קיימים תכנים ו"תכני-על" במקביל.
- ◀ **אחסון בארכיונים** - במערכות הוויקי נשמרות כל גרסאות התכנים. ניתן לראות את כל השינויים ואת כל הגרסאות של המידע במערכת.
- ◀ **שפת סימון (Markup)** - יישומי וויקי משתמשים בשפת סימון המאפשרת לעצב את התכנים. לכל כלי שפה לא סטנדרטית משלו. קיימים כלים בעלי ממשק עריכה המאפשר לבנות את העמודים מבלי להכיר שפה זו. השפות השונות הן פשוטות יחסית ללמידה בדרך כלל.
- ◀ **גמישות התכונות** - ניתן לקבוע את רמת המורכבות של כל אחת מתכונות המערכת ואף לקבוע רמות הרשאה שונות וכך מתקבלת רמת אלסטיות גבוהה יותר.
- ◀ **מנשק משתמש מבוסס דפדפן** - יישומי הוויקי עושים שימוש רק בדפדפן כמנשק המשתמש, כך שהשימוש הופך לקל ונוח יותר יחסית עבור המשתמשים.

טכנולוגיית "וויקי" נוסתה ולעיתים אומצה כדרך קבע על-ידי מוסדות חינוך רבים (Guth, 2007; Parker & Chao, 2007; Tal-Elhasid & Meishar-Tal, 2007). הוויקי, בהתאם לשימוש בה, יכולה לממש מבחינה טכנולוגית רעיונות חינוכיים שונים, כגון למידה פעילה, למידת חקר, הבניית ידע משותף, קוגניציה של קבוצה, למידה התנסותית וכד' (רביד, 2007); ואכן, אנשי חינוך רבים מגלים את הפוטנציאל הגלום בשימוש בטכנולוגיית וויקי: החל מהעלאת נקודות מחשבה ראשוניות, עד לסיעור-מוחות או כתיבה יצירתית וכלה בלימוד שפות (Downes, 2007).

דוגמה אחת מבין רבות לשימוש בטכנולוגיית וויקי בסביבה חינוכית היא שיטת "ספרי-הוויקי" (*Wiki-Textbooks*) אשר נוסתה באוניברסיטאות בישראל; השיטה הובילה לתהליך של העצמת הסטודנטים האקטיביים שלקחו חלק ביצירת הידע המשותף, זכתה לפידבקים חיוביים מהם, תרמה לסביבת הלמידה ואף שחררה את המערכת מאינטרסים כלכליים (Ravid, Kalman & Rafaeli, 2008).

דוגמאות נוספות של סביבות למידה שיתופיות מבוססת-וויקי במערכת החינוך הם בין השאר אתרי האינטרנט: "וויקישורת" (2007); מאגר מושגים בתקשורת אותו כותבים תלמידי תואר שני בחוג

לתקשורת באוניברסיטת חיפה); "וויקיאוף" (2006); אתר מבוסס וויקי מבין הראשונים בארץ של האוניברסיטה הפתוחה); ו-"וויקיכמיה" (2007); מיזם שמוביל התיכון ע"ש יצחק רבין במזכרת בתיה לחיבור אנציקלופדיה שיתופית על ידי תלמידי מגמת הכימיה בבית הספר).

בדומה לסביבה החינוכית, גם בסביבה העסקית ישנם ארגונים אשר משתמשים בטכנולוגיית וויקי למטרות שונות כגון עידוד העובדים לפיתוח רעיונות, שיפור מוצר או שירות וחיזוק התרבות הארגונית (Downes, 2007). טכנולוגיית וויקי צפויה למלא תפקיד מרכזי בעתיד בכל הנוגע לשימוש באינטרנט (רביד, 2007); יש הצופים שהשימוש בוויקי יגדל באופן שיקביל להיקף הפעילות של הדואר האלקטרוני ויחדור לא רק למקומות העבודה, אלא גם לחיי היום-יום (רביד, 2007). אחת התוכנות הנפוצות לניהול אתר וויקי היא ה-MediaWiki, שבעזרתה פועלים הפרויקטים של עמותת *WikiMedia* ובהם אתר "וויקיפדיה" (רביד, 2007; וויקיפדיה, 2008).

1.4 אתר "וויקיפדיה"

אפתח עם חזונה של "וויקיפדיה" כפי שהוא מופיע באתר האינטרנט:

"ליצור אנציקלופדיה חופשית, הגדולה ביותר בהיסטוריה, הן מבחינת עומקה והן מבחינת רוחבה, המשמשת גם כמקור מידע אמין"

(וויקיפדיה, 2008)

וויקיפדיה (*Wikipedia*) היא אנציקלופדיית תוכן חופשי מבוססת-וויקי שכוללת מידע רב-תחומי אשר נערך ומתעדכן על-ידי ציבור הגולשים. התוכן "חופשי" בכמה מובנים: הוא חופשי לקריאה - כל אחד יכול להיכנס ולקרוא כל ערך; הוא חופשי לעריכה - כל אחד יכול להיכנס ולערוך כל ערך (בהתאם לתנאי רישיון GNU FDL ולפי כללי שימוש הוגן מבחינת זכויות יוצרים); והוא חופשי בשיטת הניהול - כל אחד יכול להחליט לעצמו על מטלותיו (רביד, 2007). האתר מנוהל על-ידי "קרן וויקימדיה" ונולד כפרויקט בשפה האנגלית שהחל ב-15 בינואר 2001. עם הזמן, האתר התרחב מבחינה בינלאומית ונוספו פרויקטים במספר רב של גרסאות לשוניות; נכון לספטמבר 2008, יש באתר כ-260 גרסאות לשוניות (וויקיפדיה, 2008). לעיתים, קיימים דפים מתורגמים אשר חופפים בין השפות השונות, אמנם רוב הדפים ב"וויקיפדיה" נכתבים באופן עצמאי על-ידי העורכים באותה שפה (Adafre & Rijke, 2006).

ב-2001, שנת הקמתה של וויקיפדיה, לארי סאנגר (אחד ממייסדי המיזם) חזה את הנולד מבלי לדעת שחזונו ירחיק לכת עוד יותר:

"Suppose that, as is perfectly possible, Wikipedia continues producing articles at a rate of 1,000 per month. **In seven years**, it would have **84,000 articles**. This is entirely possible..."

(By Larry Sanger, "Kuro5hin", Jul 25, 2001)

מעבר לציפיותיו של סאנגר, שבע שנים מאז היווסדה, נכון ל-12 בספטמבר 2008, יש בוויקיפדיה יותר מ-10 מיליון ערכים בכל השפות, מהם כ-2.5 מיליון ערכים באנגלית וכ-80,000 מאמרים בעברית; סך כל העריכות הוא 521 מיליון ב-37 מיליון דפים על ידי כ-13 מיליון משתמשים רשומים (וויקיפדיה, 2008). מילות החיפוש "Wikipedia" ו-"Wiki" מופיעות ב-10 המקומות הראשונים של מנוע החיפוש "Google" (נכון לשנת 2006), והתוכן של וויקיפדיה מועתק לאתרים רבים אחרים (Rafaeli & Ariel, 2008).

אתר "וויקיפדיה" מחויב לעמוד בסטנדרטים של אנציקלופדיה. "אנציקלופדיה" (מיוונית: "הדרכה מקיפה") היא אחד ממקורות המידע המרכזיים ביותר; תפקידה הוא לשמר את הידע האנושי כנכס שיונחל לדורי דורות, להסביר לקורא על העולם שבו הוא חי ולספק לו תשובות לשאלות מדעיות או היסטוריות באופן מדויק, ניטרלי, נוח לשימוש ומהימן (Barzun, 1962). אנציקלופדיות בצורתן "הקלאסית" החלו להופיע במאה ה-18 (McArthur, 1986) והראשונות ביניהן עסקו בעיקר במדעים ואומנויות (Collison, 1966). עד סוף המאה ה-19 ז'אנר האנציקלופדיות הוגדר היטב וכלל עשרה קריטריונים אשר היו אוניברסאליים לרוב (Smith, 1989; Collison, 1966; Stvilia et al., 2005): 1. כתיבה בשפת הארץ בה האנציקלופדיה מתפרסמת; 2. סדר אלפביתי; 3. התוכן נכתב על-ידי מומחים; 4. המומחים ישמשו לעיתים גם כעורכים; 5. הכנסת ביוגרפיות של אישים חיים או מתים; 6. הכנסת הדגמות, מפות, גרפים וכד'; 7. ביבליוגרפיה; 8. הוספת אינדקס של אנשים, מקומות וקטגוריות; 9. פרסום הגורמים אשר תרמו לעבודת הכתיבה; 10. רשימה מקיפה והולמת של הפניות (References) בתוך הטקסט.

התפתחותו של המחשב במאה ה-20 העבירה את האנציקלופדיה מהפורמט המודפס לשני פורמטים נוספים: על גבי CD-ROM ובהמשך, לעיון באינטרנט בחופשיות או תמורת תשלום (Smith, 1989). באנציקלופדיה מודפסת נקבע לרוב היקף מקסימאלי לערך מתוך שיקולי עלויות (Barzun, 1962); פורמט האינטרנט הסיר מבחינה טכנית את ההגבלה הפורמאלית על היקף הערכים (Smith, 1989; Voss, 2005). כאנציקלופדיית אינטרנט, "וויקיפדיה" נדרשת למלא מספר דרישות בסיסיות (ציגלמן, 2007): 1. כיווני נאות, מבחינת היקף, פירוט והעמקה; 2. קישורים פנימיים, הפנייה מכל ערך לערכים אחרים המוזכרים בתוכו; 3. קישורים חיצוניים, הפנייה למאמרים וספרים שישלימו את המידע; 4. הפניות בשוליים לערכים

קרובים באנציקלופדיה, כדי שהקורא יוכל להשלים את ידיעותיו; 5. מפתח, המאפשר איתור מהיר של המידע. ברוב האנציקלופדיות, התוכן נכתב על-ידי צוות מומחים שנועד להבטיח את אמינותו של המידע (Collison, 1966). "וויקיפדיה" אכן עונה על הדרישות הבסיסיות של אנציקלופדיה, אם כי הערכים בתוכה אינם נכתבים על-ידי צוות מומחים מסוים מטעמה, אלא, לכל הגולשים יש הזכות לערוך ערכים ללא קשר למידת מומחיותם (וויקיפדיה, 2008). בכך, "וויקיפדיה" מאפשרת בעצם פתח גם לקהל הבלתי מושכל (Tunsch, 2007). "וויקיפדיה" איננה אתר מסחרי, אין בה פרסום ולא ניתן תגמול כספי למשתתפיה; עדיין גולשים רבים מוכנים לתרום לכתיבתה (Rafaeli & Ariel, 2008). באתרים אחרים בהם ניתן תגמול כספי עבור תרומה, נמצא כי איכות הידע קשורה לגובה התגמול (Harper et al., 2008).

העורכים בוויקיפדיה נקראים "**וויקיפדים**" אשר מהווים קהילה וירטואלית גדולה שאף פעילה מחוץ לעולם הווירטואלי (וויקיפדיה, 2008). הוויקיפדים נחלקים לארבע קבוצות מרכזיות: 1. **משתמשים אנונימיים** - גולשים אשר לא נרשמו במערכת האתר אך מזוהים לפי כתובת ה-IP שלהם; 2. **משתמשים רשומים** - גולשים אשר פתחו חשבון משתמש במערכת ללא תשלום ולכן מזוהים לפי שם המשתמש שלהם; 3. **מפעילי המערכת** - משתמשים בעלי הרשאות מורחבות המאפשרות להם להתמודד עם השחתות; 4. **ביורוקרטים** - משתמשים בעלי כל ההרשאות של מפעילי המערכת, בתוספת אפשרויות נוספות כגון מינוי, קבלת החלטות וכד'. בנוסף לארבע הקבוצות האלה ישנם תפקידים חיצוניים נוספים בוויקיפדיה כגון "דיילים", "בודקים" ו"מפתחים", המהווים מעין מבקרי-חוץ (וויקיפדיה, 2008). ניתן לחלק את הוויקיפדים לארבעה סוגים של "סוכני מידע": 1. מוסיפי מידע חדש; 2. משפרי איכות; 3. משחיתים בזדון; 4. תורמים גלובליים אשר מעורבים בכמה גרסאות לשוניות; (Stvilia et al., 2005).

הוויקיפדים מחויבים לפעול על-פי רשימה של עקרונות אשר הוצעו והתקבלו בקרב קהילת "וויקיפדיה" (וויקיפדיה, 2008). קווי המדיניות נחלקים לשש קטגוריות: 1. היבטים כלליים (פירוט קווי המדיניות של האתר); 2. קווי התנהגות (פירוט לגבי כללי התנהגות ונורמות אשר מתקיימות בוויקיפדיה על מנת שיהיה נעים להשתתף בה); 3. תוכן וסגנון (אופן כתיבת הערכים: אורך מומלץ, כתיבה מנקודת מבט ניטרלית, ציטוט ואימות מידע, מה אין לכלול בוויקיפדיה ועוד); 4. מחיקת ערכים; 5. אכיפה של קווי המדיניות; 6. היבטים חוקיים (זכויות יוצרים של התוכן וקבצי המולטימדיה).

ישנם ערכים אשר נמצאו על-ידי קהילת "וויקיפדיה" כמייצגים ביותר את קווי המדיניות הנקראים "ערכים מומלצים" (*Featured Articles*); ערך "מומלץ" נבחר אם הוא שיתופי, מהימן, כתוב היטב,

ממוקד, מקיף, נייטרלי, מדויק, יציב, קריא והולם (Wikipedia:Featured Article Criteria, 2008).
ערכים אלו מסומנים בעזרת כוכבית בקישורי השפות וגם בעזרת סימון בראש הדף של הערך עצמו.

הערכים ב"וויקיפדיה" קשורים זה לזה באופן היפר-טקסטואלי כך שבכל דף ישנן מילים אשר צבועות בכחול (קישור פנימי לדף בתוך וויקיפדיה) או באדום (הפנייה לערכים שטרם נכתבו בעוד לחיצה עליהם תוביל ישירות למסך בו ניתן להתחיל לערוך). לעיתים, מצורפת תיבת טקסט בראש הדף אשר מחדדת את קווי המדיניות של וויקיפדיה או מצביעה על הסטטוס הנוכחי של הערך, לדוגמא:

This section does not cite any references or sources.

Please help improve this section by adding citations to reliable sources.

כאמור, "וויקיפדיה" מבוססת על טכנולוגיית "וויקי" אשר מאפשרת תכונות כגון שקיפות, מולטימדיאליות והיפר-טקסטואליות, ההופכות את התפעול של האתר והשימוש בו לפשוט וידידותי למשתמש (רביד, 2007; וויקיפדיה, 2008). מעבר לכך, טכנולוגיית וויקי מאפשרת שתי פונקציות מרכזיות נוספות. הפונקציה הראשונה היא "**דפי שיחה**" (*Discussion*) אשר מוצמדים לכל ערך, בהם המשתתפים יכולים לדון על שינויים הדרושים לו (Voss, 2005; וויקיפדיה, 2008). דפי השיחה הולכים וגדלים ומכיוון שדף שיחה ארוך מידי מקשה על ההתמצאות בו ועל עריכתו, נהוג בוויקיפדיה לשמור דיונים ישנים באופן זמין לעיון בעזרת תהליך אחסון בו מתבצעת העתקה והדבקה של הטקסט הנמצא בדף השיחה לתוך דף ארכיון (וויקיפדיה, 2008). פונקציה שנייה היא "**דפי ההיסטוריה**" (*History*), בהם שמורות הגרסאות הקודמות של כל ערך ואף נגישות וניתנות לשחזור; ניתן להציג את הגרסאות הראשונות ביותר או לחליפין את הגרסאות האחרונות ביותר לפי ספירה של 20, 50, 100, 250 או 500 גרסאות בעמוד. מעבר לכך, ניתן לראות את כמות העורכים אשר השתתפו בכתיבת הערך, לזהות כמה מתוכם הם משתמשים מזוהים וכמה אנונימיים ולהשוות בין שתי גרסאות כרונולוגיות שונות. שתי הפונקציות הללו מייחדות את וויקיפדיה כאנציקלופדיה מכיוון שתהליכי הדיון ויצירת הידע קשורים באופן משמעותי לידע עצמו, בניגוד למקורות מידע אחרים בהם תהליכים אלו נפרדים מהידע ואינם חשופים לצרכי מחקר או לקהל הקוראים (Stvilia et al., 2005). בזכות אותם תהליכים גלויים, קל יותר להבין כיצד **מידע** (*Information*) הופך ל-**ידע** (*Knowledge*). במונחי של הפילוסוף מישל פוקו, ב"וויקיפדיה" ישנו ייצור ידע דיסקורסיבי (*"Discursive Knowledge Production"*; Foucault, 1980; Pentzold, & Seindenglanz, 2006).

הערכים ב"וויקיפדיה" נכתבים במשלב לשוני משתנה, וכל משתמש רשאי לבחור ממנה את המידע אשר הולם את צרכיו הספציפיים. הבעיה המהותית המאפיינת את הדור הנוכחי איננה עצם קיומו של המידע אלא גישה למידע מתאים, ויכולת סינון המידע מתוך ההיצף האינסופי (Achterman, 2005). אתר

אינטרנט בכלל ואתר "וויקיפדיה" בפרט, מאפשר זמינות עצומה של מידע ושחרור ממגבלות המקום, אולם, גורר ביקורת מבחינת האמינות והדיוק של המידע שבו (ציגלמן, 2007). במהלך שנת 2005 גברה הביקורת נגד וויקיפדיה בטענה לחוסר דיוק של הערכים שבתוכה כאשר ג'ון סיינת'לר, יועצו לשעבר של רוברט קנדי, גילה שבערך שלו ב"וויקיפדיה" נכתב כי הוא מעורב ברציחות של רוברט ג'ון קנדי, מידע כוזב אשר פורסם במשך ארבעה חודשים. עקב הפרסום החליט אחד ממייסדיה של "וויקיפדיה", ג'ימי וולס, להקשיח את תנאי השימוש ולמנוע ממשתמשים לא רשומים להעלות ערכים חדשים (Nrg, 11.12.05).

בעקבות הביקורת הגוברת נגד וויקיפדיה, כתב העת המדעי "Nature", ערך השוואה ראשונה מסוגה של רמת הדיוק המדעי בין אנציקלופדיית הרשת "וויקיפדיה", ובין האנציקלופדיה המודפסת "בריטניקה". 42 ערכים אנציקלופדיים נשלחו לבדיקת מומחים שונים אשר התבקשו לאתר טעויות ואי-דיוקים. כל מומחה בדק ערך אחד משתי האנציקלופדיות כאשר לא נאמר לו מהיכן נלקח המאמר אשר בדק. ממצאי הבדיקה העלו כי רמת הדיוק ב"וויקיפדיה" אינה נופלת מזו של "בריטניקה"; וויקיפדיה נמצאה מדויקת בתחום המדעים כמו אנציקלופדיה בריטניקה ובשתייהן נמצאו בממוצע כשלוש טעויות לכל ערך (Giles, 2005; רביד, 2007). כבר שנה לפני השוואה זו, התפרסמה ידיעה לפיה ילד בן 12 גילה טעויות באנציקלופדיית "בריטניקה" (Guardian Unlimited, 26.1.05).

אפשר לקשור ממצאים אלו עם **תהליך הבקרה המפוזר** ב"וויקיפדיה" אשר מצליח לתרום לאמינות המידע שבה (Viégas et al., 2007). ב"וויקיפדיה" קיימות כ- 50 טכניקות אוטומטיות לבדיקת איכות המידע הנקראות "Bots" (קיצור של Robot). בנוסף, העורכים מתבקשים לאמת את המידע (Verifiability) ובמחקרים קודמים נמצא כי פיקוח-עמיתים (Peer-Oversight) יעיל במידה דומה לבדיקת מומחה (Cosley et al., 2005). מעבר לכך, פיתוח בשם "Wiki-Scanner" משכלל את יכולת הבקרה בעזרת איתור וזיהוי מהיכן מגיעות העריכות ב"וויקיפדיה" (Nrg, 19.8.07); הפיתוח מסוגל להצליב בין כתובות רשת (IP) של מחשבי העורכים ב"וויקיפדיה" לבין מאגר נתונים שבו כתובות IP של ארגונים. כך למשל, התגלה שגורם מתוך משרדי הסי-איי-אי ביצע שינויים בערך העוסק בנשיא איראן ושמיתוך שגרירות ישראל שונה הערך "חמאס" (הארץ On-Line, 17.8.07).

מאז היווסדה ב-2001, וויקיפדיה צוברת פופולאריות ולא נעלמת מאור הזרקורים התקשורתי; ניתן לראות זאת ממספר הפרסומים הרב אודותיה בכלי התקשורת בכלל וברשת האינטרנט בפרט (וויקיפדיה: פרסומים בתקשורת, 2008). בין הפרסומים ניתן למצוא דיון נרחב בדבר מקומה של "וויקיפדיה" ביחס לאנציקלופדיות אחרות (Ynet, 20.3.03; 24.3.03; Nrg, 17.6.05), ראיונות עם מנהלי וויקיפדיה (הארץ

On-Line, 16.2.07), דיונים לגבי אמינות המידע שבה (Nrg, 13.5.07), תרומתה או נזיקה למערכת החינוך (Nrg, 1.8.07; נענע, 3.9.07), התמודדות מול מתחרים כגון מאגר הידע "Knol" של מנוע החיפוש Google (Ynet, 14.12.07) או האנציקלופדיה "Citizendium" (נענע, 27.3.07) וכד'. באתר "וויקיפדיה" עצמו בוצע סקר ממנו עולה ש-90% מן הגולשים הישראלים מרוצים ממנה (נענע, 22.7.07).

סוגיה נוספת אשר זכתה לעיסוק רב היא בדבר הגשת תלונה בסוף שנת 2007 להנהלת בתי המשפט עקב פסק דין שניתן על ידי השופטת ריבה ניב מבית משפט השלום בתל אביב, בו צוטט הערך "דם טבורי", אך לא צוין כי מדובר במידע הלקוח מאתר "וויקיפדיה" העברית (הארץ On-Line, 1.1.08). איציק אדרי, דובר "וויקיפדיה", הביע גאווה על כך שהשופטים רואים בה מקור מידע מהימן, אולם הדגיש כי "יש להבהיר לשופטים שאמנם התוכן בוויקיפדיה הינו חופשי לשימוש אך חובה על המצטט לציין כי מדובר בציטוטים מוויקיפדיה העברית, זאת גם בכדי למנוע אי נעימות באם אולי בעתיד יצוטט הציטוט בטעות בשם השופט, בלי לדעת שמדובר במידע אנציקלופדי" (הארץ On-Line, 1.1.08). מקרה דומה אירע לאחר שלושה חודשים כאשר לפסק דין אשר עסק בחוק החמץ הוכנסו משפטים מהערך "רשות הרבים" מ"וויקיפדיה", מבלי לציין זאת (כלכליסט, 8.4.08). הפופולאריות של "וויקיפדיה" כמקור ציטוט זכתה לעיסוק נוסף בפברואר 2008; עמותת "וויקימדיה" בישראל ביקשה מעורכי סקר TIM (אשר הוצג כסקר חשיפת הגולשים לכלל אתרי האינטרנט בישראל) להציג את החשיפה של "וויקיפדיה" ונענתה כי בסקר מוצגים אתרים מסחריים בלבד; זאת, בניגוד לדרך בה הוא הוצג (גל"צ On-Line, 19.2.08).

אם כן, חיפוש מידע ברשת מוביל פעמים רבות לאתר "וויקיפדיה" (Rafaeli & Ariel, 2008) מה שגורם לאתר לשמש כמקור מידע מרכזי ולצבור צמיחה ופופולאריות רבה יחסית לשנת היווסדו ב-2001. מעבר לכך, את הפופולאריות של "וויקיפדיה" ניתן לראות ב-33 מיליון הכניסות שנרשמו בשרתי "וויקיפדיה" העברית בחודש פברואר 2008 וכמו כן, בדירוג של אתר האינטרנט "אלקסה" בו הופיעה "וויקיפדיה" בעשירייה הראשונה במידת הפופולאריות בעולם כולו (גל"צ On-Line, 19.2.08). בנוסף לשלל הפרסומים, "וויקיפדיה" הפכה בשנים האחרונות לנושא מחקר רחב ופופולארי (WRB, 2008).

1.5 וויקיפדיה: מחקרים קודמים

מחקרים שונים שעסקו באתר "וויקיפדיה" התמקדו באספקטים שונים שלה: נבדקה אמינות המידע של תוכן הערכים מבחינה כמותית ו/או איכותנית (Braendle, 2005; Lih, 2004; Rosenzweig, 2006); בוצעו ניתוחים כמותיים מבחינת אופן הפעילות: עורכים, עריכות, קישורים, גודל

וכדי (Viégas et al, 2004 ; Voss, 2005); נבדק הרקע של המשתתפים, סוגי תורמים ומוטיבציות לתרום לתוכן שבאתר (Nov, 2007; Rafaeli, Ariel & Hayat, 2005; Rafaeli & Ariel, 2008); בוצעו ניתוחים בהם נמדד קשר סמנטי בין מילים (Gabrilovich & Markovich, 2007); בוצעו ניתוחי רשת למיניהם (Zlatic, Bozicevic, Stefancic & Domazet, 2006) ובנוסף בוצעו השוואות בין גרסאות לשוניות שונות או בין מקורות מידע שונים (Elia, 2006 ; Pfeil, Zaphiris & Ang, 2006).

1.5.1 איכות המידע ("Information Quality" (IQ))

Braendle (2005) ביצע ניתוח תוכן של 450 ערכים ב"וויקיפדיה" הגרמנית. ממצאיו הראו כי קיימים שני משתנים אשר משפיעים על איכות המידע: עניין (עריכות, כניסות וצפיות בערך, קישורים לערך) ורלוונטיות (תוצאות ב-Google), כך שככל שהעניין והרלוונטיות גבוהים יותר כך איכות המידע של הערך גבוהה יותר. Lih (2004) מצא שכתבות בעיתונות אשר סיפקו קישורים לערכים מוויקיפדיה (כגון אירועים חדשותיים או מילות סלנג חדשות), תרמו לאיכות המידע באותם ערכים, כתוצאה מחשיפה רבה יותר של גולשים. במאמר אחר נטען שאיכות הערך קשורה להטרוגניות הקיימת בין העורכים, כלומר, ככל שהערך נערך על-ידי יותר משתמשים שונים - כך איכות הערך עולה (Nature/News, 27.2.2007).

החוקרת יערי (2008) בדקה את האפשרות להעריך באופן אוטומטי אמינות של ערכים ב"וויקיפדיה", בכדי לספק מדד יעיל לגולשים (יערי, 2008; הארץ O, 20.5.08n-Line). לדברי יערי "יש בתקופתנו התפוצצות של מידע, אבל הקושי הוא לא מציאת מידע אלא מציאת מידע איכותי... המטרה היא שבכל כניסה לוויקיפדיה, תופיע תיבה, בה רמז לגבי איכות הערך, למשל בצורה של ציון מאחת עד עשר". במחקרה רואיינו 64 משתמשים שהתבקשו לדרג את איכותם של כמה ערכים בוויקיפדיה, ולהסביר את דירוגם. כך נמצאו מאפיינים שנחשבו בעיני המשתתפים למדד יעיל לקביעת האמינות של הערך. בין השאר, המשתמשים נעזרו במספר הקישורים החיצוניים שנוספו לערך ובאורכו, וגם בהתפתחות הערך - מספר הפעמים שהוא שונה ביחס למשך קיומו ברשת האינטרנט ומספר האנשים השונים אשר השתתפו בכתבתו (הארץ O, 20.5.08n-Line). בהמשך, בדקה 2,224 ערכים מ"וויקיפדיה העברית", והעריכה אותם על סמך המדדים של המרואיינים. הממצא המרכזי העלה כי המדדים אכן איפשרו זיהוי יעיל של ערכים איכותיים, בהם כאלה שקוטלגו כ"מומלצים" מטעמה של "וויקיפדיה" (יערי, 2008; הארץ O, 20.5.08n-Line).

Rosenzweig (2006) גם כן עוסק במאמרו באמינות המידע ב"וויקיפדיה", במיוחד כמקור מידע של ערכים היסטוריוניים. הוא מגיע למסקנה מתוך בדיקות שונות שביצע שאתר "וויקיפדיה" הוא מקור מידע אמין דיו, בניגוד לאלה המציעים לשלול אותו. הוא אינו מביע חשש מכך שסטודנטים מחפשים בו מידע וממליץ שגם אנשי חינוך לא ידירו שינה מעיניהם. עם זאת, הוא מדגיש שחיפוש המידע אינו צריך להסתיים ב"וויקיפדיה" אלא חייב להמשיך עם הצלבת מקורות מידע נוספים. בנוסף, הוא ממליץ להעביר מסר לדורות הבאים שלא קיים מקור מידע מושלם ולכן יש לקרוא בזהירות ובביקורתיות כל מקור מידע יהא אשר יהא, מכיוון שכל מקור מידע עלול להכיל הטיות, טעויות ואי-דיוקים (Rosenzweig, 2006).

במחקרם של Stvilia et al. (2005) ישנו דיון בשאלה כיצד פונקציות אשר קיימות ב"וויקיפדיה" כגון דפי השיחה, יכולות להיות מנוצלות על מנת להעריך את איכות המידע; במחקר נדגמו 834 ערכים, מתוכם 234 היו ערכים שנויים במחלוקת מבחינת דיוקם, 520 ערכים שנויים במחלוקת מבחינת ניטרליות ו-236 "ערכים מומלצים" (Featured Articles). מתוך 834 ערכים, רק ל-155 היו דפי שיחה פעילים (במקרה של הערכים המומלצים: ל-235 מתוך 236 היו דפי שיחה פעילים). מתוך כלל דפי השיחה של הערכים, נדגמו 30 דפי שיחה אותם החוקרים ניתחו באופן איכותני לפי רשימת פרמטרים ברי השוואה. מן הממצאים עלה כי דפי השיחה של הערכים המומלצים היו ארוכים פי 10 מדפי השיחה של הערכים הרגילים והם היו מסודרים וקריאים יותר, דבר אשר מעיד על מידת הקהילתיות סביב הערך ויכול לנבוע מ"גילו של הערך" (המומלצים היו "וותיקים" פי שלושה). במחקר זוהו הבעיות המרכזיות שעלו בדפי השיחה לגבי שינויים הדרושים לערך וכיצד הציעו המשתתפים לפתור אותן. החוקרים סיכמו שדפי השיחה ב"וויקיפדיה" יכולים לשמש מקור מידע עשיר בכלל ולתת תשובה לשאלה כיצד ידע נוצר בפרט (Stvilia et al., 2005).

1.5.2 ניתוחים כמותיים

Voss (2005) מדד פרמטרים שונים במספר גרסאות לשוניות ב"וויקיפדיה" (אנגלית, גרמנית, יפנית, דנית וקרואטית), כגון מספר עריכות שהתבצעו ע"י משתמש יחיד, מספר עורכים, מספר מילים, מספר קישורים פנימיים, מספר וויקיפדים פעילים, תפוצה של "ערכים מתים" (ערכים אשר צבועים באדום בהם אין עדיין מידע) ועוד. הוא מצא בין השאר שמספר הערכים ב"וויקיפדיה" והגודל הממוצע של כל ערך הולך וגדל באופן ליניארי, יחד עם פרמטרים נוספים אשר הולכים וגדלים במשך הזמן (Voss, 2005).

Viégas et al. (2004) פיתחו תוכנה בשם "History Flow Visualization" המסוגלת להציג באופן וויזואלי את התפתחות הערך ואף עוזרת לזהות תופעות כגון וונדליזם או מלחמות עריכה. למשל, נמצא שהזמן הממוצע לשחזור ערך שנמחק לחלוטין הוא 2.8 דקות. במחקר אחר "וויקיפדיה" הועמדה במבחן נוסף בו הוכנסו לאתר 13 טעויות ותוך שעתיים תוקנו כולן (Ishizuka, 2004).

1.5.3 התורמים לוויקיפדיה

ישנם מחקרים אשר מתמקדים במניעיהם של הגולשים לתרום לוויקיפדיה או ב"שאלת מיליון הדולר": כיצד ניתן להבטיח את השתתפות קהל הגולשים ברשת וכיצד ניתן לשמור לאורך זמן קהילות ווירטואליות (Rafaeli, Ariel & Hayat, 2005 ;Rafaeli & Ariel, 2008 ;Forte & Bruckman, 2006). בין ההסברים האפשריים ניתן למצוא הסברים פסיכולוגיים (כגון מוטיבציה, זהות או שייכות), הסברים הקשורים לאטרואיסטיות או התנדבות, גורמים חוקיים/פורמאליים, מודלים תקשורתיים (אינטראקטיביות, מודל השימושים והסיפוקים), הסברים כלכליים (תמריצים ותגמולים) ומאפיינים קהילתיים (Rafaeli, Ariel & Hayat, 2005 ;Rafaeli & Ariel, 2007; 2008).

Nov (2007) מצא כי אידיאולוגיה והנאה הן שתי המוטיבציות השכיחות ביותר בקרב משתתפים בוויקיפדיה". במחקרם של Rafaeli et al. (2005) המוטיבציות אשר נמצאו כגבוהות ביותר היו קוגניציה (אתגר אינטלקטואלי), רגש (הנאה) ואינטגרטיביות (שיתוף ותרומה לזולת).

חייט ואריאל (2006) ביצעו ראיונות עם כ- 120 וויקיפדים בוויקיפדיה האנגלית, ומתשובותיהם עלה שהם רואים בעצמם קהילה מגובשת וסגורה. מחקר דומה בוצע גם בקרב ה"וויקיפדיה" העברית בו 38 וויקיפדים מילאו את השאלון מתוך 65 פעילים שהיו באותה התקופה (רפאלי, אריאל וחייט, 2006); מן הממצאים עלה כי 94% מהם סבורים שהתורמים המשמעותיים לוויקיפדיה הם משתמשים מזוהים ולא אנונימיים (לעומת 54% אצל דוברי האנגלית); כל המשיבים הביעו תקווה שמספר המשתתפים בוויקיפדיה ילך ויגדל (לעומת 7% אצל דוברי האנגלית) ומעל 80% חשבו שהשתתפות בוויקיפדיה צריכה להיות פתוחה לכולם (לעומת 7% אצל דוברי האנגלית).

במחקר של Kittur et al. (2007) נמצא כי קיימת מגמת עלייה בשנים האחרונות במספר ה"משתמשים ההמוניים" על פני מספר "משתמשי אליטה", כלומר, אחוז גבוה יותר של משתמשים כותב אחוז גבוה יותר מהתוכן, בניגוד לדברים שנאמרו בדבר כינויה של וויקיפדיה "וויקטורה" אשר אינה באמת חופשית אלא נערכת על-ידי גרעין מצומצם של עורכים קבועים (Nrg, 17.1.06).

1.5.4 השוואות בין שפות או בין מקורות

במחקרים אחרים בוצעו השוואות למיניהן בין גרסאות לשוניות שונות באתר "וויקיפדיה" או בין מקורות מידע שונים. הניתוחים ב"וויקיפדיה" נעשו לרוב בשפה אחת ולא בוצע מספר רב של ניתוחים רב-לשוניים (Adafre & Rijke, 2006). Pfeil, Zaphiris & Ang (2006) רצו לבדוק האם הרקע התרבותי של משתמשים שונים בגרסאות לשוניות שונות של "וויקיפדיה" משפיע על אופן כתיבת הערכים. החוקרים ערכו השוואה בין "וויקיפדיה" בשפות צרפתית, גרמנית, יפנית ודנית של הערך "משחק" ומצאו שאכן קיימים הבדלים תרבותיים בין השפות, כלומר, הבדלים שקיימים בעולם החוץ-אינטרנטי באו לידי ביטוי גם בעולם הווירטואלי (Pfeil et al., 2006).

במחקרם של Bellomi & Bonato (2005) בוצע ניתוח של הגרסה האנגלית של "וויקיפדיה" על מנת לבחון האם קיימות הטיות תרבותיות בתוכן שבה. החוקרים אכן מצאו הטיות לטובת תרבויות המערב, אך ציינו כי ישנו צורך לבדוק גם גרסאות לשוניות אחרות על מנת להסיק לגבי הטיות או חוסר ניטרליות (Bellomi & Bonato, 2005).

Emigh & Herring (2005) ערכו השוואה מבחינת מידת הפורמאליות של המשלב הלשוני בין "וויקיפדיה" ו"Everything 2" (שתי אנציקלופדיות רשת) ובין האנציקלופדיה המודפסת "Columbia". הם מצאו כי השפה ב"וויקיפדיה" כתובה באותה מידה של פורמאליות כמו זו של "Columbia" ובמידה רבה יותר מזו של "Everything 2" (Emigh & Herring, 2005).

באופן דומה, Elia (2006) בדקה את נוסח הכתיבה ב"וויקיפדיה" וערכה השוואה עם אנציקלופדיית "בריטניקה". מן הממצאים עלה כי הערכים ב"בריטניקה" קצרים יותר מאלה ב"וויקיפדיה" אך מידת הפורמאליות של המשלב הלשוני נמצאה כגבוהה יותר ב"בריטניקה". מעבר לכך, נמצא של"וויקיפדיה"

יתרון על פני "בריטניקה" מבחינת היפרטקסטואליות, קישורים ודינאמיות, זאת, על פני בידוד, לינאריות וסטטיות ב"בריטניקה". מסקנה נוספת נגעה ל"וויקיפדיה" בה אובחן הבדל משמעותי בין "שפת הערכים" (*Wiki-Language*) אשר כתובה בפורמאליות בהתאם לסטנדרטים של אנציקלופדיה ובין "שפת העורכים" (*Wiki-Speak*) בה משתמשים העורכים בדפי השיחה, דפי מערכת ודפי עזרה, שפה אשר כתובה בהתאם לזירגון האינטרנטי (*Net-Speak Jargon*) באופן חופשי, יצירתי, בלתי תלוי, אישי וסלנגי (Elia, 2006).

1.5.5 השוואת מידת ניטרליות

במסגרת הסמינר "קהילות וירטואליות" (שילה, 2007) ביצעתי מחקר בו ערכתי השוואה של הערך **"מלחמת לבנון השנייה"** בין שלוש גרסאות לשוניות של "וויקיפדיה": עברית, אנגלית וערבית¹. הממצא המרכזי היה שלמרות ש"וויקיפדיה" מתיימרת להיות ניטרלית ככל האפשר, התגלו הטיות בכתיבת הערך. אולם, הגרסה בשפה האנגלית של "וויקיפדיה" התגלתה כמאוזנת והמדויקת ביותר. מעבר לכך, דפי השיחה של הערך הכילו דילמות שונות הקשורות לסוגיית הניטרליות. לבסוף, נמצא שהמידע ב"וויקיפדיה" מתעדכן באופן שוטף ודינאמי בהתאם לממצאיה של Elia (2006). בעבודת המחקר הנוכחית אתמקד בהיבטים הנוגעים לאיכות המידע והטיות מבחינת ניטרליות באתר "וויקיפדיה" אך באופן מקיף יותר מאשר חקר המקרה הפרטי כפי שנעשה בעבודת הסמינר ובתוספת של ניסיון ראשוני לפתח מדד כמותי של NPOV. לפני המעבר לפרק המתודולוגי, יש לעמוד בהרחבה על משמעותו של המושג "ניטרליות", הפרמטרים לבחינתו, הקשר שלו למושג "אובייקטיביות" ועל היבטים אחרים הקשורים לסוגיה זו.

1.6 סוגיית הניטרליות (NPOV)

✓ **"Neutral point of view** is a fundamental Wikimedia principle and a cornerstone of Wikipedia. All Wikipedia articles and other encyclopedic content must be written from a neutral point of view (NPOV), representing fairly, and as far as possible without bias, all significant views that have been published by reliable sources. This is non-negotiable and expected of all articles, and of all article editors".

(from: *Wikipedia:Neutral point of view*)

נקודת מבט ניטרלית (*Neutral Point Of View - NPOV*) מהווה חלק נכבד מהמדיניות הרשמית של אתר "וויקיפדיה"; המדיניות קובעת שיש לכתוב מאמרים ללא הטיה וללא משוא פנים: "בערך העוסק בנושא שנוי במחלוקת, יש לייצג בהוגנות את הצדדים, ולהימנע מכך שמאמר יקבע, שישמע ממנו, או שהוא ירמוז שהצדק הוא עם צד כלשהו בוויכוח" ("המדריך לנקודת מבט ניטרלית", וויקיפדיה, 2008).

¹ את עבודת הסמינר המלאה ניתן למצוא באתר האינטרנט מיט"ל בכתובת: <http://meital.iucc.ac.il/info/newsletters/no46.htm>

במהלך כתיבה של מקור מידע ייתכנו הטיות במודע או לא במודע אשר גורמות לאותו טקסט להיות מוטה (*Biased*) מבחינת ניטרליות (Cohen- Almagor, 2008). ישנם סוגים שונים של הטיות בכתיבה (Wikipedia, 2008): **1. מעמד, גזע ואתניות** (העדפה, התעלמות או פגיעה בקבוצות חברתיות מסוימות בחברה); **2. שיווקיות** (אזכור של מותגים מסחריים או מפלגות פוליטיות); **3. מגדר** (העדפה או התעלמות מאחד המינים); **4. גיאוגרפיה** (נקודת מבט לוקאלית המוצגת כגלובאלית ולהיפך); **5. לאומיות** (העדפה או התעלמות מלאום מסוים); **6. פוליטיקה** (הכנסת דעות פוליטיות לכתיבה); **7. דת** (נקודת מבט של דת מסוימת מקבלת עדיפות על אחרת או אינה מוזכרת כלל); **8. Sensationalism** (ניפוח, הגזמה ויציאה מפרופורציה בנוגע לסיקור של נושא מסוים). קיימות דרכים שונות המיועדות למנוע או למתן הטיות מבחינת ניטרליות (וויקיפדיה:המדריך לנקודת מבט ניטרלית, 2008).

Barzun (1962) גורס כי ניטרליות אינה בהכרח תופעה רצויה הניתנת להשגה; מאמר אשר מציג כמה השקפות עולם מנוגדות זו לזו עלול להישמע מעורפל ולא ברור ולגרום לקונפליקטים בקרב העורכים או הקוראים, לכן, רצוי לשאוף ל- "היבדלות או משחק הוגן" ולא דווקא ל"ניטרליות מוחלטת" (Barzun, 1962). אכן, לעיתים קרובות מתפתחים קונפליקטים בין המשתתפים ב"וויקיפדיה" לגבי הטיות למיניהן אשר נמצאות בתוכן הערכים (Reagle, 2005; Wikipedia:List of controversial issues, 2008).

Viégas et al. (2004), מצאו שלדפי השיחה באתר "וויקיפדיה" ישנה תועלת רבה והם משמשים את הגולשים בעיקר לצורכי תיאום בין דעות ושיתוף פעולה ("*Requests for Coordination*"). במחקר אחר שלהם נמצא שלמרות הפוטנציאל הרב לאנארכיה, "וויקיפדיה" מנוהלת באופן מסודר והקהילה שמה דגש רב על ענייני מדיניות, תהליך ושיתוף פעולה בין הגולשים. זאת, למרות שלעיתים מתפתחים קונפליקטים בין הגולשים לגבי ניסוחו של הערך ואף על נושא הערך עצמו (Viégas et al, 2007). ראוי לציין בנקודה זו שעל דפי השיחה לא חלים כללי נורמת ה-NPOV, כלומר, בדפי השיחה אין מניעה מלהביע דעות אישיות באופן בלתי מאוזן לגבי נושא זה או אחר (וויקיפדיה, 2008).

במחקר של Stvilia et al. (2005) נותחו באופן איכותני סוגי הבעיות אשר הועלו על-ידי המשתתפים בדפי השיחה ב"וויקיפדיה". מן הממצאים עלה כי הבעיה השכיחה ביותר שעלתה בדפי השיחה נודעת למימד של

דיוק (מימד זה הכיל בין השאר ניסוחים הפגעים בנורמת ה-NPOV) ואחריו בעיות הנוגעות למימד של שלמות (כיסוי לא מאוזן של פרספקטיבות שונות). מעבר לכך, מימד השלמות, כלומר, חוסר האיזון, היה גם זה שגרם למשתתפים להסיר מערך מסוים את הסטאטוס של "ערך מומלץ" (Stvilia et.al, 2005), דבר אשר מעיד על חשיבותה הרבה של נורמת ה-NPOV בכתבת הערכים.

אם כן, הקונפליקטים ב"וויקיפדיה" באים לידי ביטוי בעיקר בדפי השיחה אך גם בדפי הגרסאות הקודמות, בהם ניתן לזהות "מלחמות עריכה" (Viégas et al, 2004). **מלחמת עריכה** (*Edit War*) נוצרת כאשר מחלוקת על ניסוחו של ערך בין שני משתמשים או יותר מביאה לכך שבמהלכה כל אחד מהם מוחק את עריכתו של האחר וחוזר חלילה. בפירוט קווי המדיניות של "וויקיפדיה" מוסבר כי הדרך להגיע להסכמה צריכה להתחיל עם קיום דיון מנומס ואדיב בדפי השיחה, לאחר מכן פנייה לגישור או בוררות ורק לבסוף דרך הצבעות (*Polling*) אותן ניתן לערוך בין כלל המשתתפים (הצבעות אכן נמצאו כאפקטיביות במחקרם של Stvilia et.al, 2005); הדרך הטובה ביותר אשר מומלצת ב"וויקיפדיה" בכדי לפתור קונפליקטים היא לשפר תרומה של האחר ולא להחזיר את הערך לגרסתו הקודמת (וויקיפדיה, 2008). יש המסבירים (Reagle, 2005) כי דווקא נורמה זו של ניטרליות ומתן מקום לפתרון קונפליקטים היא שמביאה בסופו של דבר ליישוב הסכסוכים ובזכותה נוצרת אנציקלופדיה הוגנת המייצגת את כלל הצדדים. בנקודה זו חשוב לעמוד על חשיבותה של נורמת ה-NPOV בשילוב יתרונותיה של טכנולוגיית "וויקי" בפתרון קונפליקטים בפרט, ובכתבת מקורות מידע בכלל.

1.6.1 חשיבותן של נורמת הניטרליות ושל טכנולוגיית ויקי

כאמור, המטרה של קהילת "וויקיפדיה" היא להפוך אותה למקור מידע אמין, לשפר עד כמה שניתן את התוכן שבה ואף להביא את הערכים לרמה של "ערכים מומלצים" (Stvilia et.al, 2008; Wikipedia, 2005); יש המסבירים כי **טכנולוגיית ויקי** היא אשר הופכת את הצדדים המתדיינים לתלויים זה בזה בהשגת המטרה המשותפת, מכיוון שהיא מאפשרת להם למחוק תרומות אחד של השני וכך אולי במפתיע – מעודדת הגעה להסכמה יותר מאשר לעימות:

"Wiki pages represent consensus because it's much easier to delete flames and spam than indulge them. What remains is naturally meaningful"

(WhyWikiWorks, 28.7.08)

הצעד הראשון בכל דיאלוג הוא "כניסה לנעליו של האחר", פיתוח רגשות אמפתיים ולקחת פרספקטיבה (Hey, 2004); "וויקיפדיה" בעצם משמשת במה למו"מ ולדיאלוג בין אינדיווידואלים, קבוצות, לאומים ומדינות (Reagle, 2005); מדיניות ה-NPOV ב"וויקיפדיה" מעודדת את המשתתפים לנהל דיאלוג וכך מאפשרת לגולשים שונים מרחבי העולם להכיר דעות אשר שונות משלהם ואף לפתור קונפליקטים וותיקים או אקטואליים (החל ממוצאו של ישו וכלה בהשלכות השיבוט הגנטי). במכוון או לא, יש הטוענים כי "וויקיפדיה" מצליחה ליישם טכניקות וותיקות של פתרון קונפליקטים וניהול משא ומתן (Strauss, 1978; Reagle, 2005; Pruitt & Lewis, 1975).

במילים אחרות, טכנולוגיית "וויקי" בשילוב עם נורמת ה-NPOV מעודדת את השגת חזונה של "וויקיפדיה" (Schwall, 2003; Stvilia et al., 2005). מעבר לכך, נורמת ה-NPOV מאפשרת הישרדות של פריטי מידע (*Survival of Memes*) מעבר לקיומם של אינטרסים אישיים, כלכליים או פוליטיים; הדוגמא הקיצונית לכך היא שאם אף אחד לא היה מספר על השואה – אף אחד לא היה יודע על קיומה (Rukema, 2005). מדיניות זו מונעת "פידבקים שליליים" (מחיקה של מידע) ומעודדת "פידבקים חיוביים" (הוספה של מידע או של מגוון דעות בנושא); בנוסף, ניתן למנוע העברה של מידע ללא מקור, כלומר, למנוע הפצת שמועות אשר אינן מבוססות; פונקציות אלו קשות להשגה כשמדובר במספר בודד של אנשים אולם ניתנות להשגה בעזרת מספר רב של אנשים, כפי שמתרחש ב"וויקיפדיה" ובהתאם לתיאוריית "חוכמת ההמונים" (Surowiecki, 2004); ברגע שאדם אחד כותב מידע – מופיעים אנשים אחרים אשר מסלפים את המידע או מאמתים אותו וכך המידע הופך לניטרלי יותר (Rukema, 2005).

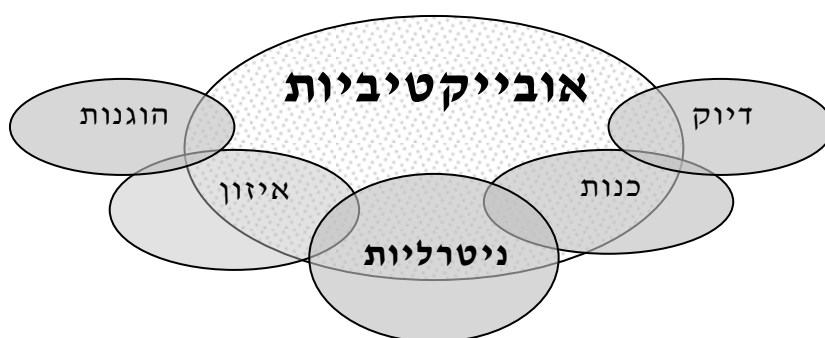
לנורמת ה-NPOV ישנה חשיבות רבה בכתיבת מקורות מידע בכלל ובאתר "וויקיפדיה" בכלל, אמנם, לא כל משתתפי "וויקיפדיה" מכירים את הנורמה ולעיתים רבות המושג יוצר בלבול עם מושגים אחרים. לכן חשוב להפנות משתתפים בדפי השיחה לדפים המסבירים את קווי המדיניות הנוגעים לנורמת הניטרליות ולקווי מדיניות נוספים (Viégas et al., 2007). בנקודה זו, יש להבחין בין שני מושגים דומים: "אובייקטיביות" (*Objectivity*) אל מול "ניטרליות" (*Neutrality*).

1.6.2 בין "ניטרליות" ו"אובייקטיביות"

המילה "ניטרליות" מוחלפת לא פעם במילה "אובייקטיביות" ולעיתים קיימת הנחה ששתי המילים זהות זו לזו; מעבר לכך, בהקלדת האותיות "npov" ב"וויקיפדיה" האנגלית, המערכת מובילה אוטומאטית לערך "*Objectivity*" (למרות שהקלדה של אותן האותיות באותיות גדולות NPOV - מובילה לערך

העוסק במדיניות הניטרליות ב"וויקיפדיה"). לכן, חשוב לחדד את הקשר שבין נורמת האובייקטיביות ובין נורמת הניטרליות. מושג האובייקטיביות הינו מושג רחב אשר כולל בתוכו חמישה קודים אתיים מרכזיים: דיוק, כנות, ניטרליות, איזון והוגנות (Schudson, 1978 ; Cohen- Almagor, 2008), זאת, כפי שניתן לראות באופן גרפי באיור מס' 1. כלומר, לצורך חידוד ההבדל: סוגיית הניטרליות בה עוסק המחקר הנוכחי, מהווה רק **אחד** מבין מימדיה של נורמת האובייקטיביות ולכן אין מדובר בשתי מילים נרדפות.

איור מס' 1: תיאור גרפי של נורמת האובייקטיביות וקודי האתיקה שבה

מושג האובייקטיביות, הכולל בתוכו את נורמת הניטרליות, עוסק בדרך שבה מידע נוצר ומדווח על-ידי בחירת העובדות, ארגון, מסגורן ועיצוב סדר היום הציבורי (Cohen- Almagor, 2008). יש הטוענים כי בכדי לדגול באובייקטיביות יש להדחיק ערכים במודע בעזרת התעלמות מהשפעות חיצוניות ודחייה של אידיאולוגיה אישית (Gans, 1979). הדחיקת ערכים אישיים יעילה גם מבחינה פרקטית, מכיוון שהיא מגנה מפני ביקורת מצד הקוראים או צנזורה מצד העורכים; אם כן, אובייקטיביות מוגדרת באופן רחב כהפרדה בין עובדות ובין ערכים (Cohen- Almagor, 2008). "עובדות" הן טענות לגבי העולם אשר פתוחות לתיקוף בלתי תלוי ואשר אינן מושפעות מהעדפות אישיות, בעוד "ערכים" הינם העדפות אישיות מודעות או לא מודעות לגבי איך העולם אמור להיות (Schudson, 1990; Hackett, 1984; Harcup, 2004). למרות שישנן הגדרות כאלה או אחרות לעובדות וערכים – הגבול בין שני המושגים הללו לעיתים מטושטש; קשה להבחין בין אמיתי ובין לא אמיתי ללא ערכים ולכן קשה לקבוע מהן עובדות ללא ידע מוקדם על העולם (Nozick, 1981; Hursthouse, 1999).

"אובייקטיביות" היא הנורמה המקצועית המובילה של העיתונות האמריקאית, בשונה מהעיתונות האירופאית (Chalaby, 1996). העיתונות האובייקטיבית מנוגדת לסוגים אחרים של עיתונאות כגון עיתונאות צהובה או עיתונאות מפלגתית (Tuchman, 1972). לפי Schudson (1978) האובייקטיביות החלה לשמש כנורמה עיתונאית ב-1920, בעוד יש הסוברים כי הנורמה החלה כבר בסוף המאה ה-19 כתולדה של אינטרסים פוליטיים וכלכליים (Kaplan, 2002 ; Herman & Chomsky, 1988).

אם כן, ישנם היסטוריונים אשר קושרים את הופעת האובייקטיביות בצפון אמריקה להידרדרותה של העיתונות המפלגתית בתחילת שנות ה-30 של המאה ה-19 (Cohen- Almagor, 2008); בתקופה זו שינויים כלכליים ופוליטיים מאסיביים שולבו לתוכן של "עיתוני הפני" והובילו לכיוון של חברה דמוקרטית; העיתונים המפלגתיים השתחררו מהפוליטיקה של המפלגות והחלו לאסוף חדשות מכל קצוות החברה; החדשות לא הושפעו יותר מערכים כלכליים, פוליטיים וחברתיים אשר עד אותה תקופה הכתיבו את התוכן בעיתונים; עיתונאות זו באה לידי ביטוי באותה מחויבות לידע שאינו תלוי באינטרסים אישיים או בעצם - לעובדה האובייקטיבית; החלה הערכה גוברת ל"אמפיריות נאיבית" ולאמונה שניתן לדעת על העולם ולהכיר אותו באופן אובייקטיבי (Schiller, 1981; Hackett & Zhao, 1998; Condit & Selzer, 1989; Glasser & Ettema, 1989).

בתחילת המאה ה-20, העיתונאים החלו לאמץ לעצמם מוסכמות פורמאליות של דיווח אובייקטיבי; המדיה ומגישי החדשות ראו את עצמם כמייצגים של המציאות החברתית, זאת, כפי שמדענים מגלים עובדות לגבי הטבע בעזרת מדדים אובייקטיביים (Cohen- Almagor, 2008). Tuchman (1978) תיארה את אותן מוסכמות כאסטרטגיות בהן עיתונאים השתמשו כדי להימנע מביקורת (1978). העיתונאים חששו מהצגה שנויה במחלוקת של ה"עובדות" בכך שהם התייחסו לאובייקטיביות כמו *ש'האיכרים ענדו שרשרת של שום סביב צווארם בכדי להבריח את הרוחות הרעות* (Durham 1998; Harcup, 2004).

לקראת אמצע המאה ה-20 אובייקטיביות הייתה אידיאל אשר כפוף לאמת בלבד מבחינה אתית; היא תוארה כמשמעת אולטימטיבית של העיתונאות, וכונתה "אבן היסוד של העיתונאות האמריקאית" (Schudson, 1978; Hackett, 1984) או "הקונצפט המוסרי הכי בסיסי וחשוב אשר התפתח באמריקה וניתן לעולם" (Blankenburg & Walden, 1977). לאחר מלחמת העולם השנייה כשהעיתונים התמסדו ורשת הטלוויזיה צמחה, הסטנדרט של אובייקטיביות הלך והושרש; זו הייתה אסטרטגיה של לפגוע בכמה שפחות מפרסמים ולהימנע מתביעות הוצאות דיבה פוטנציאליות (Tuchman, 1972). ב-1973, איגוד

העיתונאים הפרופסיונאליים "Sigma Delta Chi" הכניס לתוך קוד האתיקה שלו פסקה המאפיינת דיווח אובייקטיבי כמטרה ברת-השגה וכסטנדרט אליו עיתונאים צריכים לשאוף (Laitila, 1995). עיתונאים רבים מתייחסים לנורמת ה"אובייקטיביות" כמדד לעיתונאות טובה ומאמינים שניתן להשיג דיווח אמיתי, מדויק ומוסכם לגבי אירוע (Cohen- Almagor, 2008; Mindich, 1998; Hackett & Zhao, 1998).

ניתן לסכם כי נורמת האובייקטיביות תופסת חלק נכבד מדיסציפלינת העיתונאות. אולם, היו שהעבירו ביקורת על נורמה זו (Bagdikian, 2000), כך שבמשך השנים הופיעו חלופות כגון ה- *New Journalism* של שנות ה-70 (Ursell, 2001) או העדפה של נורמת "הניטרליות המאוזנת" (אזרחי, 2002). ישנם אמצעי מדיה אלטרנטיביים כגון "*Indymedia*", "*Alternet*", "*Schnews*" אשר שוללים כל מה שקשור לאובייקטיביות או לדיווח מאוזן (Cohen- Almagor, 2008); הטענה שלהם היא שמטרת כל "מיתולוגית האובייקטיביות" היא לקדם אינטרסים פוליטיים וכלכליים של האליטות בחברה (Atton, 2003); לטשטש, לכסות, ולתת לגיטימציה לאותן קבוצות חזקות של החברה על פני סקטורים חלשים מהן (Cohen-Almagor, 2008; Hirst & Patching, 2005; Mahtani, 2005).

לא רק נורמת האובייקטיביות נשללת במקרים מסוימים אלא ישנם אשר מציעים לשלול אף את נורמת הניטרליות. Cohen-Almagor (2008) מציע כי "ניטרליות מוסרית" אינה מתקבלת על הדעת בדיווח על נושאים חברתיים אשר עלולים לסכן את הדמוקרטיה כגון טרור, גזענות, שוביניזם, רצח-עם או עבדות; טענתו היא שעיתונאים במדינות דמוקרטיות-ליברליות אינם אמורים להיות ניטרליים או הוגנים בכיסוי אותם נושאים, אלא, להפגין סובייקטיביות ושיקול דעת תוך כדי גינוי והוקעה של אותן תופעות אשר פוגעות בערכי יסוד בסיסיים כגון כבוד לזולת (Cohen-Almagor, 2008).

Cohen-Almagor מביא במאמרו מספר דוגמאות לטענותיו: האם ישנו צורך ליצור איזון בין חברת סיגריות ובין עמותה למען חולי הסרטן? האם ישנו צורך לדווח על מכחישי השואה? האם טרוריסטים ראויים ל"מכבסת-המילים" של התקשורת ולזכות לכינויים כגון "שוחרי החופש"? התשובה לדעתו היא שהמדיה אינה צריכה להפגין ניטרליות כשמדובר במקרים אשר נוגדים ערכים בסיסיים בחברה; לכן, יש לדווח על מכחישי השואה, אמנם באיפוק; באופן דומה, אין ליצור איזון בין חברת סיגריות וחולי סרטן; וכך גם "אדם שמבצע פעולת טרור צריך להיקרא 'טרוריסט' בדיוק כמו שאדם שמבצע רצח צריך להיקרא 'רוצח' או אדם שאונס 'אנס'..." (Cohen-Almagor, 2008).

נורמת האובייקטיביות מהווה נושא מרכזי לדיון בעיקר כשמדובר במסרים המועברים דרך אמצעי התקשורת (Tuchman, 1972). "תקנון האתיקה המקצועית של העיתונות בישראל" (25.6.07) קובע ש"אובייקטיביות" מחייבת עיתון ועיתונאי להבחין בין ידיעות לבין דעות, לפרסם ידיעות באופן הוגן ללא הטיה ושכותרת הידיעה לא תהיה מטעה. גם ב"מסמך נקדי" (1995), קוד האתיקה המקצועית של התקשורת האלקטרונית, מפורטים עקרונות הקשורים לאובייקטיביות וניטרליות, אם כי אין הבחנה ממשית בין שני המושגים. כתיבה ניטרלית או אובייקטיבית נדרשת גם כחלק מרשימת הקריטריונים של אנציקלופדיה (Collison, 1966), אם כי נושא זה לא זכה לעיסוק רב בספרות כפי שזכה לו בעולם התקשורת. אם כן, ניתן לסכם ולומר כי "ניטרליות" משמעותה להציג באופן הוגן את כל ההשקפות בנושא מסוים ולייחסן לדוגלים בהן, בעוד "אובייקטיביות" היא הצגת עמדה מדויקת, כנה וניטרלית. המושגים קשורים זה לזה אך המחקר הנוכחי מתמקד בסוגיית הניטרליות, אשר מטרידה את קהילת "וויקיפדיה" בפרט, את קהילת גולשי האינטרנט בכלל ואף את עולם המחקר האקדמאי (Hassine, 2005).

1.6.3 פרמטרים הקשורים למידת ניטרליות

מידת ניטרליות היא אחד הקריטריונים אשר דרושים להערכת האיכות של מאמר אנציקלופדי. חוקרים רבים ניסו ליצור קריטריונים שונים נוספים להערכת איכות כגון היקף, מטרחה, כיסוי, סדר, סגנון, דיוק, נגישות, סמכות, יציבות, עדכניות וכד' (Crawford, 2001). ניתן לומר כי יכול להתקיים מאמר אשר כתוב מנקודת מבט ניטרלית אך אינו עומד בשאר הקריטריונים של איכות, מצד שני, מאמר שאינו עומד בקריטריונים של ניטרליות אינו יכול להיחשב כמאמר איכותי. ישנם משתנים רבים אשר נמצאו כמשפיעים על מידת איכות המאמר (Stvilia et al, 2005) אשר לאו דווקא נמצאו קשורים למידת ניטרליות (כגון קישורים פנימיים או חיצוניים, מוניטין התורם, כניסות גולשים, וכד').

במחקר הנוכחי המתמקד בסוגיית הנייטרליות, ישנו ניסיון ראשוני לזהות פרמטרים אשר משפיעים על איכות המאמר אך במיוחד על מידת הנייטרליות שלו (תוך כדי ניתוח פעילות בדפי השיחה ובדפי הגרסאות הקודמות). מקריאת הספרות הקיימת, לא נמצא מחקר אשר בחן אמפירית באופן כולל את מושג ה-NPOV במקורות מידע בכלל ובאתר "וויקיפדיה" בפרט.

ישנם שני פרמטרים עיקריים אשר מתקשרים לעניות דעתי לסגנון כתיבה ניטרלי יותר (*High Npov*); הפרמטר הראשון הוא שימוש ב **ציטוטים**, כלומר, מתן עדות ספציפית למידע בתוך המשפט או הפסקה **והפנייה** למקור אותו יכול הקורא למצוא (והל ושות', 1996). שימוש בציטוטים מגביר את מידת הניטרליות מכיוון שניתנת הוכחה אשר מקרבת את הניסוח לגדר של עובדה יותר מאשר לדעה. עדיין, יהיו אשר יטענו כי הכותב עצמו בוחר אילו ציטוטים להכניס ואילו לא ולכן גם הכנסת ציטוטים היא לאו דווקא מדד עליון ומוחלט לניטרליות רבה יותר. באופן זה או אחר, השימוש בציטוטים על סגנונותיו השונים, מקובל בכתיבת מקורות מידע רבים ומהווה את אחד הקריטריונים לכתיבה אקדמאית (Ritter, 2002). נורמת הציטוט מהווה חלק ממדיניותה של "וויקיפדיה" (Wikipedia: Citing Sources, 2008) ונחשבת לאחד הקריטריונים אשר משייכים מקור מידע לז'אנר האנציקלופדיות (Smith, 1978; Collison, 1966;) (Stvilia et al., 2005).

הפרמטר השני הוא שימוש ב **ייחוסים**, כלומר, הבהרות כלליות או ספציפיות לגבי מקור המידע **ללא הפניה** לאותו המקור (והל ושות', 1996), למשל: "ישנם הסוברים ש..." או "מרקס טען כי...". כאשר מייחסים את הדברים לגורם חיצוני אשר אינו הכותב עצמו ניתן להגיע למידת ניטרליות רבה יחסית אך פחותה מזו של ציטוטים, בהם ישנו מקור ספציפי אשר ניתן למצוא דרך הרשימה הביבליוגרפית.

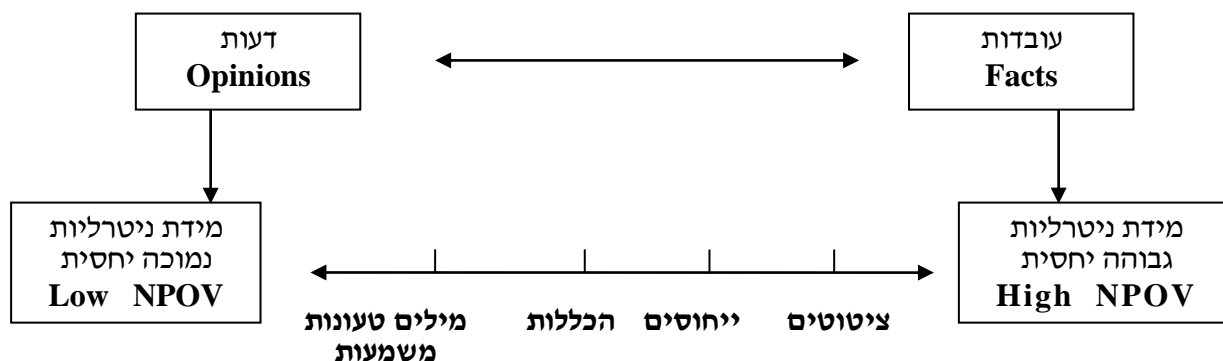
לעומת זאת, ישנם שני פרמטרים עיקריים אשר מתקשרים לסגנון כתיבה ניטרלי פחות (*Low Npov*); הפרמטר הראשון הוא שימוש ב **הכללות**, כלומר, ביטויים המבוססים על התרשמות הכותב ולא על סקר דעת קהל מדעי או מטעם מקור כלשהו (לדוגמא: "מקובל לטעון" או "לרוב"). טון כוללני מעין זה עלול ליצור הטיות למיניהן ולגרום לדברים להישמע כעובדות למרות שאין הדבר בהכרח כך (וויקיפדיה, מדריך לנקודת מבט ניטרלית, 2008). לכן, שימוש בהכללות מפחית את מידת הניטרליות של הכתיבה.

הפרמטר השני הוא שימוש ב **מילים טעונות משמעות**, כלומר, מילים בעלות קונוטציה רגשית חיובית או שלילית אשר אינה ניטרלית. במחקר "Coming To Terms" (2005) נותח הסיקור התקשורתי של פרשת "גדר הביטחון" בצד הישראלי או "חומת האפרטהייד" בצד הפלסטיני; מן הסיקור עלה כי בקונפליקטים במדיה בכלל ובמקורות מידע בפרט, לכל מילה או ביטוי ישנן קונוטציות רגשיות אשר "מטות את הקלפים" לצד כלשהו בוויכוח; אמנם, שימוש במילים אשר מקובלות על שני הצדדים מסוגלות לגרום לריסון

הקונפליקט ולהגביר ניטרליות ולהיפך (Rogers & Ben-David, 2005). שימוש במילים כגון: "נערץ", "פופולארית", "עוינים" וכד', מפחית את מידת הניטרליות עוד יותר מהשימוש בהכללות מכיוון שעל סולם ה"עובדה אל מול דעה" - מילים אלו יופיעו בצד של דעה מכיוון שהן משקפות את דעתו של הכותב ומציגות את הדברים באופן תיאורי. מילים תיאוריות יכולות בהחלט להוסיף נפח ועושר לטקסט (כמו בספר, למשל) אך עלולות ליצור הטיית ולכן גורעות ממידת הניטרליות של הכתיבה (Rogers & Ben-David, 2005).

לסיכום, אותו האופן של הצגת הסוגיה, יכול לשקף את נקודת המבט (Cohen-Almagor, 2008). באיור מס' 2, איור אשר פותח במיוחד לצורך המחקר הנוכחי, ניתן לראות באופן גרפי את ארבעת הפרמטרים אשר קשורים למידת ניטרליות על הסולם של "עובדות" אל מול "דעות" ומתחתיו באופן מקביל על הסולם של "מידת ניטרליות גבוהה יחסית" (High NPOV) אל מול "מידת ניטרליות נמוכה יחסית" (Low NPOV).

איור מס' 2: פרמטרים הקשורים למידת ניטרליות (NPOV)

לסיכום החלק התיאורטי, העובדה שאנציקלופדיית "וויקיפדיה" מבוססת על טכנולוגיית "וויקי", קשורה בין השאר להתפתחותה המואצת ומשפיעה על הסיכויים להתגשמות החזון של הרחבת הידע האנושי או לפחות לנגישות רבה יותר אליו (Stvilia et.al, 2005). גם נורמת ה-NPOV תורמת ליצירת מקור מידע ניטרלי יותר ולפתרון קונפליקטים בין בעלי פרספקטיבות מנוגדות, בעיקר דרך פונקציות אשר מתאפשרות בזכות טכנולוגיית וויקי, כגון דפי השיחה. עדיין, עולות שאלות חשובות: כיצד ניתן למדוד ניטרליות ומהם המשתנים שקשורים לסוגיה זו? האם העובדה שאנשים רבים כותבים ובודקים את המידע באופן דינאמי, היא התורמת לכך שהוא יהיה ניטרלי יותר מאשר מידע שנבדק על ידי מעטים, גם אם הם מומחים? האם ניתן לטעון שטכנולוגיית "וויקי" עצמה מסוגלת להשפיע על התוכן (Stvilia et.al, 2005)

וכפי שנטען בעבר לגבי טכנולוגיות קודמות, כגון הדפוס או הטלוויזיה (קארי, 1995)? שאלות אלה חשובות לאור הפופולאריות הרבה של וויקיפדיה בעולם ושימושם של מיליוני גולשים במידע הנמצא בה.

2. מתודולוגיה

אם כן, המחקר הנוכחי שואף להבין ולנתח סוגיות הקשורות לאתר "וויקיפדיה" כמקור מידע תוך כדי התמקדות בסוגיית הניטרליות או בנורמת ה-NPOV, סוגיה אשר טרם נמדדה או נבדקה באופן אמפירי. המטרה היא לנתח היבטים הקשורים לתוכן הערכים ואופן כתיבתם יחד עם ניתוח התהליך של היווצרות התוכן והדיון שמתרחש סביבו, זאת, על מנת לקבל תמונת מצב ראשונה מסוגה אשר טרם נתקבלה במלואה ממחקרים קודמים אשר נעשו בתחום.

השיטה אשר תתואר להלן נועדה לבחון את מידת הניטרליות (NPOV) תוך כדי השוואה בין גרסאות לשוניות של "וויקיפדיה", בין דפים בנקודות זמן שונות ובהשוואה לאנציקלופדיית בריטניקה. השיקולים בבחירות אשר נעשו כללו שיקולים לוגיסטיים מעל לשיקולי תוקף ומהימנות, שיקולים אשר יפורטו בהמשך. ההשערות המחקריות יפורטו בהמשך פרק זה באופן מלא, אולם, המשתנה התלוי העיקרי הוא מידת הניטרליות (NPOV) והמשתנים הבלתי תלויים אשר נמדדו באופן כמותי ואיכותני הם בין השאר כמות התמונות והמקורות החיצוניים בערך, פרמטרים הקשורים לדפי השיחה, כמות עורכים, כמות עריכות, מידת דינאמיות וכד'. תחילה, אתאר את אופי ההשוואות אשר התבצעו.

המחקר התבצע על-ידי ניתוח תוכן השוואתי של ערכים אנציקלופדיים בשלושה חלקים:

חלק א': השוואה בין שפות. בשלב זה התבצע ניתוח של ערכים אנציקלופדיים באתר "וויקיפדיה" בחמש גרסאות לשוניות שונות: אנגלית, ספרדית, רוסית, ערבית ועברית. שפות אלה שכיחות בעולם (Ethnologue, 2005), לכן הן רלוונטיות מבחינת תרומת המחקר לידע העולמי, ואף שכיחות במדינת ישראל ולכן נגישות יותר מבחינת נוחות המחקר. המטרה הייתה לבדוק האם קיימים הבדלים בין הגרסאות הן מבחינת התוכן והן מבחינת תהליך היווצרותו. מכיוון שאינני דוברת השפות ערבית, ספרדית ורוסית, נעזרתי בכלי "Google Translate"² לצורך תרגום הערכים בשפות הללו; התרגומים נבדקו על ידי

² http://translate.google.com/translate_t קישור לכלי "Google Translate" בעזרתו התבצעו התרגומים של הערכים מהשפות ערבית, ספרדית ורוסית אל השפה האנגלית.

דוברי השפות ונמצאו מדויקים מספיק עבור המחקר הנוכחי³. סיבה נוספת לשימוש בכלי זה היא שמדובר בתוכנת מחשב המבצעת תרגומים אוטומטיים לפי הגדרות נתונות מראש ולכן היא תלויה פחות בהבדלים בין אישיים מבחינת שפה ותרבות היכולים להשפיע על מידת הניטרליות.

חלק ב': השוואה כרונולוגית. בשלב זה התבצע ניתוח של הערכים ב"וויקיפדיה" (בשפה העברית בלבד) בגרסתם "הראשונה" ובגרסת ה"ביניים" שלהם (כל הגרסאות זמינות לכל גולש בדפי "הגרסאות הקודמות" שבאתר). כאמור, ב"וויקיפדיה", כל משתמש רשאי ליצור ערכים חדשים לפי שיקול דעתו (Wikipedia, 2008) ולכן הכוונה ב"גרסה ראשונה" היא לגרסה שכתב יוצרו של הערך. הכוונה ב"גרסת הביניים" היא לגרסת ה"חציון", כלומר, מבין כלל הגרסאות אשר התבצעו מרגע היווצרותו של הערך ועד לתאריך בו התבצע הקידוד – הגרסה שנמצאה לאחר מחצית מהן. בחלק זה המטרה הייתה לבדוק האם הערך בגרסתו הנוכחית כתוב מנקודת מבט ניטרלית יותר מאשר בגרסתו הראשונה ובגרסת הביניים שלו.

חלק ג': השוואת מקורות. בשלה זה התבצע ניתוח של אותם ערכים אנציקלופדיים ב"וויקיפדיה" ובאנציקלופדיית "Britanica" בשפה האנגלית בלבד, מהדורה משנת 2002, הזמינה בתשלום על גבי CD⁴. המטרה הייתה לזהות הבדלי תוכן מבחינת סוגיית הניטרליות; אין המטרה הייתה להסיק לגבי דיוק ואמינות הנתונים כפי שנעשה במחקר של "Nature" (Giles, 2005) או לגבי משלב לשוני מבחינת מידת פורמאליות כפי שנעשה במחקרים אחרים (Emige & Herring, 2006; Elia, 2006).

מעבר לשיקולי זמן ועלות שנלקחו בחשבון, מכיוון שמדובר במחקר המשלב מתודות איכותניות וגם כמותיות וכולל בתוכו שלושה חלקים שונים של ניתוח, החלטתי לדגום חמישה ערכים (בלבד). בשלושת החלקים נותחו חמישה ערכים בעלי פוטנציאל לבעייתיות מבחינת מידת הניטרליות של תוכנם, בהתאם למטרת המחקר. ערכים אלו נדגמו באופן רנדומאלי מתוך רשימה ארוכה באתר "וויקיפדיה" אשר נקראת: "*List of Controversial Issues*", בה מרוכזים נושאים שנויים במחלוקת בעלי נטייה ליצור קונפליקטים בין העורכים (Wikipedia, 2008). רשימה זו מחולקת לתתי-נושאים לפי תחומי עניין. מתוך חמשת הנושאים הרחבים ביותר, הושארו רק ערכים אשר קיימים בכל חמש הגרסאות הלשוניות הדרושות (אנגלית, עברית, ערבית, רוסית וספרדית). ערכים בהם לא היה ברשותי ידע בסיסי אשר אינו מתאים בכדי לבצע ניתוח איכותני, כגון אישים אשר אינם מוכרים לי, מושגים מדעיים מסובכים, וכד' - הוסרו מן הרשימה. מתוך רשימת הערכים המצומצמת, הערכים שנדגמו הם כדלקמן:

³ תודה לבודקות התרגומים: דוברת השפה הרוסית, גבי עינת איטקין; דוברת השפה הערבית, גבי אפרודית שחאדה; ולדוברת השפה הספרדית, גבי מיטל רואש.

1. "טרורזים" / *Terrorism* / إرهاب / *Terrorismo* / *Терроризм*

(תחת הנושא "פוליטיקה")

2. "השואה" / *The Holocaust* / هولوكوست / *Holocausto* / *Холокост*

(תחת הנושא "היסטוריה")

3. "איידס" / *AIDS* / איז / *Sida* / *СПИД*

(תחת הנושא "מדעים, ביולוגיה ובריאות")

4. "מדונה" / *Maddona* / مادونا / *Madonna* / *Мадонна*

(תחת הנושא "אישים")

5. "אלוהים" / *God* / الله / *Dios* / *Бог*

(תחת הנושא "דת")

ניתוח התוכן התבצע בעזרת דפי קידוד אשר פותחו במיוחד לצורך המחקר ובהם הסברים מפורטים לגבי אופן הקידוד. במקביל לניתוח התוכן של הערך עצמו (נספח א'), התבצע ניתוח של דפי השיחה (נספח ב') ושל דפי הגרסאות הקודמות (נספח ג'). המטרה הייתה לקבל תמונת מצב כוללת לגבי אופן תהליך היווצרותו של כל ערך ולגבי ההתרחשויות שנעשות "מאחורי הקלעים". במחקרים שונים נמצא שלדפי השיחה ישנו תפקיד משמעותי ומורכב ב"וויקיפדיה" (Stvilia et.al, 2005 ;Viégas et al., 2007). אולם, המטרה כאן היא לבדוק מהו הקשר בין דפי השיחה מבחינת היקפם ותוכנם ובין מידת הניטרליות של הערכים. מעבר לכך, היה חשוב לבדוק בעזרת דפי הגרסאות הקודמות האם משתנים כגון מספר עורכים או מידת דינאמיות קשורים למידת הניטרליות של הערכים.

2.1 השערות

"השערת העל": קיים קשר חיובי בין מספר עורכים ומידת דינאמיות ובין מידת ניטרליות.

ככל שמספר העורכים יהיה גבוה יותר, כך מידת הניטרליות תהיה גבוהה יותר; ובנוסף, ככל שמידת הדינאמיות תהיה גבוהה יותר כך מידת הניטרליות תהיה גבוהה יותר.

ישנם מספר הסברים לכך שמספר עורכים גבוה צפוי להיות קשור למידת ניטרליות גבוהה. ראשית, לפי תיאוריית "חוכמת ההמונים" חוכמת הקבוצה גדולה יותר מן החכם שבחבריה (Surowiecki, 2004). שנית, במחקרים קודמים מוסברת התועלת המושגת על-ידי ריבוי כותבים, נורמה אשר מקובלת ויעילה גם בעולם האקדמי (Rukema, 2005 ;Voss, 2005; Regalado, 1995). מידת דינאמיות גבוהה צפויה להיות אף היא

קשורה למידת ניטרליות גבוהה מכיוון שמימד הדינאמיות כולל בתוכו התעדכנות בנורמות, נהלים וקווי מדיניות של האנציקלופדיה יחד עם התעדכנות בהלכי רוח חברתיים חדשים ובפרספקטיבות נוספות (Rukema, 2005; Reagle, 2005; Elia, 2006). התעדכנות זו צפויה להיות קשורה למידת ניטרליות גבוהה יותר. מהשערה מרכזית זו נגזרות שלוש השערות הבאות:

H1: הגרסה של "וויקיפדיה" בשפה האנגלית תימצא כבעלת מידת הניטרליות הגבוהה ביותר

השערה זו מתבססת על המחקר הקודם שביצעתי (שילה, 2007) בו נותח הערך "מלחמת לבנון השנייה" בשפות עברית, ערבית ואנגלית; ובנוסף, ממחקרים קודמים אחרים, מהם עולה שהגרסה האנגלית היא העדכנית והפעילה ביותר (Voss, 2005). מעבר לכך, קיים צפי למצוא הבדלים שונים בין הגרסאות השונות העלולים לנבוע מהבדלי תרבות ושפה (Voss, 2005; Pfeil et al, 2006; Bellomi & Bonato, 2005).

H2: מידת הניטרליות של הערך בגרסתו הנוכחית תהיה גבוהה יותר ממידת הניטרליות של הערך

בגרסת הביניים ועוד יותר משל הערך בגרסתו הראשונה

הערך בגרסתו הנוכחית כתוב על-ידי עורכים רבים יותר ומעודכן יותר מהערך בגרסאותיו הקודמות (Rukema, 2005; Voss, 2005) ולכן משוער להיות כבעל מידת הניטרליות הגבוהה ביותר.

H3: מידת הניטרליות של הערכים ב"וויקיפדיה" תהיה גבוהה יותר ממידת הניטרליות של הערכים

באנציקלופדיית "בריטניקה"

אתר "וויקיפדיה" מתעדכן מידי יום ונערך על-ידי מיליוני גולשים, זאת, בהשוואה לאנציקלופדיית "בריטניקה" בה התוכן נכתב על-ידי צוות מומחים מצומצם יחסית ובמידת התעדכנות נמוכה עקב הוצאה לאור של מהדורה במועד אחת לתקופה (Elia, 2006). לכן, הצפי הוא שמידת הניטרליות של הערכים באתר "וויקיפדיה" תהיה גבוהה יותר ממידת הניטרליות של הערכים ב"בריטניקה".

2.3 משתנים

2.3.1 משתני ניתוח הערכים (Article)

הגדרתו הנומינלית של המשתנה "מידת ניטרליות" היא מידת הייצוג, ההוגנות והאיזון של הצדדים, והאם הערך אינו קובע, משתמע ממנו, או שהוא רומז שהצדק הוא עם צד כלשהו בוויכוח (וויקיפדיה,

"המדריך לנקודת מבט ניטרלית", 2008). בנוסף, עד כמה הערך כתוב בחוסר מגמתיות וללא הטיות או משוא פנים. הגדרתו האופרציונלית של משתנה זה כוללת ארבעה פרמטרים כמותיים ומספר פרמטרים איכותניים-תיאוריים.

תחילה, התבצע ניתוח כמותי של הערכים אשר כלל את ארבעת הפרמטרים הבאים :

Ⓒ **אחוז הציטוטים בערך**; הגדרתו של "ציטוט" במחקר זה היא מתן עדות ספציפית בתוך המשפט או הפסקה תוך כדי הפנייה למקור אותו הקורא יכול למצוא (והל ושות', 1996). דוגמאות לציטוטים ניתן לראות בנספח ו'. לאחר ספירת מספר הציטוטים בערך, התבצע חישוב באחוזים של מספר הציטוטים מתוך מספר השורות בערך (על מנת שיהיה ניתן להשוות את הכמות מבחינת יחס).

Ⓒ **אחוז הייחוסים בערך**; הגדרתו של "ייחוס" במחקר זה היא הבהרה כללית או ספציפית לגבי מקור המידע ללא הפניה בתוך הטקסט לאותו מקור (והל ושות', 1996). לדוגמא: "ישנם הטוענים / החולקים על ...", "החוקרים מסבירים ש...". (דוגמאות נוספות בנספח ו'). לאחר ספירת מספר הייחוסים בערך, התבצע חישוב באחוזים של מספר הייחוסים מתוך מספר השורות בערך.

Ⓒ **אחוז ההכללות בערך**; הגדרתה של "הכללה" במחקר זה היא ביטוי המבוסס על התרשמות הכותב ולא על סקר דעת קהל מדעי או על מקור כלשהו. לדוגמא: "מקובל לטעון", "לרוב", "נהוג לחשוב ש...". (דוגמאות נוספות בנספח ו'). לאחר ספירת מספר ההכללות בערך, התבצע חישוב באחוזים של מספר ההכללות מתוך מספר השורות בערך.

Ⓒ **אחוז המילים הטעונות משמעות בערך**; הגדרתה של "מילה טעונת משמעות" במחקר זה היא מילה בעלת קונוטציה רגשית חיובית או שלילית אשר אינה ניטרלית (דוגמאות ניתן לראות בנספח ו'). במחקרים שונים התבצע תיוג מבחינת "אוריינות סמנטית" של מילים וסיווג מבחינת המשמעות שלהם (ניטרלית אל מול סנטימנטאלית חיובית / שלילית); תיוג מעין זה התבצע בעזרת תוכנות אלגוריתמיות למיניהן כגון "WordNet" (Turney & Littman, 2003; Andreevskaia & Bergler, 2006). תיוגים אחרים נעשו גם כן באופן אוטומטי באמצעות כלים כגון "Subjectivity Classifiers" בהם סווגו משפטים אשר נוסחו כעובדות או כדעות (Wiebe & Riloff, 2005; Yu & Hatzivassiloglou, 2003). הבעייתיות הקיימת בתיוג אוטומטי מעבר למורכבותו המתמטית, היא שלכל מילה או משפט ישנן כמה משמעויות ולכן קשה לנתח מילים לפי הקשרן הספציפי בתוך המשפט באופן אוטומטי. ספירת המילים במחקר הנוכחי התבצעה בעזרת ניתוח תוכן בו נספרו המילים באופן איכותני, כך ניתן היה להבחין האם השפה בה נכתב הערך הינה שפה בלתי מסומנת או לחליפין שפה רגשית וטעונה. בספירה

שהתבצעה נכללו שמות תואר ופועלי תואר בלבד בעלי משמעות אשר אינה ניטרלית, למעט שמות עצם. בכדי למנוע תלות סובייקטיביות (מקודד כבר-אנוש אינו יכול להיות ניטרלי לחלוטין), הניתוח התבצע על-ידי שני מקודדים נוספים ונמצא מהימן לפי מדד קריפנדורף ($r = 0.77$).

אם כן, בנספח ו' מוצגת טבלה ובה דוגמאות רנדומאליות מדפי קידוד שונים לארבעת הפרמטרים הללו. הנחת המחקר המרכזית בניתוח היא שאחוז גבוה יותר של ציטוטים וייחוסים מעיד על מידת ניטרליות גבוהה יותר (והל ושות', 1996), בעוד שאחוז גבוה יותר של הכללות ושל מילים טעונות-משמעות מעיד על מידת ניטרליות נמוכה יותר (Rogers & Ben-David, 2005; Andreevskaia & Bergler, 2006).

מעבר לכך, מטרת המחקר הנוכחי הייתה ליצור אינדקס כולל של ניטרליות (NPOV) המתבסס באופן יחסי או משוקלל על ארבעת הפרמטרים כך ש:

אחוז גבוה יותר של ציטוטים ← מידת ניטרליות גבוהה יותר (יחסית)

אחוז גבוה יותר של ייחוסים ← מידת ניטרליות גבוהה (יחסית)

אחוז גבוה יותר של הכללות ← מידת ניטרליות נמוכה (יחסית)

אחוז גבוה יותר של מילים טעונות משמעות ← מידת ניטרליות נמוכה יותר (יחסית)

בכדי ליצור אינדקס כמותי כולל של ניטרליות המתבסס על ארבעת הפרמטרים יחדיו – התבצע החישוב הבא: אחוז הפרמטר הוכפל בציון [10] לציטוטים; [5] לייחוסים; [-5] להכללות; ו [-10] למילים טעונות משמעות. ארבעת הציונים המשוקללים חוברו כך שנוצר סכום אחד (בדוגמא: -23.5). לסכום זה חובר המספר 100 על מנת להגיע למספרים חיוביים יותר (ללא מינוס). לבסוף התקבל מדד הניטרליות הסופי (בדוגמא: 76.5). באיור מס' 3 מוצגת דוגמא של חישוב מדד ה-NPOV. חישוב זה נעשה לכל ערך (חמישה ערכים בחמש שפות ב"ויקיפדיה"), לעשר הגרסאות (ראשונה וביניים של כל ערך), ולערכים ב"בריטניקה".

איור מס' 3: דוגמא לחישוב מדד ה-NPOV

	Amount	No. Lines / Words	In %	Score:	Calculated Grade (Am* %)
Quotations	3	354 lines	0.8	10	8
Attributions	27	354 lines	7.6	5	38
Generalizations	26	354 lines	7.3	-5	-36.5
Charged Words	137	4134 words	3.3	-10	-33

			NPOV:
	Total: -23.5	+100	76.5

בנוסף למדד הכמותי, נבדקו מספר פרמטרים נוספים באופן איכותני-תיאורי על מנת לעמוד על הבדלים מבחינת ניטרליות ובכדי ללמוד על הקשר בין המדד הכמותי ובין פרמטרים אלו:

Ⓒ **כותרת הערך**; הכותרת עצמה של המונח יכולה להעיד על מידת המגמתיות שלו, זאת, במידה וקיימת כותרת שונה לאותו המונח (Rogers & Ben-David, 2005). לכן, חשוב היה לבדוק האם ישנה כותרת זהה לאותו הערך בכל חמשת השפות ומהי הכותרת ב"בריטניקה".

Ⓒ **האם הערך מסומן כ"מומלץ" (בוויקיפדיה בלבד)**; כאמור, ערכים "מומלצים" (*Featured Articles*) אלו ערכים אשר נמצאו על-ידי קהילת "וויקיפדיה" כמוצלחים ביותר וכמייצגים ביותר את קווי מדיניותה; במחקר של Stvilia et al. (2005) נבדק ההבדל בין ערכים מומלצים ובין אלה שאינם. המטרה כאן הייתה לבדוק האם קיים קשר בין היותו של ערך "מומלץ" ובין מידת ה-NPOV.

Ⓒ **מספר התמונות וכותרתן**; מספר התמונות והנושא המרכזי בכל אחת מהן; פרמטר זה משקף באופן ויזואלי את הלך-רוח כתיבת הערך ויכול להעיד האם קיימת מגמתיות או חוסר איזון. בנוסף, חשוב היה לבדוק האם ישנן תמונות קשות לצפייה (פוגעות, רגישות או בלתי הולמות) בשפה זו או אחרת.

Ⓒ **מספר מקורות חיצוניים**; הכוונה היא לרשימות נלוות כגון קישורים חיצוניים, ביבליוגרפיה, הפניות, הערות וכד', למעט קישורים פנימיים למיניהם. מכיוון שמדד הניטרליות הכמותי מתבסס בין השאר על אחוז הציטוטים בערך (הפניות למקורות חיצוניים), צפוי להימצא קשר חיובי בין מספר המקורות החיצוניים ובין מידת ה-NPOV.

Ⓒ **אורכו של הערך**; נמדד לפי מספר המילים והשורות החל מן הכותרת ועד לסוף הערך, כאשר לא נכללו בספירה טבלאות מידע למיניהן ורשימות נלוות כגון "לקריאה נוספת", קישורים, הערות, הפניות וכד'. הספירה התבצעה באופן אוטומטי בעזרת כלי ספירת המילים של תוכנת *Microsoft Word*. המטרה כאן הייתה לבדוק מהו הקשר בין אורך הערך ובין מידת ה-NPOV שלו.

מעבר לניתוח הערכים עצמם, התבצעו שני ניתוחים נוספים (ב"וויקיפדיה" בלבד): ניתוח **דפי השיחה** של הערך בהם ניתן לראות באופן גלוי את הדיונים בקרב המשתתפים; וניתוח **דפי הגרסאות הקודמות** של הערך בהם ניתן לראות בגלוי את כל השינויים אשר נעשו מתחילת היוצרות הערך. באיור מספר 4 מוצג הדף הראשי של הערך "מדונה" ב"וויקיפדיה" בשפה העברית, על מנת להמחיש את הקישורים אל דפי השיחה ואל דפי הגרסאות הקודמות. אין אפשרות לבצע את הניתוחים הללו ב"בריטניקה" מכיוון שמידת

השקיפות בה נמוכה יותר, כלומר, אין מידע ספציפי ומפורט לגבי מידת התעדכנות או לגבי מספרם המדויק של העורכים שהשתתפו בעריכתו של כל ערך וערך (מדובר במספר עורכים כולל ובמהדורה ספציפית).

איור מס' 4: הדף הראשי של הערך "מדונה" בוויקיפדיה העברית

2.3.2 משתני ניתוח דפי השיחה (Discussion)

באתר "וויקיפדיה" לכל ערך מוצמד "דף שיחה" (*Discussion*) בו כל משתתף רשאי לדון כרצונו בשינויים הדרושים לערך לפי קווי מדיניות בסיסיים של נימוס וכבוד (Wikipedia, 2008). אחת לתקופה מסוימת התוכן ה"וויקי" יותר של דפי השיחה מועבר לארכיונים בהם נשמר תוכן השיחה במלואו וזמין לקהל הגולשים הרחב (Wikipedia, 2008). מטרת הניתוח של דפי השיחה הייתה לזהות תהליכים אשר מתרחשים "מאחורי הקלעים" באתר "וויקיפדיה"; ללמוד על קהילת הגולשים ועל דיוניהם לגבי שינויים הדרושים לערך, להבין מהם נושאי השיחה המרכזיים, לבדוק את מידת הדינאמיות של דפי השיחה ולזהות הבדלים שונים בדפי השיחה של הערכים בין השפות השונות אשר נבדקו ובין הערכים השונים. ניתוח זה נעשה כאמור בעזרת דף קידוד אשר מצורף בנספח ב'.

בחלק זה של הניתוח נבדקו באופן תיאורי המשתנים הבאים:

☉ **אורך דפי השיחה**; משתנה זה נמדד לפי מספר המילים של דפי השיחה כולל הארכיונים. אורך דפי השיחה צפוי להיות קשור למידת הניטרליות של הערך כך שככל שדפי השיחה יהיו ארוכים יותר כך הערך יהיה בעל מידת ניטרליות גבוהה יותר, זאת, מכיוון שדפי השיחה מאפשרים פתרון קונפליקטים וליבון סוגיות שנויות במחלוקת אשר קשורות אל הערך (Stvilia et al., 2005).

☉ **מספר משתתפים**; מהו מספר המשתתפים אשר קיימו דיון בדפי השיחה. הכוונה ב"קיימו דיון" היא בין אם מדובר בהשתתפות בצורת שאלה או הערה (עם / ללא תשובה) ובין אם מדובר בניהול שיחה באופן הדדי עם משתתפים נוספים. ניתן לזהות את מספר המשתתפים לפי שם משתמש מזוהה או לפי מס' IP של מחשב. משתנה זה צפוי להיות אף הוא קשור למידת הניטרליות של

הערך, כך שככל שיותר אנשים השתתפו בדיון כך הערך יהיה בעל מידת ניטרליות גבוהה יותר, זאת, מכיוון שנוספו נקודות מבט נוספות (POV'S: *Points Of View*).

Ⓒ **"מידת דינאמיות של דפי השיחה"**; עד כמה דפי השיחה פעילים ומעודכנים, אם בכלל. משתנה זה חושב לפי מספר הימים אשר קדמו לטקסט האחרון בדף השיחה הראשי של הערך. למספר הימים חובר המספר 100 על מנת להפוך את המספרים לחיוביים. לדוגמא: אם הטקסט האחרון בדפי השיחה נכתב חמישה ימים לפני תאריך הקידוד – מידת הדינאמיות תהיה 95 (מינוס חמש + 100). משתנה זה צפוי להיות אף הוא קשור למידת הניטרליות של הערך, כך שככל שדפי השיחה יותר דינאמיים (מעודכנים) כך הערך יהיה בעל מידת ניטרליות גבוהה יותר, זאת, מכיוון שמימד הניטרליות כולל בתוכו את מימד ההתעדכנות (Reagle, 2005).

Ⓒ **"אחוז המשתתפים המזוהים מתוך כלל המשתתפים"**; מספר הגולשים אשר מזוהים לפי שם משתמש מתוך כלל המשתתפים בדפי השיחה. משתנה זה יכול לרמוז על מידת הקהילתיות בקרב המשתתפים (Stvilia et al., 2005) אם כי לא בהכרח.

Ⓒ **"אחוז הנושאים בדפי השיחה אשר נושאים המרכזי עוסק בניטרליות"**; דפי השיחה מחולקים ל"נושאים", כלומר, הכותרות שנותנים משתתפי השיחה להערה/שאלה שלהם. ניתוח נושאי השיחה התבצע באופן איכותני על מנת לזהות מהו נושא השיחה המרכזי וכמו כן לאתר מגמות, דילמות, סוגיות ובעיות אשר נוגעות לערך עצמו (Stvilia et al., 2005). לאחר זיהוי נושא השיחה, חושב אחוז הנושאים אשר נושאים המרכזי הוא ניטרליות מתוך כלל הנושאים אשר קיימים. המטרה הייתה לבדוק האם ישנו קשר בין משתנה זה ובין מידת ה- NPOV של הערך.

2.3.3 משתני ניתוח הגרסאות הקודמות (History)

לכל ערך ב"וויקיפדיה" ישנו קישור אל דפי הגרסאות הקודמות (*History*) בהם ניתן לצפות באופן גלוי ושקוף בכלל השינויים אשר נעשו מתחילת היוצרות הערך ועד לתאריך הקידוד הנוכחי (איור מספר 4). מטרת הניתוח של הגרסאות הקודמות היא ללמוד על תהליכים אשר מתרחשים "מאחורי הקלעים", להבחין מיהם הגולשים אשר משתתפים בעריכת הערך (מזוהים או אנונימיים, כפי שניתן לראות באיור מספר 5), כמה שינויים מתבצעים מידי יום, מהי מידת הדינאמיות של הערך וכמו כן לזהות הבדלים בגרסאות הקודמות של הערכים בין השפות השונות אשר נבדקו ובין הערכים השונים. ניתוח זה נעשה כאמור בעזרת דף קידוד אשר מצורף בנספח ג'.

איור מס' 5: דפי הגרסאות הקודמות של הערך "מדונה" ב"וויקיפדיה" העברית

ערך שיחה עריכה בראשית קודמות

היסטוריית הגרסאות של מדונה
הצגת יומנים עבור דף זה

דפי הגרסאות הקודמות

חיפוש בהיסטוריית הדף

עד השנה: עד החודש: הצגה:

(אחרונות | ראשונות) צפו ב - (50 הבאות) (50 הקודמות) (20 | 50 | 100 | 250 | 500)

השוואת גרסאות: סמנו את תיבות האפשרויות של הגרסאות המיועדות להשוואה, והקישו על Enter או על הכפתור שלמעלה או למטה.
מקרא: (נוכ) = הבדלים עם הגרסה הנוכחית, (אחרון) = הבדלים עם הגרסה הקודמת, מ = שינוי משני

עורך מזהה

עורך אנונימי

השוואת הגרסאות שנבחרו

(נוכ) (אחרון)	9, 12:43	בספטמבר 2008	Hidro (שיחה תרומות) (43,033 בתים) (ביטול גרסה 5749332 של 62.219.21.55 (שיח
(נוכ) (אחרון)	9, 12:41	בספטמבר 2008	62.219.21.55 (שיחה) (43,379 בתים) (מדונה נשוי לריצי) (ביטול)
(נוכ) (אחרון)	1, 22:36	בספטמבר 2008	Y.B (שיחה תרומות) מ (43,033 בתים) (שוחזר מעריכה של 79.181.106.236 (שיחה)
(נוכ) (אחרון)	1, 22:32	בספטמבר 2008	79.181.106.236 (שיחה) (43,033 בתים) (ביטול)
(נוכ) (אחרון)	1, 07:30	בספטמבר 2008	TXiKiBoT (שיחה תרומות) מ (43,033 בתים) (אם מסיים for Madonna) (ביטול)

בחלק זה של הניתוח נבדקו באופן תיאורי המשתנים הבאים:

- Ⓒ **"מידת דינאמיות"**; משתנה זה מודד את מידת ההתעדכנות והאקטואליות של הערך. המשתנה חושב לפי מספר השינויים אשר בוצעו בחודש אשר קדם לתאריך הקידוד. בהתאם להשערת העל של המחקר, משתנה זה צפוי להיות קשור למידת ה - NPOV של הערך בקשר חיובי כך שככל שמידת הדינאמיות גבוהה יותר כך מידת הניטרליות של הערך גבוהה יותר.
- Ⓒ **"מספר עורכים"**; משתנה זה מודד מהו מספר הגולשים אשר ביצעו שינוי כלשהו בערך מרגע היווצרותו ועד לתאריך הקידוד הנוכחי. ניתן לזהות את מספר העורכים לפי שם משתמש מזוהה או לפי מס' IP של מחשב. ישנם הטוענים כי הערכים בוויקיפדיה נכתבים על-ידי מספר מצומצם ביותר של גולשים, מעין *"Smaller Core of Administrators"* (Slate, 22.2.08); משתנה זה יכול ללמד בין השאר האם הערכים בוויקיפדיה נכתבים על-ידי מספר מצומצם או מספר רב של גולשים. מעבר לכך, בהתאם להשערת העל של המחקר, צפוי להימצא קשר חיובי בין מספר העורכים ובין מידת ה - NPOV של הערך.
- Ⓒ **מספר שינויים**; משתנה זה מודד את מידת הפעילות וההתעדכנות של הערך. המשתנה חושב לפי מספר השינויים אשר בוצעו החל מרגע היווצרות הערך ועד לתאריך הקידוד הנוכחי.
- Ⓒ **"אחוז העורכים המזוהים מתוך כלל העורכים"**; מספר העורכים אשר מזוהים לפי שם משתמש מתוך כלל העורכים אשר ביצעו שינויים. משתנה זה יכול לרמוז, אם כי לא בהכרח, על מידת הקהילתיות בקרב העורכים, כלומר, ככל שיש יותר עורכים מזוהים, ייתכן כי הם מרגישים שייכים יותר לקהילת "וויקיפדיה".

לסיכום הפרק המתודולוגי, מטרת המחקר הנוכחי היא לנתח באופן איכותני ולמדוד באופן כמותי את מידת הניטרליות (NPOV) של חמישה ערכים שנויים במחלוקת: "טרורזים", "השואה", "איידס", "מדונה", ו-"אלוהים". הניתוח של הערכים, דפי השיחה והגרסאות הקודמות בוצע באתר "וויקיפדיה" בלבד ובחמש גרסאות לשוניות שונות: עברית, אנגלית, ערבית, ספרדית ורוסית. בנוסף, התבצע ניתוח של אותם הערכים באנציקלופדיית "בריטניקה" בשפה האנגלית. ולבסוף, התבצע ניתוח של הגרסה הראשונה ושל גרסת הביניים ב"וויקיפדיה" בשפה העברית בלבד (סיכום גרפי של כלל הניתוחים מוצג בנספח ד').

חשוב להדגיש כי למרות שהניתוח כולל בתוכו משתנים כמותיים, אין המטרה כאן לערוך מדגם מייצג של כל הערכים בכל האנציקלופדיה, אלא: לפתח מדד לבדיקת ניטרליות בכלל ולקבל תמונת מצב כוללת על מידת ה-NPOV באתר "וויקיפדיה" בפרט.

3. ממצאים

3.1 ממצאי ניתוח הערכים (Article)

ראשית, אתאר את הממצאים המרכזיים הנוגעים למדד הניטרליות הכמותי (NPOV) על מנת לעמוד על ההבדלים הסטטיסטיים מבחינת מידת הניטרליות בין הערכים, השפות, הגרסאות הכרונולוגיות והמקורות בהתאם להשערות המחקר. לאחר מכן, אמשך עם ממצאי הניתוח האיכותני-תיאורי על מנת לזהות הבדלים שונים נוספים מבחינת ניטרליות והקשר שלהם למדד הניטרליות הכמותי.

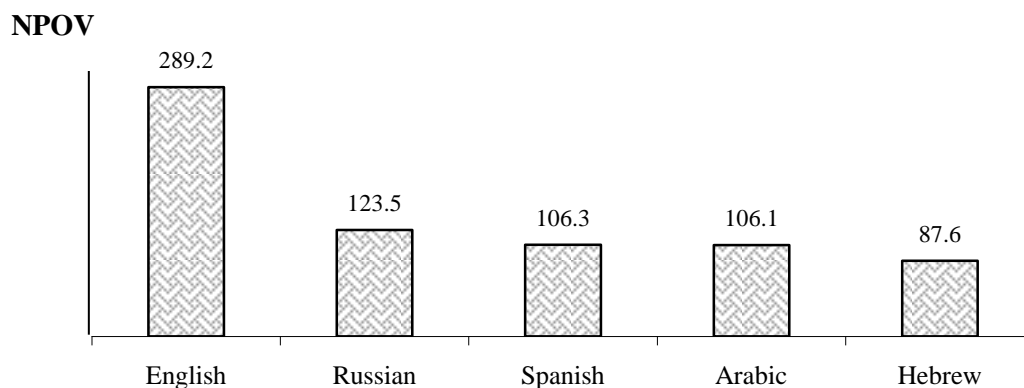
3.1.1 ממצאי מדד הניטרליות הכמותי (NPOV)

כאמור, מדד הניטרליות הכמותי התבסס על ארבעה פרמטרים: אחוז ציטוטים, אחוז ייחוסים, אחוז הכללות ואחוז מילים טעונות משמעות, אשר חושבו לאינדקס כולל אשר מייצג את מידת ה-NPOV של כל ערך. להלן הממצאים העיקריים בהתאם להשערות המחקר:

H1: הגרסה של "וויקיפדיה" בשפה האנגלית תימצא כבעלת מידת הניטרליות הגבוהה ביותר

במבחן *Kruskal-Wallis* נמצא כי קיים הבדל מובהק מבחינת מידת ניטרליות הערכים בין חמש השפות ($p < 0.05$). הגרסה של הערך ב"וויקיפדיה" בשפה האנגלית נמצאה כבעלת מידת הניטרליות הגבוהה ביותר ($M=289.2$), אחריה הגרסה הרוסית ($M=123.5$), אחריה הספרדית ($M=106.3$), הערבית ($M=106.1$) ולבסוף הגרסה בשפה העברית ($M=87.6$), זאת, כפי שניתן לראות באיור מספר 6. השערה H1 אוששה.

איור מס' 6: ממוצע מידת ה-NPOV, לפי שפה, באתר "וויקיפדיה" בלבד *

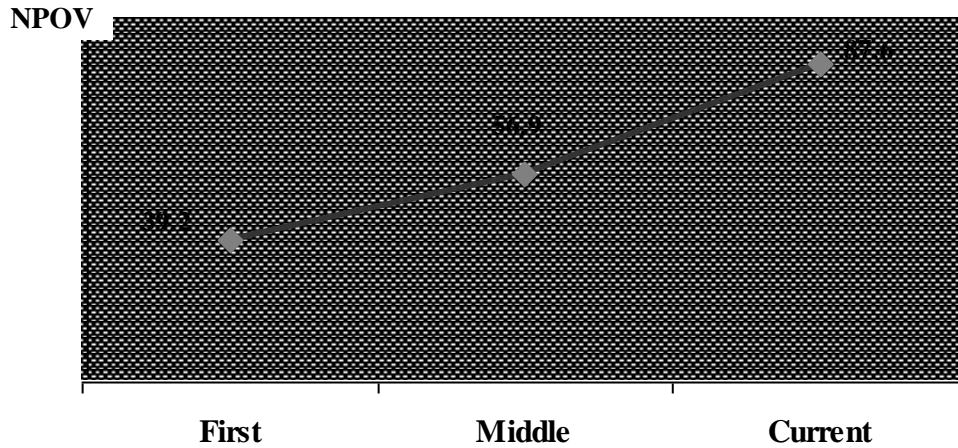
* $p < 0.05$

מבחינת מידת הניטרליות של חמשת הערכים שנדגמו, במבחן *Kruskal-Wallis* לא נמצא הבדל מובהק בין חמשת הערכים ($p > 0.05$), אם כי יש לציין שהערך "שואה" נמצא כבעל מידת הניטרליות הגבוהה ביותר ($M=137.9$), בעוד שהערך "אלוהים" נמצא כבעל מידת הניטרליות הנמוכה ביותר ($M=86.1$). בנספח ז' מוצגים ערכי מידת ה-NPOV של חמשת הערכים אשר נדגמו בחמש השפות וב"בריטניקה".

H2: מידת הניטרליות של הערך בגרסתו הנוכחית תהיה גבוהה יותר ממידת הניטרליות של הערך בגרסת הביניים ועוד יותר משל הערך בגרסתו הראשונה

במבחן *Kruskal-Wallis* לא נמצא הבדל מובהק מבחינת ממוצע מידת הניטרליות של הערכים בין שלוש הגרסאות הכרונולוגיות (בוויקיפדיה העברית בלבד), אם כי הגרסה הנוכחית (העדכנית ביותר נכון לתאריך הקידוד) נמצאה כבעלת מידת הניטרליות הגבוהה ביותר ($M=87.6$), אחריה גרסת הביניים ($M=56.9$) ולבסוף הגרסה הראשונה ($M=39.2$), כפי שניתן לראות באיור מספר 7. השערה H2 אוששה אך לא באופן מובהק ($p > 0.05$).

איור מס' 7: ממוצע מידת ה-NPOV, לפי גרסאות כרונולוגיות, ב"וויקיפדיה" העברית בלבד *

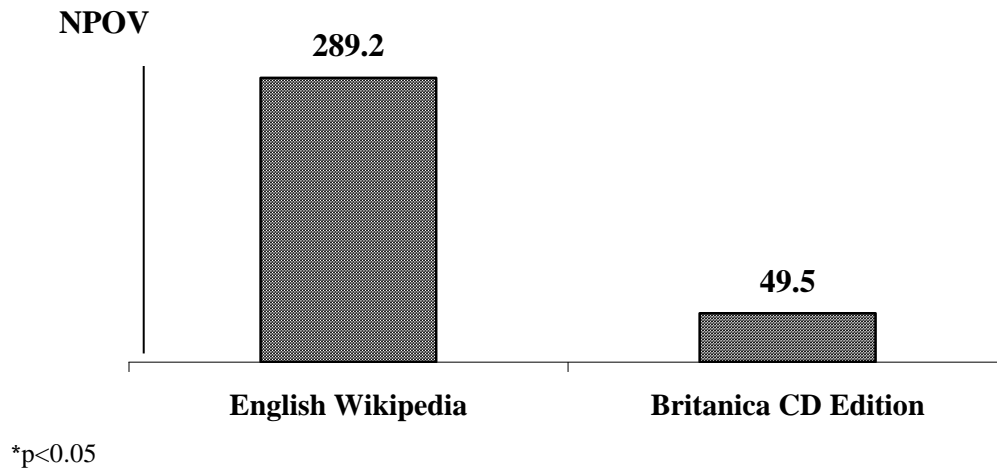
* $p > 0.05$

שלוש הגרסאות הללו נותחו גם באופן איכותני ובמהלך הניתוח זוהו מגמות שונות אשר תואמות לממצא הכמותי. למשל, בנספח ח', מוצגת השוואה בין הגרסה הנוכחית ובין גרסת הביניים של הערך "אלוהים" ב"וויקיפדיה" בשפה העברית. ניתן לראות כי בגרסת הביניים של הערך ניתנה התייחסות ל"אלוהים" בדת היהדות בלבד, בעוד בגרסה הנוכחית (העדכנית) של הערך ניתנה התייחסות שווה לשלוש הדתות (יהדות, נצרות ואסלאם), דבר אשר מעיד על מגמת עלייה משמעותית במידת הניטרליות של הערך עם חלוף הזמן מבחינת האיזון, ההוגנות ויכולת הנטרול של הטיות למיניהן.

H3: מידת הניטרליות של הערכים ב"וויקיפדיה" תהיה גבוהה יותר ממידת הניטרליות של הערכים באנציקלופדיית "בריטניקה"

במבחן *Wilcoxon* של ניטרליות הערכים נמצא הבדל מובהק בין אנציקלופדיית "בריטניקה" (גרסת CD משנת 2002) ובין "וויקיפדיה" (בשפה האנגלית) ($p < 0.05$). כלומר, מידת הניטרליות של הערכים ב"וויקיפדיה" האנגלית ($M=289.2$) גבוהה יותר באופן מובהק ממידת הניטרליות של הערכים ב"בריטניקה" ($M=49.5$), כפי שניתן לראות באיור מספר 8. השערה H3 אוששה.

איור מס' 8: ממוצע מידת ה-NPOV, לפי מקורות מידע: אנציקלופדיית "בריטניקה" (גרסת CD) מול "וויקיפדיה" האנגלית*

בנקודה זו יש לציין כי הערך "אלוהים" (God) לא נמצא באנציקלופדיית "בריטניקה" בגרסת ה-CD משנת 2002. מעבר לכך, במהלך חיפוש הערך "אלוהים" ב"בריטניקה", בראש דף תוצאות החיפוש, התקבל הערך "Jesus" (כפי שניתן לראות בנספח ו'). הדבר יכול להעיד על מגמתיות כלשהי הנובעת מקטגוריזציה אוטומטית (או לא) של הערכים. במילים אחרות, ייתכן כי עורכי בריטניקה (או מתפעלי גרסת ה-CD) סבורים כי קוראים אשר יחפשו את המילה "אלוהים" יהיו מעוניינים לקרוא על ישו (האלוהים בדת הנצרות), זאת, בניגוד לאנציקלופדיית "וויקיפדיה", בה הערך "אלוהים" קיים ב-91 גרסאות לשוניות (נכון לשנת 2008) ובו ניתנים הסברים לגבי האלוהים בדתות השונות ולפי תפיסות שונות. הדבר תואם לממצא הכמותי לפיו "וויקיפדיה" (בשפה האנגלית) נמצאה כבעלת מידת ניטרליות גבוהה יותר מזו של "בריטניקה" (גרסת ה-CD).

3.1.2 ממצאי הניתוח האיכותני-תיאורי

Ⓒ **כותרת הערך**; לכל חמשת הערכים אשר נדגמו הייתה כותרת זהה מבחינת המשמעות בגרסאות הלשוניות השונות וגם ב"בריטניקה", למעט הבדלים מסוימים. למשל, בערך "איידס", חלק מן הערכים היו כתובים בראשי התיבות של המושג וחלקם היו כתובים ללא ראשי התיבות. בנוסף, היו גרסאות לשוניות בהן היה מיקוד למושג שניתן בסוגריים. למשל, הערך "מדונה", באנגלית: "*Madonna (Entertainer)*" (בדרנית); בספרדית: "*Madonna (cantante)*" (זמרת); וברוסית: "*Мадонна (певица)*" (זמרת). כלומר, בגרסאות לשוניות אלו, היה צורך להבחין בין משמעויות שונות של המילה "מדונה" (השם "מדונה" אינו רק שמה של הזמרת אלא משמש גם כאחד מכינוייה של מרים

אמו של ישו). הדבר מעיד על מידת ניטרליות גבוהה יותר מכיוון שמושגים אינם נלקחים כמובנים מאליהם. יש לציין כי שלוש הגרסאות הלשוניות הללו (אנגלית, רוסית וספרדית) נמצאו כבעלות מידת ניטרליות גבוהה גם מבחינה כמותית, יחסית לשפות עברית וערבית (איור מספר 5).

© האם הערך מסומן כ"מומלץ" (בוויקיפדיה בלבד); כאמור, ערכים "מומלצים" אלו ערכים אשר נמצאו על-ידי "וויקיפדיה" כמוצלחים וכמייצגים ביותר את קווי מדיניותה; מתוך חמשת הערכים שנבדקו בחמש הגרסאות הלשוניות, שלושה ערכים סומנו כערכים בעלי סטאטוס "מומלץ" והם: "איידס" בשפה האנגלית, "איידס" בשפה העברית ו"שואה" בשפה הערבית. בנספח ז' ניתן לראות כי הערך "איידס" באנגלית נמצא במקום השני מבחינת מידת ניטרליות ($npov=271$); הערך "שואה" בערבית נמצא במקום השביעי ($npov=177.5$) בעוד שהערך "איידס" בערבית נמצא במקום השנים-עשר מתוך 25 הערכים שנדגמו ($npov=116.5$). כלומר, לא קיים קשר ברור בין היותו של ערך בסטאטוס "מומלץ" ובין מידת הניטרליות שלו. סביר להניח כי הסיבה לכך נובעת מכך שמידת ניטרליות מהווה רק אחד מבין קריטריונים רבים לקביעת סטאטוס מומלץ (Stvilia et al., 2005) ולכן ייתכן כי ישנו ערך אשר נמצא בסטאטוס מומלץ אך אינו ניטרלי יחסית (כגון "איידס" בשפה העברית), ולהיפך, ייתכן ערך בעל מידת ניטרליות גבוהה יחסית אשר אינו בסטאטוס מומלץ (כגון הערך "מדונה" בשפה האנגלית, $npov=517$).

© תיאור ומספר התמונות; מבחינה מספרית, ממוצע התמונות אשר צורפו לערכים באתר "וויקיפדיה" ($M=5$) היה גבוה יותר מהממוצע באנציקלופדיית "בריטניקה" ($M=2$). מעבר לכך, התמונות ב"וויקיפדיה" אמנם מוגנות בזכויות יוצרים אך הן חופשיות לצפייה ולשימוש מעצם היותה של "וויקיפדיה" אנציקלופדיה חופשית. אמנם, באנציקלופדיית "בריטניקה" התמונות ניתנות לצפייה בזמן הקריאה (אשר מותנית בתשלום) אולם אינן זמינות לאחר מכן.

מבחינת מידת הניטרליות, קשה היה ללמוד ממספר התמונות או מן הכותרות שלהן על מידת הניטרליות של הערך, אולם ניתן היה לזהות כמה הבדלים איכותניים אשר יכולים לרמוז על מידת ניטרליות כזו או אחרת. דוגמא אחת לכך היא בערך "אלוהים" ב"וויקיפדיה" בשפה הערבית. התמונה היחידה אשר צורפה לערך זה היא סמל האסלאם, בעוד שבשפות אחרות הוצגו תמונות שונות אשר מייצגות את אלוהים מבחינות שונות, זאת, כפי שניתן לראות באיור מספר 9. ממצא זה תואם לממצא הכמותי לפיו הגרסה הערבית ב"וויקיפדיה" נמצאה כבעלת מידת ניטרליות נמוכה יותר יחסית לשאר הגרסאות הלשוניות אשר נבדקו (כפי שניתן לראות באיור מספר 5).

איור מס' 9: תמונות אשר צורפו לערך "אלוהים" בגרסאות הלשוניות השונות באתר "וויקיפדיה"*

Spanish:

Hebrew & Russian:

English:

Arabic:

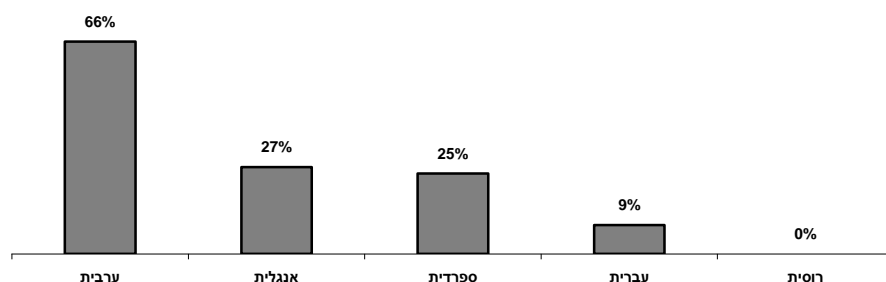
אבאבב
אבאבב
יהוה

(* Wikipedia, 2008 ©)

דוגמא נוספת אשר קשורה לתמונות היא בערך "שואה" ב"וויקיפדיה" בשפות השונות. בערך זה ספציפית הוחלט לבדוק את אחוז התמונות אשר דורגו בתהליך הקידוד כ"קשות לצפייה"⁵ מתוך כלל התמונות אשר צורפו לערך, זאת, מכיוון שמדובר בערך רגיש במיוחד יחסית לשאר הערכים. אין בכוונתי להביא כאן דוגמאות לתמונות "קשות לצפייה" בדיוק בגלל שהן קשות לצפייה ובלתי הולמות למקור מידע בכלל ובפרט לעבודה זו אשר מתבצעת על-ידי חוקרת ישראלית. באיור מספר 10 ניתן לראות את אחוז התמונות אשר דורגו כ"קשות לצפייה" מתוך כלל התמונות ב"וויקיפדיה" בגרסאות הלשוניות השונות אשר נבדקו. ניתן לראות כי אחוז התמונות הגבוה ביותר היה בגרסה הערבית (66%), אחריו בגרסה האנגלית (27%), הגרסה הספרדית (25%), הגרסה העברית (9%) ולבסוף הגרסה הרוסית (0%). ממצא זה תואם לממצא הכמותי לפיו הגרסה הערבית ב"וויקיפדיה" נמצאה כבעלת מידת הניטרליות נמוכה יותר יחסית לשאר הגרסאות הלשוניות אשר נבדקו (כפי שניתן לראות באיור מספר 5).

איור מס' 10: אחוז התמונות אשר דורגו כ"קשות לצפייה" בערך "שואה" בחמש הגרסאות הלשוניות ב"וויקיפדיה"

דוגמא מעניינת נוספת ניתן לראות בערך "טרורזם" באתר "וויקיפדיה". לערך זה בשפות אנגלית וערבית צורפה בין השאר התמונה של אסון מגדלי התאומים בארה"ב אשר אירע ב-11 בספטמבר 2001.

⁵ תמונות קשות לצפייה = תמונות פוגעות או מזעזעות (כגון חלקי גופות, רצח לאור מצלמה וכד'). הקידוד נעשה בערך זה בלבד והתמונות דורגו לפי מידת הקושי שלהן על-ידי שני מקודדים. הקידוד נמצא מהימן על מדד קריפנדורף ($r=0.8$).

אסון זה הפך להיות סמל בינלאומי לטרור בכלל ולהתנגשות שבין עולם האסלאם ובין העולם המערבי בפרט (Rizvi, 2003). מעניין לשים לב שהתמונה של האסון צורפה לגרסאות בשפה הערבית והאנגלית בלבד (בהתאם למיתוס התמונה והאסון) ולא צורפה לשאר הגרסאות הלשוניות.

מעבר להבדלים אלו, במבחן *Pearson* נמצא קשר חיובי חלש בין כמות התמונות ובין מדד הניטרליות הכמותי של הערכים ($r = 0.4$).

Ⓒ **מספר מקורות חיצוניים**; כאמור, שוער כי ימצא קשר חיובי בין מספר המקורות החיצוניים ובין מידת ה-NPOV של הערך; אכן, במבחן *Pearson* נמצא קשר חיובי חזק בין מספר המקורות החיצוניים אשר צורפו לערך ובין מידת ה-NPOV שלו ($r = 0.9$).

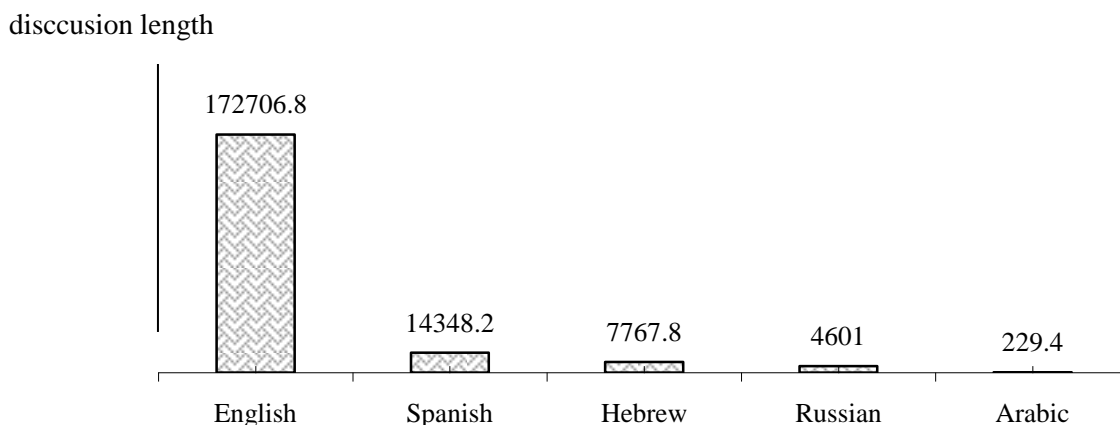
Ⓒ **אורכו של הערך**; במבחן *Pearson* לא נמצא קשר בין אורכו של הערך ובין מידת הניטרליות שלו ($r = 0.0$). מעבר לכך, במבחן *Wilcoxon* לא נמצא הבדל מובהק מבחינת אורך הערכים בין "בריטניה" ובין "וויקיפדיה" בשפה האנגלית; במבחן *Kruskal-Wallis* לא נמצא הבדל מובהק מבחינת אורך הערכים בין חמש הגרסאות הלשוניות וכמו כן לא נמצא הבדל מובהק בין חמשת הערכים שנבדקו ($p > 0.05$). ההבדל המובהק היחיד אשר נמצא מבחינת אורך היה בין שלוש הגרסאות הכרונולוגיות ב"וויקיפדיה" בשפה העברית ($p < 0.05$), כך שהגרסה הנוכחית של הערכים נמצאה כארוכה ביותר ($M=3916$), אחריה גרסת הביניים ($M=1593$) ולבסוף הגרסה הראשונה ($M=494$).

3.2 ממצאי ניתוח דפי השיחה (Discussion)

מטרת הניתוח של דפי השיחה הייתה לזהות תהליכים אשר מתרחשים "מאחורי הקלעים" באתר "וויקיפדיה", ללמוד על קהילת הגולשים ועל דיוניהם לגבי שינויים הדרושים לערך, להבין מהם נושאי השיחה המרכזיים, לבדוק את מידת הדינאמיות של דפי השיחה ולזהות הבדלים שונים בדפי השיחה של הערכים בין השפות השונות אשר נבדקו ובין הערכים השונים. בחלק זה אתאר את הממצאים המרכזיים הנוגעים לחמשת המשתתפים אשר נבדקו תוך כדי תיאור הקשר שנמצא בין כל משתתף ובין מידת ה-NPOV של הערכים.

Ⓒ **אורך דפי השיחה**; במבחן *Kruskal-Wallis* נמצא הבדל מובהק בין חמש השפות מבחינת אורך דפי השיחה ($p < 0.05$), כך שדפי השיחה באנגלית הם הארוכים ביותר ($M=172707$), אחריהם דפי השיחה בספרדית ($M=14348$), עברית ($M=7768$), רוסית ($M=4601$) ולבסוף ערבית ($M=229$), זאת, כפי שניתן לראות באיור מספר 11; יש לציין כי לא נמצא הבדל מובהק בין חמשת הערכים מבחינת אורך דפי השיחה ($p > 0.05$).

Ⓒ **איור מס' 11: ממוצע אורך דפי השיחה, לפי גרסה לשונית, באתר "וויקיפדיה"**

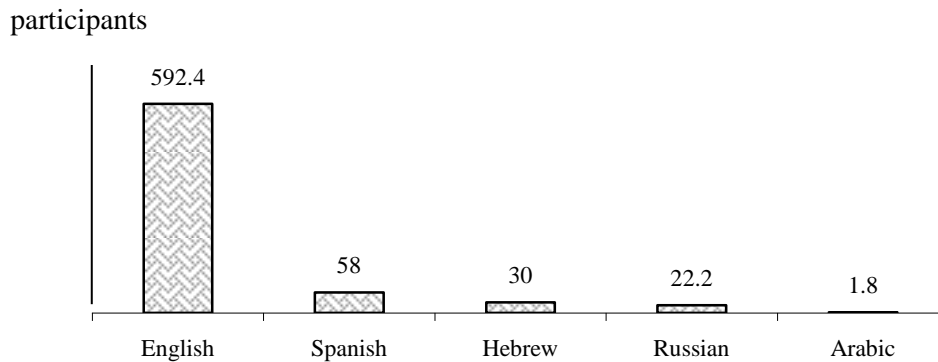

* $p < 0.05$

ההשערה הייתה כי צפוי להיות קשר חיובי בין אורך דפי השיחה ובין מידת הניטרליות של הערך כך שככל שדפי השיחה של הערך ארוכים יותר כך הערך יהיה בעל מידת ניטרליות גבוהה יותר; ואכן, במבחן *Pearson* נמצא מתאם חיובי בינוני מובהק בין אורך דפי השיחה ובין מידת ה-NPOV של הערך ($r=0.5, p < 0.05$).

Ⓒ **"מספר משתתפים"**; במבחן *Kruskal-Wallis* נמצא הבדל מובהק בין חמש השפות מבחינת מספר המשתתפים בדפי השיחה ($p < 0.05$), כך שמספר המשתתפים בגרסה האנגלית הוא הגבוה ביותר ($M=592.4$), אחריה הגרסה הספרדית ($M=58$), העברית ($M=30$), הרוסית ($M=22.2$) ולבסוף הערבית ($M=1.8$), זאת, כפי שניתן לראות באיור מספר 12; יש לציין כי לא נמצא הבדל מובהק בין חמשת הערכים מבחינת מספר המשתתפים ($p > 0.05$).

* **איור מס' 12: ממוצע מספר המשתתפים בדפי השיחה, לפי גרסה לשונית, באתר "וויקיפדיה"**

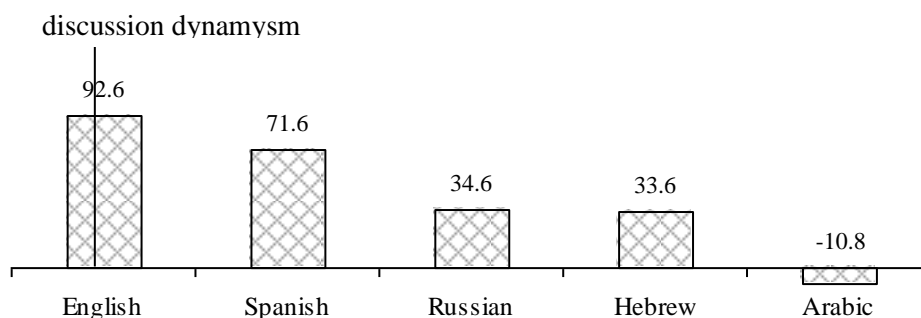

* $p < 0.05$

ההשערה הייתה כי צפוי להיות קשר חיובי בין מספר המשתתפים בדפי השיחה ובין מידת הניטרליות של הערך, כך שככל שיותר גולשים השתתפו בדיון כך הערך יהיה בעל מידת ניטרליות גבוהה יותר; ואכן, במבחן *Pearson* נמצא מתאם חיובי בינוני מובהק בין מספר המשתתפים בדפי השיחה ובין מידת ה-NPOV של הערך ($r=0.5$, $p < 0.05$).

© "מידת דינאמיות של דפי השיחה"; במבחן *Kruskal-Wallis* נמצא הבדל מובהק בין חמש השפות מבחינת מידת הדינאמיות של דפי השיחה ($p < 0.05$), כך שדפי השיחה באנגלית הם הדינאמיים ביותר ($M=92.6$), אחריהם ספרדית ($M=71.6$), רוסית ($M=34.6$), עברית ($M=33.6$) ולבסוף ערבית ($M=-10.8$); זאת, כפי שניתן לראות באיור מספר 13; יש לציין כי לא נמצא הבדל מובהק בין הערכים מבחינת מידת דינאמיות ($p > 0.05$).

איור מס' 13: ממוצע מידת הדינאמיות של דפי השיחה, לפי גרסה לשונית, באתר "וויקיפדיה" *

*

$p < 0.05$

ההשערה הייתה כי צפוי להיות קשר חיובי בין מידת הדינאמיות של דפי השיחה ובין מידת הניטרליות של הערך, כך שככל שדפי השיחה יותר דינאמיים (מעודכנים) כך הערך יהיה בעל מידת ניטרליות גבוהה יותר; ואכן, במבחן *Pearson* נמצא מתאם חיובי בינוני מובהק בין מידת דינאמיות של דפי השיחה ובין מידת ה-NPOV של הערך ($r=0.5, p<0.05$).

Ⓒ "אחוז המשתתפים המזוהים מתוך כלל המשתתפים"; במבחן *Kruskal-Wallis* לא נמצא הבדל

מובהק בין השפות או בין הערכים מבחינת אחוז המשתתפים המזוהים בדפי השיחה ($p>0.05$).

כמו כן, במבחן *Pearson* לא נמצא מתאם בין משתנה זה ובין מידת ה-NPOV של הערך.

Ⓒ "אחוז הנושאים בדפי השיחה אשר נושאים המרכזי עוסק בניטרליות"; במבחן *Kruskal-Wallis*

לא נמצא הבדל מובהק בין השפות או בין הערכים מבחינת אחוז הנושאים אשר נושאים המרכזי

בדפי השיחה הוא ניטרליות ($p>0.05$). כמו כן, במבחן *Pearson* לא נמצא מתאם בין משתנה זה

ובין מידת ה-NPOV של הערך.

מעבר לניתוח כמותי זה, התבצע ניתוח איכותני של דפי השיחה. מן הניתוח עלו דוגמאות לקונפליקטים אשר התפתחו תוך כדי הדיונים בין המשתתפים (כפי שניתן לראות בפירוט בנספח ט'). כך, בערך "טרורזים" הקונפליקט המרכזי התרחש סביב הכינוי "טרוריסט" ומי נחשב כזה; בערך "שואה", הקונפליקטים המרכזיים היו סביב המקום שיש לתת להכחשת השואה בתוך הערך (אם בכלל)⁶ או בשאלה האם נכון לתת משקל רב יותר לאסון העם היהודי על פני אסונן של קבוצות אחרות שנפגעו בשואה (כגון צוענים, הומוסקסואלים וכד'); בנוסף, התרחשו וויכוחים על ניסוחן של מילים טעונות כגון המילה "נאצי" ומילים אחרות.

בערך "איידס" התרחש קונפליקטים סביב התיאוריה ה"דומיננטית" (לפיה מחלת האיידס נגרמת מנגיף ה-HIV) ומקומה ביחס לתיאוריות אלטרנטיביות אחרות, וגם סביב התפלגות המחלה בקרב האוכלוסייה (למשל, הומוסקסואלים מול הטרנסקסואלים, מדינות המערב אל מול מדינות מתפתחות); בערך "אלוהים" הקונפליקט המרכזי היה סביב עצם קיומו של אלוהים ואופן תפיסתו לפי הדתות השונות; בערך "מדונה" התרחשו קונפליקטים סביב השוואות למיניהן בין הצלחותיה של הזמרת ובין הצלחותיהם של זמרים אחרים וגם לגבי כינויה של מדונה "מלכת הפופ"; בנוסף, היו משתתפים אשר העירו על כך שהערך כתוב בנוסח של "אתר מעריצים" ולא בנוסח אנציקלופדי ראוי (וויקיפדיה, 2008).

⁶ בגרסה הערבית של "וויקיפדיה" ניתנה התייחסות רבה לנושא הכחשת השואה בעוד ב"בריטניקה", למשל, לא ניתנה התייחסות אחת לנושא זה.

מעבר לקונפליקטים אשר התרחשו בדפי השיחה סביב נושאם של הערכים, התרחשו וויכוחים ודיונים שונים אשר עסקו בסוגיית הניטרליות עצמה ובהיבטים הקשורים לה כגון אובייקטיביות, הטיות למיניהן, מילים שנויות במחלוקת וכד'. דיונים מעין אלה מתקשרים באופן בולט לנושא המחקר הנוכחי ולהנחותיו המרכזיות ולכן חשוב לשים עליהם דגש. להלן כמה דוגמאות מדפי השיחה לטקסטים הנוגעים לסוגיית הניטרליות עצמה (ללא קשר לנושא הערך):

שימוש בהכללות או במילים טעונות משמעות (Low NPOV):

"The current refs are not good refs. They are only examples of each usage. What is needed is a reference that says what the Wikipedia article is. **Wikipedia articles cannot give a handful of examples and then say "commonly" or "most" or any other such generalisation...** (English Wikipedia, Madonna: Discussion, 13.1.2008)

"The reality is that it is, regardless of our consciousness (in objectivism is called this principle "Primacy of the existence of consciousness"). Therefore: **The games of majorities and minorities have nothing to say regarding the scientific truth.** The fact that a group of scientists is in majority or minority is irrelevant regarding the truth or falsity of their claims. Or, as Kary Mullis said: **"This is not a popularity contest...** (Spanish Wikipedia, AIDS: Discussion, 23.3.2006)

"...**the term "vast majority" is POV**, even if supported by a poll... (English Wikipedia, God: Discussion, 5.1.2006)

" That's essentially your justification. **The word "some" can mean 1% or 99%, but it's objective and NPOV...** (English Wikipedia, God: Discussion, 5.1.2006)

" אני רוצה להעלות את השאלה של השימוש במילה "מחבל" בויקיפדיה, וללבן אותה. האם יש בכלל הסכמה על הגדרת המילה?... (וויקיפדיה העברית, טרור:שיחה, 29.7.2006)

" אני לא בטוח שהמלה "לכאורה" היא הכי מוצלחת, אבל צריך למצוא דרך להבהיר בפסקה הזו של וויקיפדיה אין עמדה בסוגיה זו... (וויקיפדיה העברית, אלוהים:שיחה, 19.5.2004)

"The text of the article is replete with overly **emotional, unspecific or totally redundant phrases** like "with the improved technology of destruction" designed, apparently, to cause the reader to pity and hatred of Jews gitleristam... (English Wikipedia, Holocaust: Discussion, 25.12.2007)

"Words like, mainstream, activists, dissidents, and AIDS denialism are all **emotive words**, which judge positions that are not presented... (English Wikipedia, AIDS: Discussion, 12.6.2005)

הוספת ציטוטים ויחוסים (High NPOV):

"**NPOVing isn't much of a challenge once the perspectives of all sides have been presented and cited...** (English Wikipedia, Holocaust: Discussion, 18.1.2006)

"Adding things to the article **requires neutral, reliable, and verifiable sources...**" (English Wikipedia, God: Discussion, 10.6.2008)

"אם יש קישור לאתר "חופש", צריך לאזן ולקשר גם לאתרים דתיים, ולמי יש כוח... עכשיו אני רואה שיש שם קישורים לשני טקסטים ברמה גבוהה שקשורים ישירות לנושא, ודי בכך... (וויקיפדיה העברית, אלוהים:שיחה, 19.5.2004)

"לא צריך לעשות איזונים על ידי גריעה. אם קישור הוא טוב ורלוונטי הוא צריך להיות, ולא משנה מאיזה צד הוא... (וויקיפדיה העברית, אלוהים:שיחה, 19.5.2004)

אם כן, חלק מן המשתתפים בדפי השיחה של "וויקיפדיה" העלו טענות אשר תואמות להנחות המחקר הנוכחי; טענותיהם מחזקות את ההנחה ששימוש בהכללות ובמילים טעונות משמעות פוגע במידת הניטרליות (Low NPOV), בעוד הוספה של ציטוטים וייחוסים לסוגיהם (Referances) תורמת למידת הניטרליות (High NPOV) של מקור מידע בכלל ושל ערכים אנציקלופדיים בפרט.

3.3 ממצאי ניתוח הגרסאות הקודמות (History)

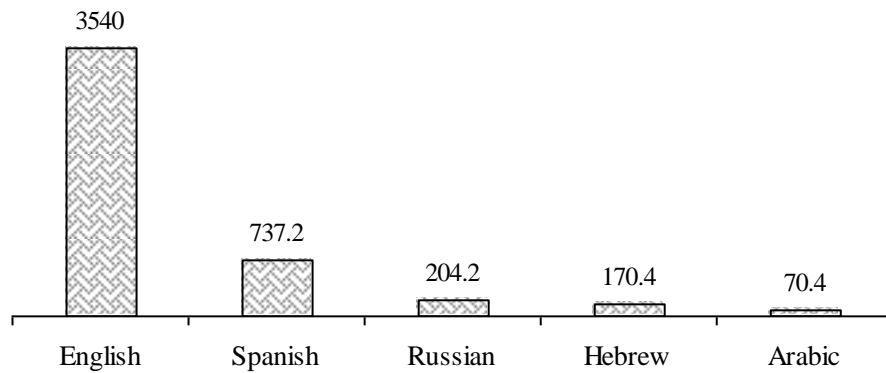
מטרת הניתוח של הגרסאות הקודמות ב"וויקיפדיה" הייתה ללמוד על הגולשים אשר משתתפים בעריכת הערכים, לתאר את מידת הדינאמיות באתר וכמו כן לזהות הבדלים בין השפות השונות ובין הערכים השונים. בחלק זה אתאר את הממצאים המרכזיים הנוגעים לארבעת המשתתפים אשר נבדקו תוך כדי תיאור המתאמים שנמצאו בין כל משתנה ובין מדד ה-NPOV הכמותי של הערכים:

© "מספר עורכים"; במבחן *Kruskal-Wallis* נמצא הבדל מובהק בין חמש השפות מבחינת מספר העורכים אשר ביצעו שינוי בערך מרגע היווצרותו ($p < 0.05$), כך שמספר העורכים הגבוה ביותר הוא בשפה האנגלית ($M=3540$), אחריה מספר העורכים בספרדית ($M=737.2$), רוסית ($M=204.2$), עברית ($M=170.4$) ולבסוף ערבית ($M=70.4$), זאת, כפי שניתן לראות באיור מספר 14; יש לציין כי לא נמצא הבדל מובהק בין חמשת הערכים מבחינת מספר העורכים ($p > 0.05$).

איור מס' 14: ממוצע מספר העורכים, לפי גרסה לשונית, באתר "וויקיפדיה" *

editors

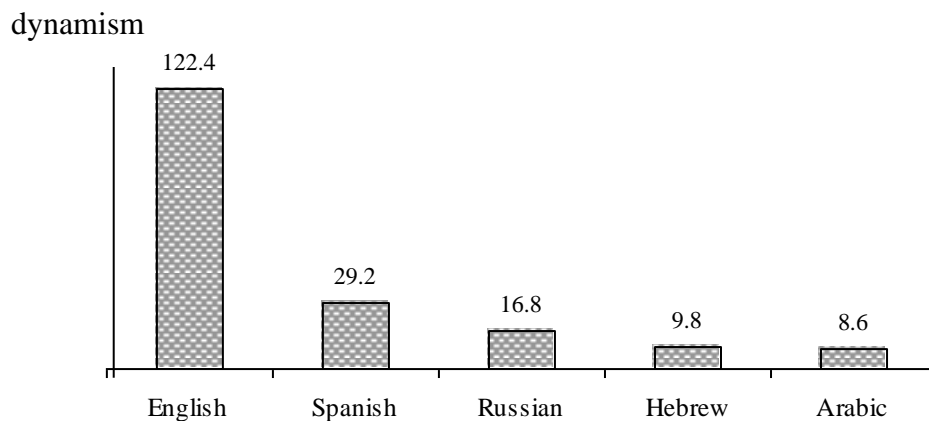

*

$p < 0.05$

© **“מידת דינאמיות”**; במבחן *Kruskal-Wallis* נמצא הבדל מובהק בין חמש השפות מבחינת מידת דינאמיות ($p < 0.05$), כך שמידת הדינאמיות הגבוהה ביותר נמצאה בשפה האנגלית ($M=122.4$), אחריה מידת הדינאמיות בספרדית ($M=29.2$), רוסית ($M=16.8$), עברית ($M=9.8$) ולבסוף ערבית ($M=8.6$), זאת, כפי שניתן לראות באיור מספר 15; יש לציין כי לא נמצא הבדל מובהק בין חמשת הערכים מבחינת מידת דינאמיות ($p > 0.05$).

איור מס' 15: ממוצע מידת הדינאמיות, לפי גרסה לשונית, באתר “וויקיפדיה” *

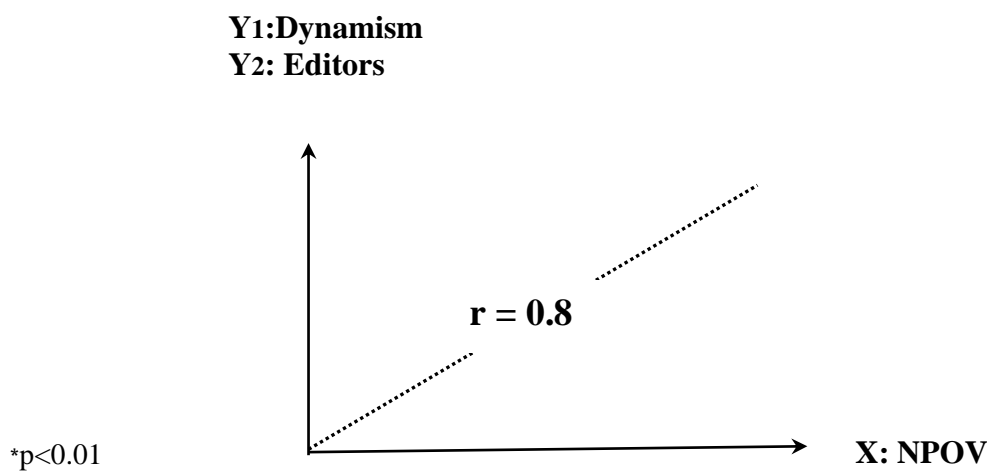

* $p < 0.05$

“השערת העל”: קיים קשר חיובי בין מספר עורכים ומידת דינאמיות ובין מידת ניטרליות, כך שככל שמספר העורכים גבוה יותר, כך מידת הניטרליות גבוהה יותר; בנוסף, ככל שמידת הדינאמיות גבוהה יותר כך מידת הניטרליות גבוהה יותר.

בהתאם להשערת העל של המחקר, במבחן *Pearson* נמצא מתאם חיובי חזק מובהק בין מספר עורכים ובין מידת NPOV ($r=0.8, p<0.01$); בנוסף, נמצא מתאם חיובי חזק מובהק בין מידת דינאמיות ובין מידת NPOV ($r=0.8, p<0.01$); זאת, כפי שניתן לראות באיור מספר 16. השערת העל של המחקר אוששה במלואה באופן מובהק.

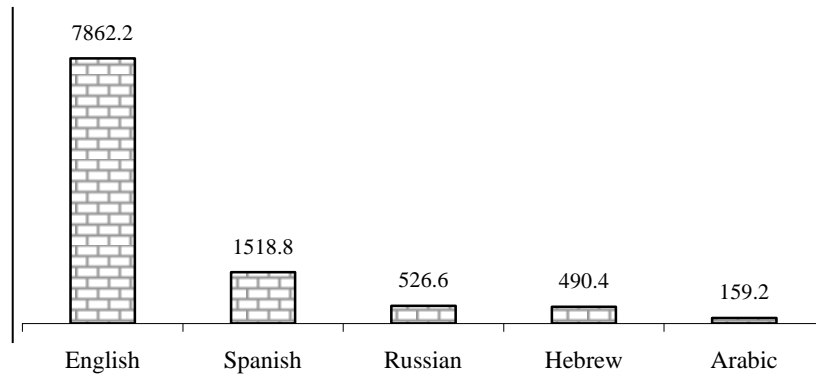
איור מס' 16: המחשת המתאם החיובי שבין מידת דינאמיות (Y1) ומספר עורכים (Y2) ובין מידת ניטרליות (X) באתר "וויקיפדיה"*

© **מספר שינויים**; במבחן *Kruskal-Wallis* נמצא הבדל מובהק בין חמש השפות מבחינת מספר השינויים שהתבצעו בערך מרגע היווצרותו ($p<0.05$), כך שמספר השינויים הגבוה ביותר הוא בשפה האנגלית ($M=7862.2$), לאחר מכן, מספר השינויים בספרדית ($M=1518.8$), רוסית ($M=526.6$), עברית ($M=490.4$) ולבסוף ערבית ($M=159.2$), זאת, כפי שניתן לראות באיור מספר 17; לא נמצא הבדל מובהק בין חמשת הערכים מבחינת מספר שינויים ($p>0.05$).

איור מס' 17: ממוצע מספר שינויים, לפי גרסה לשונית, באתר "וויקיפדיה"*

changes

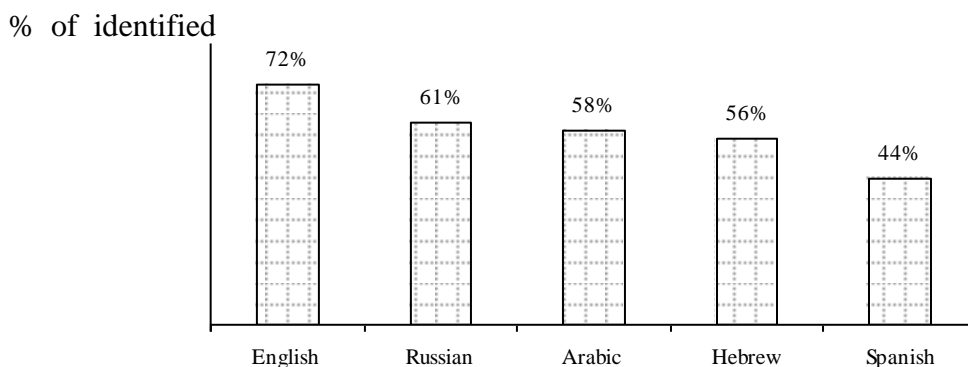

* $p < 0.05$

כמו כן, במבחן *Pearson* נמצא מתאם חיובי חזק מובהק בין מספר השינויים אשר בוצעו מתחילת היווצרות הערך ועד לתאריך הנוכחי ובין מידת הניטרליות של הערך ($r=0.9, p < 0.01$).

Ⓒ **”אחוז העורכים המזוהים מתוך כלל העורכים”**; במבחן *Kruskal-Wallis* נמצא הבדל מובהק בין חמש השפות מבחינת אחוז העורכים המזוהים מתוך כלל העורכים ($p < 0.05$) כך שאחוז המזוהים הגדול ביותר הוא בשפה האנגלית ($M=72\%$), אחריו אחוז המזוהים ברוסית ($M=61\%$), ערבית ($M=58\%$), עברית ($M=56\%$) ולבסוף ספרדית ($M=44\%$); זאת, כפי שניתן לראות באיור מספר 18; לא נמצא הבדל מובהק בין חמשת הערכים מבחינת אחוז העורכים המזוהים ($p > 0.05$).

איור מס' 18: ממוצע אחוז העורכים המזוהים, לפי גרסה לשונית, באתר "וויקיפדיה" *

* $p < 0.05$

כמו כן, במבחן *Pearson* נמצא מתאם חיובי בינוני מובהק בין אחוז העורכים המזוהים ובין מידת הניטרליות של הערך ($r=0.4, p < 0.05$).

4. דיון וסיכום

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לבחון באופן רחב את סוגיית הניטרליות תוך כדי התמקדות באנציקלופדיית הרשת "וויקיפדיה" ובנורמת ה-NPOV המהווה חלק נכבד ממדיניותה. המחקר התבצע בעזרת ניתוח תוכן איכותני וכמותי של ערכים אנציקלופדיים יחד עם ניתוח תהליך היווצרותם והדיון שהתרחש סביבם. הניתוח כלל השוואה בין גרסאות לשוניות ב"וויקיפדיה" (עברית, אנגלית, ערבית, ספרדית ורוסית), השוואה בין גרסאות כרונולוגיות ב"וויקיפדיה" העברית (גרסה נוכחית, גרסת ביניים וגרסה ראשונה) והשוואה בין מקורות מידע (אנציקלופדיית "בריטניקה" גרסת CD מול "וויקיפדיה" האנגלית). במחקר נותחו חמישה ערכים שנויים במחלוקת אשר נדגמו באופן רנדומאלי: "טרורזם", "השוואה", "איידס", "אלוהים" ו"מדונה".

באתר "וויקיפדיה" התבצעו שני ניתוחים נוספים: ניתוח משתנים בדפי השיחה וניתוח משתנים בדפי הגרסאות הקודמות, זאת, על מנת לבדוק את המתאם בין משתנים אלו ובין מידת הניטרליות של הערכים ובכדי לקבל תמונת מצב רחבה יותר לגבי רמת הפעילות הכוללת באתר "וויקיפדיה".

מן הממצאים עלו הבדלים ומתאמים סטטיסטיים לצד הבדלי תוכן איכותניים. על אף שבוצעו ניתוחים סטטיסטיים רבים, מדובר במדגם של חמישה ערכים בלבד בחמש גרסאות לשוניות בלבד ולכן יש להתייחס אל המחקר הנוכחי כאל סוג של חקר מקרה (Case-Study) ולא כאל מדגם מייצג. הכנסתה של הסטטיסטיקה לא הייתה בכדי להסיק מסקנות חד משמעיות אלא: לחדד את ההבדלים והמתאמים השונים אשר נמצאו מבחינה תיאורית. עדיין, בהתאם למטרותיו של המחקר, ניתן ללמוד מן הממצאים מגמות, כיוונים ומאפיינים שונים אשר מתקשרים לסוגיית ה-NPOV באתר "וויקיפדיה", יחד עם השלכות שונות נוספות אשר נוגעות לכתיבה או קריאה ביקורתית של מקורות מידע מסוגים שונים.

4.1 הבדלים בין הגרסאות הלשוניות

מן הממצאים עולה כי ישנם הבדלים מובהקים בין הגרסאות הלשוניות השונות אשר נותחו באתר "וויקיפדיה". ממצא זה תואם למחקרים קודמים בהם נמצאו הבדלים למיניהם בין גרסאות לשוניות שונות באתר (Voss, 2005; Pfeil et al., 2006). חשוב לציין כי לא נמצאו הבדלים מובהקים בין חמשת הערכים שנדגמו, דבר אשר יכול להעיד כי ההבדלים הם בין-לשוניים ואינם נובעים מנושא הערך עצמו.

בהתאם להשערה הראשונה של המחקר, הגרסה של "וויקיפדיה" בשפה האנגלית נמצאה כבעלת מידת הניטרליות הגבוהה ביותר יחסית לשאר הגרסאות הלשוניות אשר נבדקו. הגרסה האנגלית קיבלה את המקום הראשון גם בכל שאר משתני המחקר: דינאמיות דפי השיחה, מספר משתתפים בדפי השיחה, אורך דפי השיחה, מידת דינאמיות, מספר שינויים, מספר עורכים ואחוזם של העורכים המזוהים. מעניין לציין בנקודה זו את העובדה שגם במשתנים אשר תוקננו לאחוזים, ממצא זה חזר על עצמו, כלומר, הגרסה האנגלית קיבלה את הציון הגבוה ביותר. ניתן לסכם כי "וויקיפדיה" בשפה האנגלית היא הפעילה והדינאמית ביותר.

ממצא זה אינו מפתיע לאור העובדה שמספר דוברי השפה האנגלית הוא השני בגודלו בעולם (Ethnologue, 2005), בנוסף על העובדה ש"וויקיפדיה" נולדה כפרויקט בשפה האנגלית. הגרסה האנגלית נמצאה גם במחקרים קודמים כמפותחת והעדכנית ביותר מבין שלל הגרסאות הלשוניות (Voss, 2005). מכאן, עולה המסקנה כי בעת חיפוש מידע לא מומלץ להסתפק בקריאה של גרסה לשונית אחת אלא חשוב לחפש את אותו המידע בגרסאות לשוניות נוספות ב"וויקיפדיה", במיוחד בגרסה האנגלית (זאת, בהתאם למידת היכולת, המשאבים והזמן אשר עומדים לרשותו של הקורא).

לגבי שאר הגרסאות, הגרסה בשפה הרוסית נמצאה כבעלת מידת הניטרליות הגבוהה ביותר לאחר הגרסה האנגלית, אם כי נמצאה כפעילה פחות מבחינת משתנים הקשורים לדפי השיחה ולדפי הגרסאות הקודמות ("מאחורי הקלעים"). הגרסה הספרדית נמצאה במקום השלישי מבחינת מידת ניטרליות אך במקום השני בכל שאר משתני המחקר למעט המשתנה אחוז העורכים המזוהים. כלומר, "מאחורי הקלעים" הגרסה הספרדית נמצאה דינאמית ופעילה פחות מהגרסה האנגלית ויותר מהגרסאות האחרות.

הגרסה **בשפה הערבית** נמצאה במקום האחרון מבחינת רוב משתני המחקר. למרות שהגרסה הערבית נמצאה במקום האחרון מבחינת מידת הפעילות שלה "מאחורי הקלעים", היא נמצאה כבעלת מידת ניטרליות גבוהה יותר מזו של השפה העברית, ממצא אשר תואם לממצאי הסמינריון "קהילות ווירטואליות" (שילה, 2007) בו נותח הערך "מלחמת לבנון השנייה" בגרסאות אנגלית, עברית וערבית. אמנם, הממצא המעניין הוא שהגרסה **בשפה הערבית** נמצאה כפעילה יותר מהגרסה בשפה הערבית, זאת, על אף שמספר דוברי השפה הערבית גדול פי 30 ממספר דוברי השפה העברית (Ethnologue, 2005). ממצא זה מעיד על כך שאחוז דוברי השפה הערבית אשר לוקחים חלק באתר "וויקיפדיה" הינו נמוך במיוחד ומעניין יהיה לחקור מהן הסיבות לכך.

ההשערה המרכזית של המחקר הייתה שמידת דינאמיות וכמות עורכים גבוהה יותר (כפי שנמדדו בדפי הגרסאות הקודמות) קשורות למידת NPOV גבוהה יותר. ההשערה אוששה באופן מובהק ויכולה להוות הסבר לרוב ממצאי המחקר. מכיוון שישנו מתאם חיובי מובהק בין מידת דינאמיות ומספר עורכים לבין מידת ניטרליות; ומכיוון שהגרסה בשפה האנגלית נמצאה כדינאמית ביותר ובעלת מספר העורכים הרב ביותר – היא נמצאה גם כבעלת מידת הניטרליות הגבוהה ביותר.

אמנם, יש לסייג דברים אלו ולומר שמתאם זה הינו מתאם סטטיסטי (קורלציוני) בלבד ואינו מעיד על סיבתיות, כלומר, אין להסיק מן הממצאים שמשנתנים כגון מידת דינאמיות או מספר עורכים הם הגורמים הבלעדיים למידת הניטרליות אשר נמצאה. ייתכן כי ההבדלים במידת הניטרליות בין הגרסאות הלשוניות נובעים מהבדלי שפה ותרבות כפי שנמצא במחקרים קודמים (Bellomi & Bonato, 2005).

4.2 הבדלים בין הגרסאות הכרונולוגיות

בהתאם להשערה השנייה של המחקר, מידת הניטרליות של הערך בגרסתו הנוכחית נמצאה גבוהה יותר ממידת הניטרליות של הערך בגרסת הביניים ועוד יותר משל הערך בגרסתו הראשונה, אם כי לא באופן מובהק. הסבר אפשרי לממצא זה הוא בכך שהערך בגרסתו הנוכחית נכתב על-ידי עורכים רבים יותר ומעודכן יותר מהערך בגרסאותיו הקודמות (Voss, 2005) ולכן נמצא כבעל מידת ניטרליות גבוהה יחסית. כפי ששוער, ניתן להסיק כי עם חלוף הזמן, מתבצעים בערך שינויים רבים יותר על-ידי כמות גדולה יותר של עורכים ובהתאם - מידת הניטרליות של הערך הולכת וגדלה אף היא. כלומר, מימד ההתעדכנות נמצא כמשמעותי לא רק מ"הבחינה האקטואלית" (אירועים חדשותיים, דילמות חדשות, סלנג, התפתחויות טכנולוגיות וכד') אלא גם מ"הבחינה הניטרלית" (הוספת נקודות מבט ופרספקטיבות נוספות, שינוי של ניסוחים מוטים, החלפת מילים טעונות במילים ניטרליות וכד').

4.3 הבדלים בין מקורות המידע: "בריטניקה" ו-"וויקיפדיה"

בהתאם להשערה השלישית של המחקר, מידת הניטרליות של הערכים ב"וויקיפדיה" (בשפה האנגלית) נמצאה גבוהה יותר ממידת הניטרליות של הערכים באנציקלופדיית "בריטניקה" (גרסת CD משנת 2002). ניתן להסביר ממצא זה בכך שאתר "וויקיפדיה" מתעדכן מידי יום ונערך על-ידי כמות רבה של גולשים, זאת, בהשוואה לאנציקלופדיית "בריטניקה" בה התוכן נכתב על-ידי צוות מומחים מצומצם יחסית ובמידת התעדכנות נמוכה עקב הוצאה לאור של מהדורה במועד אחת לתקופה (Elia, 2006).

בנקודה זו חשוב לסייג ממצא זה מכמה סיבות. ראשית, מדובר בגרסת ה-CD של "בריטניקה" וייתכן כי היו מתקבלים ממצאים שונים אם הייתה נבדקת גרסתה המודפסת. שנית, הממצאים הנוגעים למידת ניטרליות מתבססים על מדד ה-NPOV הכמותי אשר חושב בין השאר לפי מספר הציטוטים הקיימים בערך (הפניות בתוך הטקסט למקורות מידע חיצוניים). באנציקלופדיית "בריטניקה" ממוצע הציטוטים בערך היה נמוך ביותר ($M=1$) בהשוואת לאתר "וויקיפדיה", בו ממוצע הציטוטים היה גדול פי כמה וכמה ($M=125$). אמנם, אנציקלופדיית "בריטניקה" מהווה בעצמה מקור מידע זה שנים רבות ומחקרים רבים ציטטו ושאו בו מידע מהתוכן שבה (Kister, 1994). מצד שני, אחד הקריטריונים אשר מחייבים כל אנציקלופדיה מעצם הגדרתה ככזו, הוא קיום של רשימה מקיפה והולמת של הפניות (*References*) בתוך הטקסט (Smith, 1978; Collison, 1966; Stvilia et al., 2005); לכן, גם "בריטניקה" נדרשת לעמוד בקריטריון זה. למרות זאת, מספר הציטוטים ב"בריטניקה" היה כאמור נמוך במיוחד.

ייתכן כי ההסבר להבדל העצום במספר הציטוטים בין שתי האנציקלופדיות נעוץ במוניטין של השתיים. "בריטניקה" הינה אנציקלופדיה מסורתית אשר נכתבת על-ידי מומחים ובעלת מוניטין אשר נצבר לאורך שנים רבות (שנת הוצאה לאור ראשונה: 1768; Kister, 1994). לעומתה, "וויקיפדיה" נחשבת לאנציקלופדיה צעירה (שנת היווסדותה: 2001) וחסרת מוניטין יחסית, אשר עדיין מועמדת פעמים רבות לביקורת ומבחן מעצם העובדה שהתוכן שלה מופקד בידי קהל הגולשים (Lih, 2004; Giles, 2005;) (Garfinkel, 2008; Ishizuka, 2004). לכן, הגולשים המשתתפים בכתיבתה מרגישים צורך ואף מחויבים לבסס כל מילה ומשפט באופן מעמיק הרבה יותר (Garfinkel, 2008; *Wikipedia:CitingSources*, 2008). זאת, לעומת המומחים ב"בריטניקה" אשר מבססים את התוכן של הערכים מעצם תוקף היותם ברי-סמכא (Kister, 1994).

גורם נוסף להבדלים בין שתי האנציקלופדיות יכול לנבוע מכך ש"וויקיפדיה" שמה דגש רב על סוגיית הניטרליות והיא זו שהעלתה לראשונה את מושג ה-NPOV, מושג שלא היה קיים באופן דומה בעידן

האנציקלופדיות המסורתיות (Garfinkel, 2008). סוגיית הניטרליות מקושרת מייד לתחום העיתונאות, אמנם, גם מקורות מידע אחרים כגון אנציקלופדיות, מילונים או ספרי היסטוריה אמורים לספק תמונה ניטרלית ואובייקטיבית על העולם (Collison, 1966). דרישה זו נתפסת לעיתים כדבר מובן מאליה ולכן לא קיבלה התייחסות רבה בספרות המקצועית העוסקת בכתיבת מקורות מידע. במילים אחרות, היבטים של אימות מידע, ציטוט מקורות, אובייקטיביות וניטרליות מקבלים דגש חזק הרבה יותר באתר "וויקיפדיה" (Garfinkel, 2008) וייתכן כי זהו אחד הגורמים להבדלים המובהקים שנמצאו בינה ובין "בריטניקה".

מעבר להבדלים אשר נמצאו מבחינת מידת ניטרליות, התגלו הבדלים נוספים בין שתי האנציקלופדיות מבחינת מידת דינאמיות, תמונות ומספר קישורים חיצוניים, כפי שנמצא במחקרים קודמים (Elia, 2006). מספר התמונות, המקורות החיצוניים ומידת הדינאמיות ב"וויקיפדיה" נמצאו בתדירות גבוהה יותר מאלה שב"בריטניקה". אמנם, בניגוד למחקר של Elia (2006) בו נמצא כי הערכים ב"בריטניקה" קצרים יותר מאלה שב"וויקיפדיה", במחקר הנוכחי לא נמצא הבדל מבחינת אורך הערכים בין השניים.

אם כן, מעבר ליתרון של מידת ניטרליות גבוהה יחסית, "וויקיפדיה" עונה על שלל הדרישות הבסיסיות שקיימות באנציקלופדיה (תמונות, קישורים, הפניות, אינדקס וכד'), ואף מוסיפה יתרונות כגון דינאמיות, עדכניות, אינטראקטיביות, דיון בדפי שיחה, היפר-טקסטואליות ושקיפות. אמנם, לעיתים קרובות מתפתחים **קונפליקטים** בין המשתתפים ב"וויקיפדיה" לגבי הטיות למיניהן אשר נמצאות בתוכן הערכים כפי שנמצא במחקרים קודמים (Reagle, 2005; Viégas et al, 2007; Stvilia et.al, 2005) וכפי שהתגלה גם במחקר הנוכחי (נספח ט').

אמנם, ב"וויקיפדיה" קיימים דפי מדיניות רבים אשר מנחים את המשתתפים כיצד לפתור את הקונפליקטים וכיצד להביא את הערך לגרסתו הניטרלית ביותר (**מדיניות ה-NPOV**). ניתן לומר שנורמת הניטרליות מושגת תוך כדי מתן מקום לפתרון הקונפליקטים בדפי השיחה ובאפשרות לערוך מחדש את התוכן בכל רגע נתון, זאת, בעזרת **טכנולוגיית Wiki**. במילים אחרות, קווי המדיניות הברורים של האתר בשילוב עם פונקציות טכנולוגיות שונות, הם אשר מביאים בסופו של דבר ליישוב הסכסוכים ב"וויקיפדיה" ובזכותם נוצרת אנציקלופדיה הוגנת וניטרלית כפי שנמצא במחקרים קודמים (Reagle, 2005) וכפי שנמצא גם במחקר הנוכחי.

4.4 נורמת הניטרליות וטכנולוגיית ויקי לאור הממצאים

ממצאי המחקר הנוכחי חיזקו את הדברים אשר הוצגו מוקדם יותר בחלק התיאורטי. אתר "וויקיפדיה" אכן משמש במה ייחודית לקיום מו"מ ולדיאלוג ממשי בין אינדיווידואלים, קבוצות, לאומים ומדינות (Reagle, 2005); מדיניות ה-NPOV ב"וויקיפדיה" מעודדת את המשתתפים לנהל דיאלוג וכך מאפשרת לגולשים שונים מרחבי העולם להכיר דעות אשר שונות משלהם ואף לפתור קונפליקטים שונים כפי שניתן לראות בנספח ט'. במכוון או לא, "וויקיפדיה" מצליחה בעצם ליישם טכניקות וותיקות של פתרון קונפליקטים וניהול מו"מ (Strauss, 1978; Reagle, 2005; Pruitt & Lewis, 1975).

מעבר לכך, נורמת ה-NPOV מאפשרת הישרדות של פריטי מידע מעבר לקיומם של אינטרסים אישיים, כלכליים או פוליטיים; הדוגמא הקיצונית לכך שאף הוזכרה בחלק התיאורטי, היא שאם אף אחד לא היה מספר על השואה – אף אחד לא היה יודע על קיומה (Rukema, 2005). דוגמא זו קיבלה חיזוק בממצאי הניתוח האיכותני של הערך "שואה", בהם ניתן היה למצוא גולשים אשר ניסו להכחיש את השואה, לצד גולשים אשר הביאו מנגד הוכחות חד משמעיות לקיומה (נספח ט'). כלומר, מדיניות ה-NPOV עוזרת בעצם למנוע "פידבקים שליליים" (מחיקה או הכחשה של מידע) ולעודד "פידבקים חיוביים" (הוספה של מידע או של מגוון דעות בנושא); מעבר לכך, טכנולוגיית ויקי מאפשרת למנוע העברה של מידע ללא מקור, כלומר, למנוע הפצת שמועות שאינן מבוססות אשר יישארו בדפי השיחה ובדפי הגרסאות הקודמות. באופן דומה, Garfinkel (2008) עוסק במאמרו במשמעות המושג "אמת" ובקווי המדיניות של אתר "וויקיפדיה" אשר עוזרים למנוע אי-אמיתויות למיניהן:

"These policies [NPOV / Verifiability] have become the social contract for Wikipedia's army of apparently insomniac volunteers. Thanks to them, incorrect information generally disappears quite quickly..."

(Garfinkel, November/December 2008)

דוגמא נוספת לכך ניתן למצוא מהניתוח במחקר הנוכחי של הערך "מדונה"; בתוך הטקסט של הערך נמצאו כ-196 ציטוטים ממקורות מידע שונים ובכך נמנעו שמועות או התבטאויות בלתי מבוססות לגבי הצלחתה השנויה במחלוקת של הזמרת.

תכונות אלו קשות יותר להשגה כשמדובר במספר בודד של אנשים אולם ניתנות להשגה בעזרת מספר רב של אנשים, כפי שמתרחש באתר "וויקיפדיה" (Garfinkel, 2008); ברגע שגולש אחד כותב מידע – מופיעים גולשים אחרים אשר מסלפים את המידע או מאמתים אותו וכך המידע הופך לניטרלי יותר (Rukema, 2005), וכך גם נמצא במחקר הנוכחי. בכך, המחקר הצליח לתת ביסוס נוסף לתיאוריית

"**חוכמת ההמונים**" לפיה הקבוצה חכמה יותר מהחכם שבחבריה ולהחליף את הציטוט של Surowiecki (2004) לציטוט בו נפתח המבוא :

"The Wisdom of Crowds: Why the Many Are **Neutral** Than the Few..."

מעבר לכך, מכיוון שטכנולוגיית וויקי היא זו המאפשרת מידת דינאמיות גבוהה או ריבוי עורכים, ניתן לומר שבזכותה מושגת בין השאר מידת ניטרליות רבה יותר. הדבר מתקשר לתיאוריית **הדטרמיניזם הטכנולוגי**, אשר גורסת כי התוכן מושפע במידה רבה מן הטכנולוגיה. McLuhan (1964) טען ש"המדיום הוא המסר"; ניתן להעניק לאמרה זו משמעות חדשה בעידן של מהפכת ה-Web.2.0 ולטעון ש"**הוויקי הוא המסר**" או "**וויקיפדיה היא התוכן**".

יש לסכם ולומר כי הממצאים השונים יכולים לתרום לספרות אשר עוסקת באתר "וויקיפדיה" אך גם לספרות העוסקת בדרכים בהן ניתן להגיע למידת ניטרליות רבה יותר בכתיבת מקורות מידע למיניהם: החל מאנציקלופדיות, ספרי לימוד או ספרי היסטוריה וכלה בעיתונים, מגזינים, פרסומות או אתרי אינטרנט. במילים אחרות, המחקר הנוכחי הצליח להעשיר את הספרות המקצועית הנוגעת לסוגיית הניטרליות בכלל ולאתר "וויקיפדיה" בפרט ואף לספק תשובות קונקרטיות ופרקטיות לגבי מידת הניטרליות של המידע באתר "וויקיפדיה" המשמש מיליוני גולשים ברחבי העולם.

4.5 מגבלות המחקר והצעות לכיווני מחקר עתידיים

המחקר אמנם סיפק תשובות לשאלות שונות אשר נוגעות לסוגיית הניטרליות, אמנם, יש לקחת את ממצאי המחקר בעירבון מוגבל מכמה סיבות. ראשית, הניתוחים הסטטיסטיים אשר בוצעו במחקר הנוכחי מבוססים על ניתוח של חמישה ערכים בלבד בחמש גרסאות לשוניות בלבד. אך כאמור, המטרה כאן כפי שהוזכר בפרק המתודולוגי לא הייתה לייצר מדגם מייצג של כל הערכים בכל האנציקלופדיה, אלא: לנסות לאפיין את סוגיית הניטרליות באופן מעמיק תוך כדי ניסיון של פיתוח מדד ייחודי לבדיקת ניטרליות. חשוב להתייחס אל המחקר הנוכחי כניסיון ראשון מסוגו אשר נועד לספק תמונת מצב כוללת על היבטים הקשורים לסוגיית הניטרליות בכלל ועל מידת ה-NPOV באתר "וויקיפדיה" בפרט, ולא כאל מחקר כמותי קלאסי אשר נועד לייצג את העולם כפי שהוא.

שנית, הניסיון למדוד מידת ניטרליות עלול להיות מוטה בעצמו. המחקר בוצע על-ידי חוקרת ישראלית (אישה, יהודיה, המתגוררת בצפון ישראל ובעלת תפיסת עולם מסוימת משלה) ולכן קיימת בעייתיות אינהרנטית רבה בסוג המחקר עצמו. כל אדם (או חוקר) תופס את העולם מנקודת מבט מסוימת שאינה יכולה להיות בלתי מוטה לחלוטין (Cohen-Almagor, 2008; Rosenzweig, 2006; אזורי, 2002). גם אם ישנם פרמטרים אשר מגבירים את מידת ניטרליות של מקור מידע, זו משימה כמעט בלתי אפשרית ליצור מקור מידע ניטרלי לגמרי מכיוון שישנם מיליוני אנשים בעולם אשר לכל אחד ואחד מהם תפיסת עולם מיוחדת משלו ולכן קשה עד בלתי אפשרי להצליח לייצג את כל העולמות (Roukema, 2005).

מעבר לכך, ישנם הסבורים כי ניטרליות אינה בהכרח תופעה רצויה הניתנת להשגה; מאמר אשר מציג כמה השקפות עולם מנוגדות זו לזו עלול להישמע מעורפל ולא ברור, לכן, רצוי לשאוף ל- "היבדלות או משחק הוגן" ולא דווקא ל"ניטרליות מוחלטת" (Barzun, 1962). Cohen-Almagor (2008) הציע כי "ניטרליות מוסרית" אינה מתקבלת על הדעת בדיווח על נושאים חברתיים אשר עלולים לסכן את הדמוקרטיה כגון טרור, גזענות, שוביניזם, רצח-עם או עבדות; טענתו היא שאין לשאוף לניטרליות בכיסוי אותם הנושאים, אלא, להפגין סובייקטיביות ושיקול דעת תוך כדי גינוי והוקעה של אותן תופעות אשר פוגעות בערכי יסוד בסיסיים כגון כבוד לזולת (Cohen-Almagor, 2008). כאמור, במחקר הנוכחי נותחו ערכים אשר נופלים לקטגוריה בעייתית זו (הערכים "שואה" ו-"טרורизם"). בהתאם לדברים אלו של Cohen-Almagor, יש לחשוב האם בכתיבת ערכים אנציקלופדיים מעין אלו - ניטרליות היא נורמה רצויה. דילמה זו עלתה גם בניתוח דפי השיחה של אותם הערכים כפי שניתן לראות בפירוט בנספח ט' (למשל, האם יש לכתוב על הכחשת השואה או את מי נכון יהיה לכנות "טרוריסט").

הדילמה הנעוצה ברצון לייצג באופן אובייקטיבי לגמרי את העולם מבלי לפגוע בקבוצה זו או אחרת, זוהתה כבר לפני שנים רבות בתחום העיתונאות והתקשורת ויצרה במשך השנים קונפליקטים לא מעטים, במיוחד בתחום סיקור החדשות (Schudson, 2001; Tuchman, 1972). עדיין, כפי שמפורט במסמכים למיניהם (י"מסמך נקדי - 1995; "וויקיפדיה:מדריך לנקודת מבט ניטרלית - 2008"; "יתקנון האתיקה המקצועית של העיתונות בישראל - 25.9.2007") וכפי שהונח גם במחקר הנוכחי, ישנם פרמטרים אשר אכן יכולים להעיד על מידת ניטרליות כזו או אחרת.

בנקודה זו חשוב להזכיר כי אין חפיפה מוחלטת בין ניטרליות ובין אובייקטיביות והקשר בין שני המושגים הוא בכך שניטרליות מהווה מימד אחד מתוך המושג הרחב של אובייקטיביות. ישנה ספרות רבה העוסקת בסוגיית האובייקטיביות אך סוגיית הניטרליות זכתה לעיסוק מועט יחסית למרות חשיבותה.

מחקר זה סולל את הדרך בפני חוקרים נוספים אשר יהיו מעוניינים להמשיך ולעסוק בסוגיית הניטרליות בכלל ובנורמת ה-NPOV ב"וויקיפדיה" בפרט.

אם כן, המחקר אמנם סיפק דרך ייחודית למדידת ניטרליות אמנם יש לבדוק את תוקפו ומהימנותו של המדד בעזרת מחקרים נוספים ואף לנסות למצוא מדדים אחרים למדידת ניטרליות; בנוסף, ניתן להמשיך ולבצע השוואות למיניהן מבחינת מידת ניטרליות על מנת לעמוד על טיבם של מקורות ידע שונים בעולם בו ידע הוא אחד מהנכסים החשובים ביותר בחיינו. ניתן לנתח מקורות ידע נוספים כגון ספרי לימוד, ספרי היסטוריה ואנציקלופדיות נוספות; ניתן לנתח גרסאות לשוניות נוספות באתר "וויקיפדיה" וגם ערכים אנציקלופדיים נוספים. במחקר הנוכחי נותחו ערכים שניים במחלוקת, אמנם יהיה מעניין לנתח ערכים אחרים מתחומי ידע שונים על מנת לחקור באופן רחב עוד יותר את סוגיית הניטרליות.

המחקר הנוכחי חיזק את יתרונותיה הרבים של טכנולוגיית "וויקי" כפי שנמצא במחקרים קודמים (רביד, 2007; Ravid, Kalman & Rafaeli, 2008). מעבר לשימושיה של הטכנולוגיה בסביבה החינוכית או העסקית, כיוון מחקר נוסף אשר מהול עם אופטימיות זהירה יכול להתמקד בטכנולוגיית "וויקי" מפרספקטיבות נוספות. כאמור, באתר "וויקיפדיה", הטכנולוגיה אפשרה מידת דינאמיות רבה וקיום של דיון רב-משתתפים ולכן נמצאה ככלי אפקטיבי לפתרון קונפליקטים בין הגולשים. מעניין יהיה לחקור ולבדוק כיצד ניתן להשתמש בטכנולוגיה זו ככלי לפתרון קונפליקטים מורכבים יותר; החל מיישוב סכסוך בין תלמידים בבית ספר וכלה ביישוב סכסוכים בין מדינות, לאומים, גזעים, מינים, דתות ותרבויות.

רשימה ביבליוגרפית

ספרים ומאמרים:

- אזרחי, ג'. (2002). "לא קיים עיתונאי אובייקטיבי", *העין השביעית*, 39 : 38-40. מתוך : <http://www.idi.org.il/hebrew/article.asp?id=80375eaa98d368382dfe6b18580ff8e2>
- אייזנשטיין, א'. (1995). "עלייתו של ציבור הקוראים", בתוך : כספי, ד' (עורך), *תקשורת המונים - מקראה*, תל אביב : האוניברסיטה הפתוחה, 16-24.
- אליאב-פלדון, מ'. (2000). *מהפכת הדפוס*. ירושלים: משרד הביטחון.
- ברגר, א'. (1995). *מבוא לתקשורת*, עמ' 39-43, ת"א, האוניברסיטה המשודרת, משרד הביטחון.
- הכט, י'. (2006). "שיתוף דיגיטאלי בארגונים בישראל", *איגוד האינטרנט הישראלי – תרבות דיגיטלית*, מגזין ברשת (אוקטובר), וגם : *משאבי אנוש*, גיליון 225-226, עמ' 5-9.
- ווהל, א'. ליפקין, ש', ואנוש, ה'. (1996). "בין עובדה לדעה", *הספרייה הוירטואלית של מט"ח*, נלקח ב- 4.3.2008 מתוך : <http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=2073&source=62>
- חייט, צ', ואריאל, י'. (2006). "שביעות הרצון ותחושת הקהילתיות בקרב משתמשי וויקיפדיה". *הוצג ב- "מתקשרים"* : הכנס השני לתלמידי מחקר בתקשורת ע"ש מארק ביאנו ז"ל : אוניברסיטת חיפה.
- יערי, א'. (2008). "שיטות אוטומטיות להערכת איכות התוכן בוויקיפדיה". *הוצג בכנס INFO 2008*. נלקח ב- 10.10.2008 מתוך : <http://www.cs.biu.ac.il/~ariel/teldan/info2008-eti.pdf>
- עידן, א'. (2000). *"מדריך למאה ה-21"*, ת"א, הוצאת דיונון אוניברסיטת תל-אביב.
- ציגלמן, א'. (2007). "ויקיפדיה - האם חופש העריכה פוגע באמינות והאם יש להגבילו?", *אתר דיני רשת*, נלקח ב- 20.1.2008 מתוך : http://www.netlaw.co.il/pda/it_itemid_4813_ftext.htm
- קארי, ג'. (1995). "הרולד אדמס איניס ומרשל מקלוהן", בתוך : כספי, ד' (עורך), *תקשורת המונים - מקראה*, ת"א : האוניברסיטה הפתוחה, 36-42.
- רביד, ג'. (2007). "ויקי : אתגרים חדשים בהשכלה גבוהה", *על הגובה 6*, מרץ 2007.
- רפאלי, ש', אריאל, י', וחייט, צ'. (2006). "קהילת ידע מקוונת – הוויקיפדיה העברית". *הוצג בכנס ה-37 של האגודה הסוציולוגית הישראלית*, אוניברסיטת בר אילן.
- שילה, ש'. (2007). "סוגיית הניטרליות באתר וויקיפדיה : השוואה של הערך מלחמת לבנון השנייה בוויקיפדיה העברית, האנגלית והערבית". *הוצג ב- "מתקשרים"* : הכנס השני לתלמידי מחקר בתקשורת ע"ש מארק ביאנו ז"ל : אוניברסיטת חיפה.

Achterman, D.(2005). "Surviving Wikipedia: Improving Student Search Habits through Information Literacy and Teacher Collaboration". *Knowledge Quest*, 33.5.

Adafre, S. F., & Rijke, M. (2006). "Finding Similar Sentences Across Multiple Languages in Wikipedia". *Proceedings of the EACL Workshop on New Text, Trento, Italy*.

Agarwal, V. (2006). *A Case Study of the Wikipedia Project: An Examination of Affordances and Interface Characteristics*. Retrieved May 30, 2008, from: <http://matei.org/ithink/collected-papers-persp-seminar/a-case-study-of-the-wikipedia-project-an-examination-of-affordances-and-interface-characteristics/>

Andreevskaia, A., & Bergler, S. (2006). "Sentiment Tagging of Adjectives at the Meaning Level". In L.Lamontagne, and M.Marchand., eds., *Canadian AI-2006, LNAI 4013*. Springer. Retrieved June 28, 2008 from: <http://www.springerlink.com/content/4121662518h88186/>

Atton, C. (2003). "What is 'Alternative' Journalism?", *Journalism: Theory, Practice and Criticism*, vol. 4, no. 3, pp. 267-272.

Bagdikian, B.H. (2000). *"The Media Monopoly"* (6th ed), Boston, Mass: Beacon Press.

- Barzun, J. (1962). "Notes on the Making of a World Encyclopedia", *The American Behavioral Scientist*, Sep 1962; 6,1.
- Bellomi, F., & Bonato, R. (2005). "Network Analysis for Wikipedia" . *Proceedings of Wikimania 2005—The First International Wikimedia Conference*. Frankfurt, Germany. Retrieved December 23, 2007 from: <http://www.fran.it/blog/2005/08/network-analisis-for-wikipedia.html>
- Blankenburg, W., & Walden, R. (1977). "Objectivity, Interpretation and Economy in Reporting". *Journalism Quarterly*, 54(3), 591-595.
- Braendle, A. (2005). "Many Cooks Don't Spoil the Broth". *Proceedings of Wikimania 2005—The First International Wikimedia Conference*. Frankfurt, Germany. Retrieved December 23, 2007 from: <http://meta.wikimedia.org/wiki/Transwiki:Wikimania05/Paper-AB1>
- Castells, M. (2000). *The Rise of the Network Society*. Blackwell Publishing. Oxford.
- Chalaby, J.K. (1996). "Journalism as an Anglo-American Invention: A Comparison of the Development of French and Anglo-American Journalism". *European Journal of Communications*, 11: 303-326
- Cohen-Almagor, R. (2008). "The Limits of Objective Reporting", *Journal of Language and Politics*, Volume 7, Number 1, pp. 136-155(20).
- Collison, R. (1966). *Encyclopaedias: Their History Throughout the Ages* (2nd ed"). New York, London: Hafner.
- Condit, C. M., & Selzer, J. A. (1985). "The Rhetoric of Objectivity in the Newspaper Coverage of a Murder Trial". *Critical Studies in Mass Communication*, 2, 197-216.
- Cosley, D., Fankowski, D., Kiesler, S., Terveen, L., & Riedl, J. (2005). "How Oversight Improves Membermaintained Communities. *Proceeding of the SIGCHI conference on Human factors in computing systems*. Portland, OR 11-20.
- Crawford, H. (2001). "Encyclopedias". In: R. Bopp, L. C. Smith (Eds.), *Reference and information services: an introduction* (3 ed.). (pp. 433-459). Englewood, CO: Libraries Unlimited.
- Cunningham, W., & Leuf, B. (2001). *The Wiki Way- Quick Collaboration on the Web*. NY: Addison-Wesley.
- Cych, L. (2006). "Social Networks". *Emerging Technologies for Learning*. Retrieved 6 May, 2008, from: <http://www.becta.org.uk/corporate/publications/>
- Downes, S. (2007). "Learning Networks in Practice". *Emerging Technologies for Learning*. Retrieved 6 May, 2008, from: <http://www.iit-iti.nrc-cnrc.gc.ca/iit-publications-iti/docs/NRC-49275.pdf>
- Durham, M. G. (1998). "On the Relevance of Standpoint Epistemology to the Practice of Journalism: The Case for "Strong Objectivity." *Communication Theory*, 8, 117–140.
- Elia, A. (2006). "An analysis of Wikipedia digital writing". *Proceedings of EACL 2006 Trento, 11th Conference of the European Chapter of the Association for Computational Linguistics*. Retrieved 20 May, 2008 from: http://www.sics.se/jussi/newtext/working_notes/04_elia_new.pdf

Emigh, W., & Herring, S. (2005). "Collaborative Authoring on the Web: a Genre Analysis of Online Encyclopedias". *Proceedings of the 39th Hawaii International Conference on System Sciences*.

Foucault, M. (1980). Two Lectures. In Gordon, C. (ed.) *Michel Foucault. Power/Knowledge. Selected Interviews and Other Writings. 1972-1977*. Prentice Hall, New York, NY.

Forte, A., & Bruckman, A. (2006). "From Wikipedia to the Classroom: Exploring Online Publication and Learning". *Proceedings of the International Conference of the Learning Sciences*, Vol 1. Bloomington, IN, pp. 182-188.

Hackett, R. (1984). "Decline of a Paradigm? Bias and Objectivity in New Media Studies". *Critical Studies in Mass Communication*, 1, 229–259.

Hackett, R. A. & Zhao, Y. (1998). *Sustaining Democracy: Journalism and the Politics of Objectivity*. Toronto: Garamond.

Harcup, T. (2004). *Journalism: Principles and Practices*. London: Sage.

Harper, M. F., Raban, D. R., Konstan, J. K. and Rafaeli, S. (2008). "Predictors of Answer Quality in Online Q&A sites". *Proceedings of the CHI 2008*, Florence, Italy.

Hassine, T. (2005). "The Dynamics of NPOV Disputes". *Proceedings of the Wikimania 2005*. (4th—7th Aug 2005). from Wiki Research Bibliography: <http://bibliography.wikimedia.de/>

Herman, E. & Chomsky, H. (1988). *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. New York: Pantheon.

Hey, J. (2004). "The Data, Information, Knowledge, Wisdom Chain: The Metaphorical link". *Intergovernmental Oceanographic Commission*, Paris.

Hirst, M., & Patching, R. (2005). *Journalism Ethics : Arguments and Cases* (2nd ed.). South Melbourne, Vic.: Oxford University Press.

Hursthouse, R. (1999). *On virtue ethics*. Clarendon, Oxford.

Ishizuka, K. (2004). "The Wikipedia Wars", *School Library Journal*, Vol. 50 (11), pp. 5-24.

Gabrilovich, E., & Markovitch, S. (2007). "Computing Semantic Relatedness Using Wikipedia-based Explicit Semantic Analysis". *Proceedings of IJCAI*, 1606-1611.

Gans, H. J. (1979). *Deciding what's news: A study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek, and Time*. New York: Pantheon.

Garfinkel, S.L. (2008). "Wikipedia and the Meaning of Truth: Why the Online Encyclopedia's Epistemology Should Worry Those Who Care About Traditional Notions of Accuracy". *MIT Technology Review*, November/December 2008.

Giles, J. (2005). "Internet Encyclopaedias Go Head to Head". *Nature*, 438(7070), pp. 900-901.

Glasser, T. L., & Ettema, J. S. (1989). "Investigative Journalism and the Moral Order. *Critical Studies in Mass Communication*, 6(1), 1-20.

- Guth, S. (2007). "Wikis in Education: Is Public Better?" *Proceedings of the 2007 international symposium on Wikis*, 61-68.
- Kaplan, R.(2002). "*Politics and the American Press: The Rise of Objectivity, 1865-1920*". New York: Cambridge University Press.
- Kellerman, A.(2000). "Phases in the Rise of the Information Society". *info*. Vol. 2 (6) . Pp. 537-541.
- Kister, K.F. (1994). "*Kister's Best Encyclopedias: a Comparative Guide to General and Specialized Encyclopedias*" (2nd edition): Oryx Press, Phoenix Arizona.
- Kittur, A., Chi, E.H., Pendleton, B.A., Suh, B., & Mytkowicz, T. (2007). "Power of the Few vs. Wisdom of the Crowd: Wikipedia and the Rise of the Bourgeoisie". *Proceedings of 25th Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI 2007)*.
- Kline, R., & Pinch, T. (1999). "The Social Construction of Technology". In D. MacKinzie and J. Wajcman (Eds.) *The Social Shaping of Technology*, pp. 113- 116. Buckingham, UK: Open University Press.
- Laitila, T. (1995). "Journalistic Codes of Ethics in Europe". *European Journal of Communication*, 4, 527-544.
- Lih, A. (2004). "Wikipedia as Participatory Journalism: Reliable Sources, Metrics for Evaluating Collaborative Media as a News Resource". *Proceedings of The Fifth International Symposium on Online Journalism*, Austin, TX.
- McArthur, T. (1986). "*Worlds of Reference: Lexicography, Learning and Language: From the Clay Tablet to the Computer*". Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Mahtani, M. (2005). "Gendered News Practices: Examining Experiences of Women Journalists in Different National Contexts", in Stuart Allan (ed.) *Journalism: Critical Issues*, pp. 299–311. Maidenhead: Open University Press.
- Marvin, C. (1988). *When Old Technologies Were New: Thinking About Electric Communication*. Oxford University Press US.
- McLuhan, M. (1964). "The Medium is the Message". in *Understanding Media: The Extensions of Man*, Signet, New York, USA.
- Meyrowitz, J. (1985). "*No Sense of Place: the Impact of Electronic Media on Social Behavior*". New York: Oxford University Press.
- Mindich, D. T. Z. (1998). *Just the Facts: How 'Objectivity' Came To Define American Journalism*. New York: New York University Press.
- Nozick, R. (1981). *Philosophical Explanations*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Nov ,O. (2007). "What Motivates Wikipedians", *Communications of the ACM*, Nov 2007, Vol. 50, No. 10, pp 60 – 64.
- Ong, W.(1982) "*Orality and Literacy: The Technologizing of the Word*". London: Routledge.
- Ong, W.(1995). "Print, Space and Closure," in D. Crowley and P. Hayer (eds.), *Communication in History* (New York: Longman, 1995), pp. 114-124.

- Parker, K. R., & Chao, J. T. (2007). "Wiki as a Teaching Tool". *Interdisciplinary Journal of Knowledge and Learning Objects*, 3, 57-72.
- Pentzold, C., & Seindenglanz, S. (2006). "Foucault@Wiki: First Steps Towards a Conceptual Framework for the Analysis of Wiki Discourses". *Proceedings of the 2006 International Symposium on Wikis* (pp. 59-68).
- Pfeil, U., Zaphiris, P., & Ang, C. S. (2006). "Cultural Differences in Collaborative Authoring of Wikipedia". *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(1), article 5.
- Postman, N. (1985). "*Amusing Ourselves to Death: Public Discourse in the Age of Show Business*". New York: Penguin Books.
- Preece, J. & Maloney-Krichmar, D. (2005). "Online Communities: Design, Theory, and Practice", *Journal of Computer-Mediated Communication*, 10 (4), article 1.
- Pruitt, D.G. and Lewis, S.A. (1975). Development of Integrative Solutions in Bilateral Negotiation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31, pp 621-633.
- Rafaeli, S., & Ariel, Y. (2007). "Assessing Interactivity in CMC research". in: Joinson, A.N., McKenna, K.Y.A., Postmes, T., & Reips, U-R. *Oxford Handbook of Internet Psychology*. Oxford: Oxford University Press
- Rafaeli, S., & Ariel, Y. (2008). "Online Motivational Factors: Incentives for Participation and Contribution in Wikipedia". In A. Barak (Ed.), *Psychological aspects of cyberspace: Theory, research, applications*: Cambridge University Press.
- Rafaeli, S., Ariel, Y., & Hayat, T. (2005). "Wikipedia Community: Users' Motivations and Knowledge Building". *Presented at Cyberculture 3rd Global Conference*. Thursday 11th-13th August 2005 Prague, Czech Republic
- Ravid, G. , Kalman, Y. & Rafaeli, S. (2008) . "Wikibooks in Higher Education: Empowerment through Online Distributed Collaboration" ,*Computers in Human Behavior, In Press, Forthcoming 2008*.
- Reagle, J. (2005). "A Case of Mutual Aid: Wikipedia, Politeness, and Perspective Taking", *Proceedings of Wikimania 2005—The First International Wikimedia Conference*, Frankfurt, Germany. Retrieved December 30, 2007 from: <http://reagle.org/joseph/2004/agree/wikip-agree.html>
- Regalado, A. (1995). "Multiauthor Papers on the Rise". *Science*, 268 (25), 785-786.
- Ritter, R. (2002). *The Oxford Style Manual*. Oxford University Press.
- Rizvi, F. (2003). "Democracy and Education After September 11", *Globalisation, Societies and Education*, 1(1), 25–40.
- Rogers, R., & Ben-David, A. (2005). "Coming to Terms: A Conflict Analysis of the Usage, in Official and Unofficial Sources, of 'security fence,' 'apartheid wall,' and Other Terms for the Structure Between Israel and the Palestinian Territories". Unpublished ms, Retrieved May 30, 2008 from: http://www.govcom.org/publications/full_list/ben-david_rogers_coming_to_terms_2oct.pdf

- Rosenzweig, R. (2006). "Can History Be Open Source? Wikipedia and the Future of the Past", *The Journal of American History*, 93 (1).
- Roukema, B. (2005). "The Role of Feedback and NPOV on Meme Evolution in the Wikisphere". *Proceedings of the Wikimania 2005*. (4th—7th Aug 2005). Retrieved February 16, 2008 from: Wiki Research Bibliography: <http://bibliography.wikimedia.de/>
- Schudson, M. (1978). "*Discovering the News: A Social History of American Newspapers*". New York: Basic Books.
- Schudson, M. (1990). *Origins of the ideal of objectivity in the professions*. New York: Garland.
- Schiller, D. (1981). *Objectivity and the news. The Public and the rise of commercial Journalism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Schwall, J. (2003). "*The Wiki Phenomenon*". Retrieved January 16, 2008 from: <http://www.schwall.de/>
- Slouka, M. (1995). *War of the Worlds*. New York: Harper and Row.
- Smith, L. C. (1989). "Wholly New Forms of Encyclopedias": Electronic Knowledge in the Form of Hypertext". *Proceedings of the forty-fourth FID Congress*. Helsinki, Finland 245-2
- Strauss, A. (1978). "*Negotiations: Varieties, Contexts, Processes, and Social Order*". San Francisco, CA: Jossey- Bass.
- Stvilia, B., Twidale, M.B., Gasser, L., & Smith, L.C. (2005). "Information Quality Discussion in Wikipedia". *Proceedin of the 2005 International Conference on Knowledge Management*. (2005) 101–113.
- Suchman, L., Blomberg, J., Orr, J. E., & Trigg, R. (1999). "Reconstructing Technologies as Social Practice". *The American Behavioral Scientist*, 43(3): 392- 414.
- Surowiecki, J. (2004). *The Wisdom of Crowds: Why the Many are Smarter than the Few and How Collective Wisdom Shapes Business, Economies, Societies, and Nations*". New York: Doubleday.
- Tal-Elhasid, E., & Meishar-Tal, H. (2007). "Models for Activities, Collaboration and Assessment in Wiki in Academic Courses". *Paper presented at the EDEN 2007 Annual .Conference*, Naples, Italy
- Tuchman, G. (1972). "Objectivity as Strategic Ritual :An Examination of Newsmen's Notion of Objectivity". *American Journal of Sociology*, 77: 79-660.
- Tuchman, G. (1978). *Making News: A Study in the Construction of Reality*. New York: The Free Press.
- Tunsch, T. (2007). "Museum Documentation and Wikipedia.de: Possibilities, Opportunities and Advantages for Scholars and Museums". *Museums and the Web*. San Francisco: (11th—14th Apr 2007). 80.

- Turney, P., & Littman, M. (2003). "Measuring Praise and Criticism: Inference of Semantic Orientation from Association". *ACM Transactions on Information Systems* 21.
- Ursell, G. (2001). "Dumbing Down or Shaping Up? New Technologies, New Media, New Journalism", *Journalism*; 2: 175-196.
- Viégas, F. B., Wattenberg, M., & Dave, K. (2004). "Studying Cooperation and Conflict Between Authors with *History Flow* Visualizations. In E. Dykstra-Erickson & M. Tscheligi (Eds.), *Proceedings of ACM CHI 2004 Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. 575-582). Vienna, Austria.
- Viégas, F., Wattenberg, M., Kriss, J., & Van Ham, F. (2007). "Talk Before You Type: Coordination in Wikipedia". *Proceedings of HICSS 40*, 2007. Retrieved January 30, 2008 from: http://www.research.ibm.com/visual/papers/wikipedia_coordination_final.pdf
- Voss, J. (2005). "Measuring Wikipedia". *Proceedings of the ISSI 2005 Conference*. Retrieved December 14, 2008. from: <http://eprints.rclis.org/archive/00003610/01/MeasuringWikipedia2005.pdf>
- Webster, F. (1995). "*Theories of the Information Society*". Routledge, London. Chapter 9.
- Wiebe, J., & Riloff, E. (2005). "Creating Subjective and Objective Sentence Classifiers from Unannotated Texts". *Proceedings of Sixth International Conference on Intelligent Text Processing and Computational Linguistics*.
- Yu, H., & Hatzivassiloglou, V. (2003). "Towards Answering Opinion Questions: Separating Facts from Opinions and Identifying the Polarity of Opinion Sentences". *Proceedings of EMNLP-03, the 8th Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing*.
- Zlatic, V., Bozicevic, M., Stefancic, H., & Domazet, M., (2006). "Wikipedias: Collaborative Web-Based Encyclopedias as Complex Networks", *Physical Review E*, vol 74.

אתרי אינטרנט :

◀ וויקי שורת (2007), מיזם הוויקי של החוג לתקשורת באוניברסיטת חיפה :
http://wikishoret.haifa.ac.il/index.php?title=%D7%A2%D7%9E%D7%95%D7%93_%D7%A8%D7%90%D7%A9%D7%99

◀ וויקיאופ (2006), מיזם הוויקי של האוניברסיטה הפתוחה :

http://wikiopenu.openu.ac.il/courses/wikiop/index.php/%D7%A2%D7%9E%D7%95%D7%93_%D7%A8%D7%90%D7%A9%D7%99

◀ וויקיבימיה (2007), מיזם הוויקי של קריית חינוך ע"ש "יצחק רבין" מזכרת בתיה :

<http://wikichem.wiki.co.il/index.php/%D7%95%D7%99%D7%A7%D7%99%D7%9B%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%94>

◀ תקנון האתיקה המקצועית של העיתונות בישראל, נכון ל-25.6.08, מתוך :

http://www.m-i.org.il/takanon_etika.asp

◀ מסמך נקדי, תדריך חדשות ואקטואליה, רשות השידור, ירושלים : 1995.

◀ וויקיפדיה (2008)

http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A2%D7%9E%D7%95%D7%93_%D7%A8%D7%90%D7%A9%D7%99

- "וויקי". נלקח ב- 1/7/08.
- "וויקיפדיה". נלקח ב- 25/6/08.
- "וויקיפדיה: עקרונות וקווים מנחים". נלקח ב- 30/5/08.
- "וויקיפדיה: נקודת מבט נייטרלית". נלקח ב- 4/6/08.
- "וויקיפדיה: מדריך לנקודת מבט נייטרלית". נלקח ב- 30/6/08.
- "וויקיפדיה: פרסומים בתקשורת". נלקח ב- 2/1/08.
- "וויקיפדיה: סקר קוראים". נלקח ב- 9/1/08.
- "וויקיפדיה: מלחמת עריכה". נלקח ב- 8/7/08.

➤ **Wikipedia (2008)** http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page

- "Wikipedia:Neutral point of view". Retrieved December 28, 2007
- "Wikipedia:Citing sources". Retrieved May 26, 2008
- "Wikipedia:List of controversial issues". Retrieved June 26, 2008
- "Wikipedia:Featured Article Criteria". Retrieved May 2, 2008

➤ **Wiki Research Bibliography (WRB, 2008)**, Retrieved June 20, 2008, from:

<http://bibliography.wikimedia.de/index.php>

➤ **The 15th Edition of the Ethnologue (2005)**, Retrieved June 28, 2008, from:

<http://www.ethnologue.com/home.asp>

➤ **WhyWikiWorks (2008)**, Retrieved July 28, 2008, from: <http://c2.com/cgi/wiki?WhyWikiWorks>

כתבות עיתונאיות (לפי סדר כרונולוגי):

Ynet ידיעות אחרונות (20.3.2003) "הקלק ערך אהבה – חלק א". פורסם גם בגליליאו על-ידי דוד שי. נלקח ב- 4/5/08. מתוך: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2506194,00.html>

Ynet ידיעות אחרונות (24.3.2003) "הקלק ערך אהבה – חלק ב". פורסם גם בגליליאו על-ידי דוד שי. נלקח ב- 4/5/08. מתוך: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2515213,00.html>

NRG-מעריב (17.6.2005) "מלחמת העולמות: למרות מאגרי המידע באינטרנט, גם השנה יתפסו כרכי האנציקלופדיות מקום של כבוד בשבוע הספר. בינתיים, רבים מעדיפים את הספרים הישנים והאמינים". נלקח ב- 8/6/08. מתוך: <http://www.nrg.co.il/online/16/ART/947/252.html>

NRG-מעריב (11.12.2005) "מאבטח בכניסה לוויקיפדיה". נלקח ב- 9/1/08. מתוך: <http://www.nrg.co.il/online/10/ART1/019/076.html>

NRG-מעריב (17.1.2006) "וויקיטורה: הוויקיפדיה פתוחה לכל כותב, אבל הוויקיפדים הוותיקים רוצים בהחמרת תנאי הקבלה לקהילה הסגורה שיצרו. עמיתיהם הישראלים קצת יותר ליברליים". נלקח ב- 2/1/08. מתוך: <http://www.nrg.co.il/online/10/ART1/035/382.html>

הארץ n-Line (16.2.2007) O "ידוד שי: וויקיפדיה תקרוס אחרי שהאינטרנט יקרוס". נלקח ב- 10/1/08. מתוך: <http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=894582>

נענע (27.3.2007) "הושקה המתחרה של וויקיפדיה: אחד ממייסדי וויקיפדיה השיק את *Citizendium*, חלופה לאנציקלופדיה החופשית עם "פיקוח עדין". נלקח ב- 13.7.08. מתוך: <http://net.nana10.co.il/Article/?ArticleID=449158&TypeID=1&sid=127>

Nrg מעריב (13.5.2007) "הערך מוטל בספק: שלחנו שבעה ערכים פופולאריים מוויקיפדיה לבדיקה מדוקדקת אצל המומחים. התוצאות לא מעודדות: לצד ערכים סבירים, מצאנו גם לא מעט טעויות, עובדות חסרות וכתובה עילגת". נלקח ב- 15/1/08. מתוך: <http://www.nrg.co.il/online/10/ART1/580/717.html>

נענע (22.7.2007) "מרוצים מוויקיפדיה: 90% מהגולשים מרוצים מהגרסה העברית של האנציקלופדיה החופשית, כך מגלה סקר חדש שערכו ראשיה". נלקח ב- 15/12/07. מתוך: <http://net.nana10.co.il/Article/?ArticleID=502201>

Nrg מעריב (1.8.2007) "שלום וויכיתה א': מערכת החינוך של המדינה צריכה להידבק באידיאליזם המלבב של הוויקיפדיה והוויקיברסיטה". נלקח ב- 2/1/08. מתוך: <http://www.nrg.co.il/online/10/ART1/616/071.html>

הארץ n-Line (17.8.2007) O "ריגול עריכתי: הסי-איי-אי שינה את הערך על אחמדינג'אד בוויקיפדיה". נלקח ב- 9/1/08. מתוך: <http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=894582>

Nrg מעריב (19.8.2007) "עורכי המציאות: וויקיסקאנר, כלי פשוט וממזרי, חושף את האינטרסים והפוליטיקה מאחורי עריכת הערכים בוויקיפדיה". נלקח ב- 1/7/08. מתוך: <http://www.nrg.co.il/online/10/ART1/624/388.html>

נענע (3.9.2007) "החינוך הדיגיטלי: חדר 2.0. וויקיפדיה שינתה לא רק את הדרך בה אנו צורכים מידע, אלא גם את האופן בו אנו חושבים ויוצרים. מה יקרה להשכלה בעידן שבו המידע מבוסס על מה שכל אחד מאיתנו חולק עם אחרים?". נלקח ב- 12/7/08. מתוך: <http://net.nana10.co.il/Article/?ArticleID=511235&TypeID=1>

Ynet ידיעות אחרונות (14.12.2007) "גוגל מפתחת מתחרה לוויקיפדיה". נלקח ב- 1/1/08. מתוך: <http://www.ynet.co.il/articles/1.7340.L-3482743.00.html>

הארץ On-Line (1.1.2008) "וויקיפדיה לשופטים: גם לנו יש זכויות יוצרים". נלקח ב- 4/9/08. מתוך: <http://www.haaretz.com/captain/pages/940593.html>

כלכליסט (8.4.2008) "משפט Copy-Paste: לפסק הדין מעורר המחלוקת על חוק החמץ הוכנסו משפטים שלמים מהאנציקלופדיה החופשית ויקיפדיה, בלי ציון מקורם. תגובת מערכת בתי המשפט: "השימוש בוויקיפדיה נעשה לשם השוואה". נלקח ב- 6/9/08. מתוך: <http://www.calcalist.co.il/internet/articles/0.7340.L-3055503.00.html>

גל"צ n-Line (19.2.2008) O "מדד האינטרנט של TIM מטעה". נלקח ב- 2/3/08. מתוך: <http://glz.msn.co.il/NewsArticle.aspx?newsid=15108>

הארץ n-Line (20.5.2008) O "איזה ערך יש לוויקיפדיה". נלקח ב- 4/6/08. מתוך: <http://www.haaretz.co.il/captain/pages/985314.html>

Kuro5hin (25.7.2001). "Britannica or Nupedia? The Future of Free Encyclopedias".

Retrieved March 10, 2008 from: <http://www.kuro5hin.org/story/2001/7/25/103136/121>

Guardian Unlimited (26.1.2005). "Schoolboy spots errors in Encyclopaedia Britannica".

Retrieved January 2, 2008 from: <http://education.guardian.co.uk/schools/story/0,5500,1399038,00.html>

O'Reilly (30.9.2005). "What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software". Retrieved July 25, 2008 from:

<http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html>

O'Reilly Radar (10.12.2006). "Web 2.0 Compact Definition: Trying Again". Retrieved May

26, 2008, from <http://radar.oreilly.com/archives/2006/12/web-20-compact-definition-tryi.html>.

Nature\ News (27.2.2007). "The More, the Wikier". Retrieved March 2, 2008 from:

<http://www.nature.com/news/2007/070226/full/070226-6.html>

Slate (22.2.2008). "The Wisdom of the Chaperones: Digg, Wikipedia, and the myth of Web 2.0

democracy". Retrieved June 2, 2008 from : <http://www.slate.com/id/2184487/pagenum/2>

נספחים : נספח א' : דף הקידוד של תוכן הערכים (Article)

גרסה ראשונה וגרסת ביניים	בריטניקה	ויקיפדיה בגרסה: עברית אנגלית ערבית ספרדית רוסית	1. כותרת הערך:
"....."	"....."	"....."	

		כן / לא	
			<p>2. האם הערך "מומלץ"?</p> <p>*** בוויקיפדיה בלבד. *** ערך מומלץ מסומן בעזרת כוכבית צהובה בקישורים אל השפות האחרות וגם בראש העמוד של הערך עצמו.</p>
X	X	X	<p>3. תיאור וכמות התמונות</p> <p>** מהו סך כל התמונות המופיעות בערך : ** תיאור במילים של התמונות : *** נא לציין את כותרת התמונה כפי שמופיעה בערך. *** אם אין כותרת – נא לתאר במילים את התמונה.</p>
.1 .2 .3	.1 .2 .3	.1 .2 .3	
X	X	X	<p>**** כמות המקורות החיצוניים בערך :</p> <p>*** מקורות חיצוניים = קישורים חיצוניים, לקריאה נוספת, הפניות, הערות וכד'. ***לא כולל "ראו גם" (קישורים פנימיים).</p>
X מילים X שורות	X מילים X שורות	X מילים X שורות	<p>**** אורכו של הערך לפי סך כל המילים והשורות בערך :</p> <p>*** להשתמש בכלי "ספירת מילים" של תוכנת WORD ***לספור את המילים והשורות החל מן הכותרת ועד אל סוף הערך. *** לא לכלול בספירה רשימות כגון קריאה נוספת, קישורים, הערות, הפניות וכד'. *** לא לכלול בספירה טבלאות מידע למיניהן.</p>
X (%)	X (%)	X (%)	<p>1. מהו מספר הציטוטים בערך :</p> <p>***"ציטוט" = מתן עדות ספציפית תוך כדי הפנייה למקור כלשהו בתוך המשפט או הפסקה. לדוגמא : "כאשר אנו עוסקים בהתפתחות טכנולוגית כלשהי יש... (Meyrowitz, 1985) *** לחשב באחוזים את מס' הציטוטים מתוך סך כל השורות בערך.</p>
X (%)	X (%)	X (%)	<p>2. מהו מספר הייחוסים בערך :</p> <p>*** "ייחוס" = הבהרה כללית או ספציפית לגבי מקור המידע ללא הפניה למקור. לדוגמא : "ישנם הטוענים / החולקים על ...", "החוקרים מסבירים...", "צרפת הגדירה את...", "ארגון הצלב האדום טען ש..." *** לחשב באחוזים את מס' הייחוסים מתוך סך כל השורות בערך.</p>
X (%)	X (%)	X (%)	<p>3. מהו מספר ההכללות בערך :</p> <p>***"הכללה" = ביטוי המבוסס על התרשמות הכותב ולא על סקר דעת קהל מדעי או ציטוט כלשהו. לדוגמא : "מקובל לטעון...", "לרוב", "לעיתים קרובות" *** לחשב באחוזים את מס' ההכללות מתוך סך כל השורות בערך.</p>
X (%)	X (%)	X (%)	<p>4. מהו מספר המילים טעונות משמעות בערך :</p> <p>*** "מילה טעונת משמעות" = מילה בעלת קונוטציה רגשית חיובית או שלילית אשר אינה ניטרלית *** שמות תואר ופועלי תואר בלבד. לא כולל שמות עצם! *** לחשב באחוזים את מס' המילים הטעונות מתוך סך כל המילים בערך.</p>

נספח ב' : דף קידוד של דפי שיחה (Discussion)

<p>וויקיפדיה בגרסה: עברית אנגלית ערבית ספרדית רוסית</p>	
--	--

X	1. מהו אורך דפי השיחה לפי סך כל המילים : *** כולל ארכיונים *** להשתמש בכלי "ספירת מילים" של תוכנת WORD
X	2. מהו סך כל המשתתפים בדפי השיחה : *** כולל הארכיונים *** "משתתף" = מזוהה ע"פ מס' IP של המחשב או לפי שם משתמש.
X%	3. מהו אחוז המשתתפים המזוהים מתוך כלל המשתתפים : *** לפי שם משתמש.
--/---/----- (לפני X ימים)	4. מידת דינאמיות - לפני כמה ימים נכתב הנושא האחרון בדף השיחה :
X	*** מהו מספר הנושאים בדף השיחה : *** כולל ארכיונים ***"נושא" = לפי הכותרת שמופיעה בדף. ***אם אין ארכיון - לספור רק את מספר כותרות נושאי השיחה בדף הראשי *** "ארכיון" = אחסון של דפי שיחה קודמים
X	5. מהו מספר נושאי השיחה אשר נושא השיחה העיקרי שלהם הוא נייטרליות : *** "נייטרליות" = ייצוג הוגן ומאוזן של הצדדים, כתיבה בחוסר מגמתיות וללא הטיות או משוא פנים. *** להביא דוגמאות בתחתית הדף לצורך ניתוח איכותני.

נספח ג': דף קידוד של הגרסאות הקודמות (History)

וויקיפדיה בגרסה: עברית אנגלית ערבית ספרדית רוסית	
---	--

X	1. מידת דינאמיות – *** מהו מספר השינויים אשר בוצעו בחודש האחרון?
X	2. מהו מספר השינויים אשר בוצעו מרגע היווצרות הערך ועד לתאריך הנוכחי: * ערך נוצר בתאריך: __/__/____
X	3. מהו סך כל העורכים אשר השתתפו בכתיבת הערך? *** "עורך" = כל גולש אשר ביצע שינוי כלשהו בערך *** לפי שם משתמש או מסי ID של מחשב
X%	4. מהו אחוז "העורכים המזוהים" מתוך כלל העורכים: *** לפי שם משתמש.

נספח ד': סיכום כלל הניתוחים שנעשו במחקר

1	2	3	4	5
	"טרוריזם"	"השואה"	"איידס"	"מדונה"
				"אלוהים"
1.	✓ וויקיפדיה בשפה העברית			

<p>✓ דפי השיחה של הערך</p> <p>✓ הגרסאות הקודמות של הערך</p>	
<p>✓ וויקיפדיה בשפה האגלית</p> <p>✓ דפי השיחה של הערך</p> <p>✓ הגרסאות הקודמות של הערך</p>	.2
<p>✓ וויקיפדיה בשפה הערבית</p> <p>✓ דפי השיחה של הערך</p> <p>✓ הגרסאות הקודמות של הערך</p>	.3
<p>✓ וויקיפדיה בשפה הספרדית</p> <p>✓ דפי השיחה של הערך</p> <p>✓ הגרסאות הקודמות של הערך</p>	.4
<p>✓ וויקיפדיה בשפה הרוסית</p> <p>✓ דפי השיחה של הערך</p> <p>✓ הגרסאות הקודמות של הערך</p>	.5
<p>הגרסה הראשונה בוויקיפדיה בשפה העברית בלבד</p>	.6
<p>גרסת הביניים בוויקיפדיה בשפה העברית בלבד</p>	.7
<p>הערך ב"בריטניקה" באנגלית בלבד</p>	.8
<p>סה"כ: *** 5 ערכים x 8 סוגי ניתוחים = 40 דפי קידוד</p>	

נספח ה': דוגמאות מדפי הקידוד לציטוטים, ייחוסים, הכללות ומילים טעונות משמעות*

מילים טעונות משמעות	הכללות	ייחוסים	ציטוטים
השיטתי	בימי קדם האמינו תרבויות רבות שמספר הכוחות העליונים שווה למספר תופעות הטבע	ארגון הבריאות העולמי מעריך שלמעלה מ-25 מיליון בני אדם מתו עד סוף 2006 מהמחלה...	השואה היא הכינוי שניתן לרצח העם [1]
מקובל	נפוצה...	לפי מחקרים שונים תוחלת...	במחקר זה נעשה שימוש בנתונים סטטיסטיים בדבר מספר היהודים בקהילות אירופה לפני השואה ואחריה [2]
יוצאת דופן בממדיה	על פי רוב...	לדעת מרבית המומחים...	השואה התרחשה בכל מקום שאליו הגיע הכיבוש הנאצי [3]
גזענית	הידוע...	הדעות בנוגע לעילות הטיפול חלוקות...	לפי אתר יד ושם מספר זה מבוסס על...
מתקדמת	נראה שמושגי האלוהות השונים נקשרים אלה לאלה בשם, אך לא בהגדרה.	שהמדענים הסיקו כי מרבית החולים אינם הומוסקסואלים כלל...	חוקרים שונים כגון ראול הילברג ויעקב לשינסקי מעריכים....
בעלת מסורת הומניסטית	ככל הנראה	מעריכים כי נכון ל-2003 ...	פרופ' ישראל גוטמן וד"ר רוברט רוזט במחקר עדכני יותר מעריכים את מספר....
כמעט חסרי תקדים בחומרתם	מרבית אלי המיתולוגיה היוונית משלבים ...	מומחים מעריכים שללא מחלת האיידס הייתה...	הפילוסוף הגרמני תאודור אדורנו טען ש
אנטישמית	...וקשה לומר שאלו איבדו אי פעם את הפופולאריות שלהן בקרב ההמונים...	אחת הסברות היא שבקרב...	לפי מילון ספיר למילה "שואה" שלוש משמעויות:
האנטי-יהודית	לפי חוקרים רבים, אם היה קיים, המועד המתאים לסיפורו הוא...	לפיכך מוערך מספר נשאי...	באתר יד ושם נאמר כך:
מגוונים	רעיון זה שיחק תפקיד מרכזי בהתעצבות של האומה היהודית עד ימינו	לצד הדעה הרווחת בנוגע לנגיף הגורם למחלת האיידס ולמקורו, הועלו שלל תיאוריות אלטרנטיביות...	במקרא מופיעה המילה כמה פעמים, ולפי פרשנותו של עמוס חכם בדעת מקרא למילה שלושה מובנים:
ברוטאליים	בדרך כלל...	בתיאוריה זו תומכים כמה מבכירי הביולוגים בעולם...	ובדעת מקרא למשלי א' כ"ז כתב יהודה קיל:
קשים	רובה המוחלט של הקהילה המדעית דוחה את התיאוריות הללו בכל פה...	נשמעו קולות רבים נגד רדיפת הבעצ לכאורה של...	בנאום שנשא גרינברג לרגל קבלת פרס ביאליק בשנת 1955 אמר:
המיוחד	...כיום קיימת הסכמה בין החוקרים המודרניים כי מדובר, ככל הנראה, בתפישה אחרת של ...	בשנת 2002 הכיר הפרלמנט הדרום אפריקני באופן רשמי בנגיף ה-HIV כגורם למחלת האיידס...	
האכזרית	אך יותר מכולם...	חלק מהתיאוריות טוענות שהפיתוח היה מכוון, למטרת לוחמה ביולוגית...	
רבים	ככל הנראה...	תיאוריות אחרות טוענות כי מדובר בתאונה....	
הבלעדי	נראה שטלטלה זו טרם נסתיימה, וכי עדיין לא נמצאה אלטרנטיבה מספקת שתוכל למלא את התפקודים הרבים שמילא רעיון האלוהות בתרבות המערבית (וייתכן שלעולם לא ימצא)...		

* הדוגמאות נבחרו באופן רנדומאלי מדפי הקידוד של חמשת הערכים שנדגמו (בשפה העברית בלבד) לצורך המחשה בלבד

נספח ו': תוצאות החיפוש של הערך "God" באנציקלופדיית בריטניקה*

Find Search Britannica A-Z KnowledgeNavigator

Words find **GOD** Find ?

Encyclopedia Web's Best Dictionary

PREV 10 NEXT 10

All Items :: 5448
 Articles :: 5439
 Images :: 9
 Maps :: 0
 Tables :: 0
 Audio :: 0
 Video :: 0

Jesus Christ: The gospel tradition
 Jesus announced the approaching Kingdom of God and therefore called people to repentance. The first two Gospels have set this at the beginning in a programmatic saying as a summary of his preaching ...

Atheism as rejection of religious beliefs
 A central, common core of Judaism, Christianity, and Islam is the affirmation of the reality of one, and only one, God. Adherents of these faiths believe that there is a God who created the universe ...

atheism: Comprehensive definition of atheism
 Reflection on this should lead to a more adequate statement of what atheism is and indeed as well to what an agnostic or religious response to atheism should be. Instead of saying that an atheist is ...

Protestantism: Teaching, worship, and organization
 The original Protestant leaders united in their contention that what separated them from the Roman Catholicism of their day was their teaching that man is justified by grace through faith. Devotion ...

Atheism and metaphysical beliefs
 Such a form of atheism (the atheism of those pragmatists who are also naturalistic humanists), though less inadequate than the first formation of atheism, is still inadequate. God in developed forms ...

Christianity: The church and its history
 On the basis of their religious experiences, the mystics of Christianity of all eras have concurred in the belief that one can make no assertions about God, because God is beyond all concepts and ...

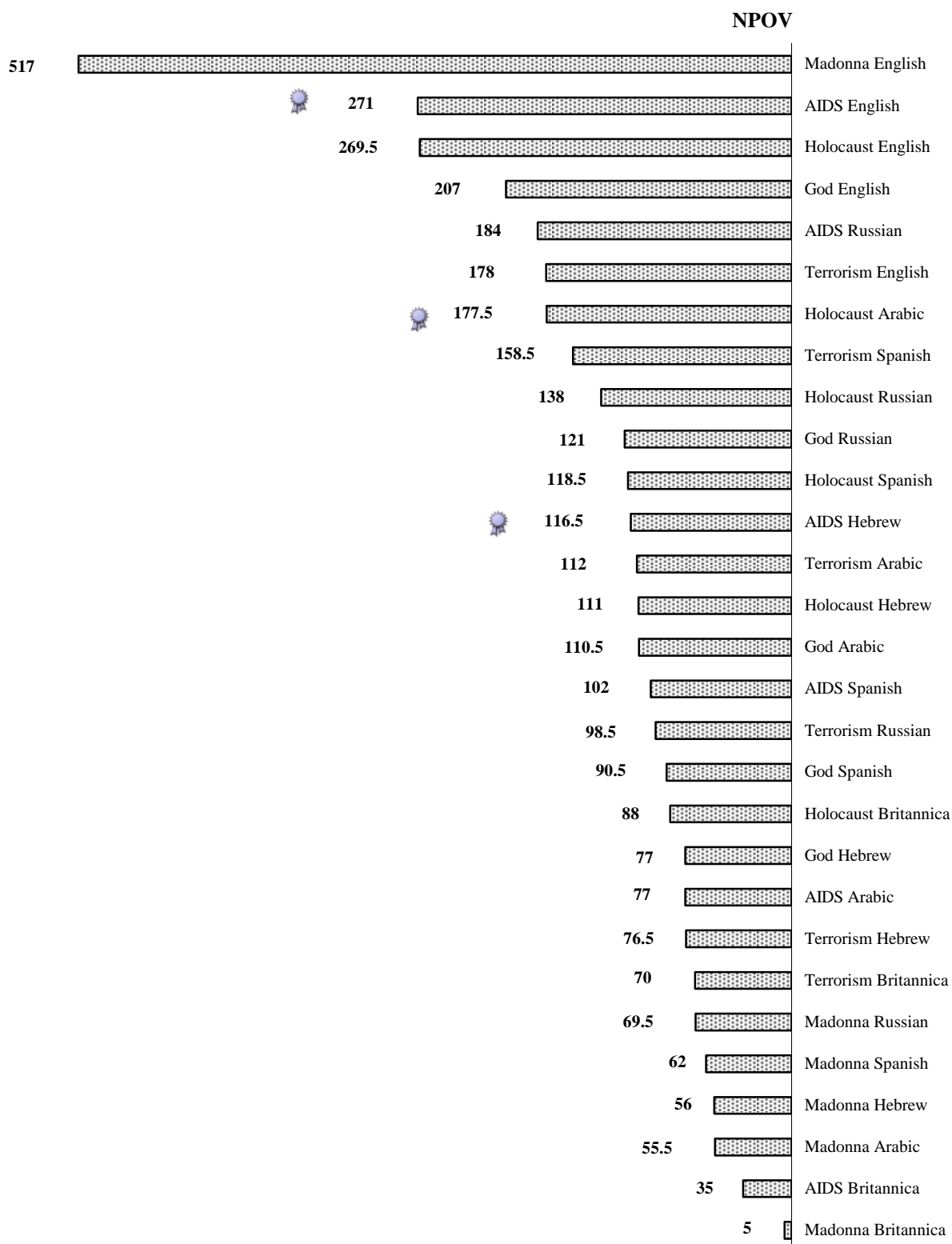
Christianity: The church and its history
 The God of the Bible is the God who presses toward revelation. The creation of the world is viewed as an expression of God's will toward self-revelation, for even the pagans "knew God." In ...

Christianity: The church and its history
 The leaders of the 19th-century movement called Deism saw God as impersonal and uninvolved with the principles of

HIDE SUMMARY
 RESTRICT SEARCH

*גרסתה של אנציקלופדיית "בריטניקה" על גבי CD, מהדורה משנת 2002

נספח ז': מידת ה- NPOV של הערכים ב- "וויקיפדיה" וב- "בריטניקה"

ערכים בעלי סטאטוס "מומלץ" (Featured Articles)

נספח ח': גרסת הביניים* והגרסה הנוכחית של הערך "אלוהים"
ב"וויקיפדיה" העברית**

גרסה נוכחית	גרסת ביניים
<p align="center">אלוהים בדתות השונות**</p> <p align="center">אלוהים ביהדות</p> <p><u>ביהדות</u>, אלוהים הוא <u>בורא העולם</u>, שבחר <u>בעם ישראל</u> לקיים את <u>מצוותיו</u> לאחר שהוציאם ממצרים וממשיך להשגיח עליהם. אחדות מהמצוות עוסקות ישירות בקשר שבין האדם לאלוהים וחלקן בין האדם לאדם.</p> <p><u>הקבלה</u> היהודית וההגות הפילוסופית עוסקות הרבה ברעיון האלהות, משמעותו, כוחותיו, והנהגתו את העולם, מטרת הבריאה, טעמי מצוות ומנסות למצוא את הקשר שלו לעולמנו. השווה בין כולם היא האקסיומה הברורה והמוחלטת של מציאותו, אחדותו ואינסופיותו.</p> <p align="center">אלוהים באסלאם</p> <p><u>אללה</u> (בערבית: <u>الله</u>) הוא שמו של אלוהים <u>בדת האסלאם</u>. <u>בקוראן</u> ובמסורת המוסלמית הוא מזוהה עם <u>אלוהי ישראל</u> ועם האל בנצרות (אם כי תפיסת <u>השילוש הקדוש</u> אינה מקובלת באסלאם).</p> <p>תפיסת האל באסלאם מופיעה ב<u>סורה בקוראן</u> המכונה <u>סורת אל-אח'לאץ</u> (سورة الإخلاص - "הייחוד"): "אמור: האל אחד, האל נצחי, לא ילד ולא נולד, ואין דומה לו אף אחד".</p> <p>תפיסת הקשר בין האל לבני האדם, מופיעה ב<u>סורת אל-פאתחה</u> (سورة الفاتحة) שמשמשת גם כתפילה המרכזית: "השבח לאל ריבון העולמים, הרחמן הרחום, מלך יום הדין, אותך נעבוד ובך ניעזר, הנחה אותנו בדרך הישר, הדרך של אלה שנטיית להם חסד, אשר אין עליהם כעס, ואינם מן התועים".</p> <p align="center">אלוהים בנצרות</p> <p>על פי מרבית הדוקטרינות הנוצריות, <u>השילוש הקדוש</u> הוא <u>האלוהים</u>. <u>האמונה</u> באלוהים כשילוש היא עקרון בסיסי בכנסיית האורתודוקסיות האוריינטליות, כנסיית האורתודוקסית, הקתולית והפרוטסטנטית. על פי דוקטרינה זו, אף שקיים רק אלוהים אחד, הוא מופיע בשלוש ישויות נפרדות, לרוב - <u>האב</u>, <u>הבן</u> (או <u>בן האלוהים</u>) ו<u>רוח הקודש</u>. אף על פי שביטוי זה אינו מופיע ב<u>ברית החדשה</u>, המאמינים בדוקטרינה זו טוענים כי רעיון זה מופיע בבירור במספר מקומות בה, בייחוד ברישומי ההטבלה של ישו (ראו לוקאס 22:21-3:21). עקרונות אלה אושרו ונוסחו על ידי הכנסייה במאה ה-3 והמאה ה-4 בתגובה לרעיונות כפירה.</p>	<p align="center">אלוהים ביהדות*</p> <p><u>הקבלה</u> היהודית וההגות הפילוסופית עוסקות הרבה ברעיון האלהות, משמעותו, כוחותיו, והנהגתו את העולם, מטרת הבריאה, טעמי מצוות ומנסות למצוא את הקשר שלו לעולמנו. השווה בין כולם היא האקסיומה הברורה והמוחלטת של מציאותו, אחדותו ואינסופיותו.</p> <p>אף שבתנ"ך אלוהים מתואר כבעל צורת גוף אדם בהרבה מאוד מקומות, ועד תקופת ימי הביניים האמינו יהודים רבים וטובים בגשמותו של הבורא, מאותה תקופה ואילך, הוגי דעות רבים ביהדות כמו <u>ריה"ל</u> ו<u>הרמב"ם</u> נלחמו רבות כנגד תפיסה זו והדמייתו לבעל גוף או צורת גוף, על פי הכתוב במקרא <u>במעמד הר סיני</u>. על פי התנ"ך גדלותו של האדם שהוא נברא בדמות ו<u>בצלם</u> אלהים, ויש בו כוחות אלוהיים. לפי רעיון זה תפקידו של האדם הוא להדמות לאלוה כפי יכולתו, או בלשון חז"ל ללכת בדרכיו ולהדבק במידותיו. רעיון זה פותח על ידי הוגי דעות ומקובלים שונים בימי הביניים. אחד החשובים שבהם היה הרמב"ם שטען (בחיבור המכונה מורה נבוכים) שהצלם הינו התבונה והשכל אשר באדם, וברגע שהאדם מפתח את הצד הזה שבו, הרי הוא מוציא אל הפועל את הצד האלהי, שבו עיקר דימוינו לאלוהות.</p> <p><u>הרב קוק</u> (במאמרו "יסורים ממרקים" שבספר אורות) טען שאין לנו שום אפשרות לחקור, לתפוס ולהבין בשכלנו את מהות ועצמות האלהות, וכל מי שמנסה לעשות כן חוטא בחטא ה<u>יהירה</u> והטפשות, ומביא על עצמו בלבול וסכולות. לפי הרב קוק בני האדם באשר הם, אינם יכולים להבין את עצמות האלהות שהינה אינסופית ובלתי מוגדרת בשום דרך וצורה, אלא רק את הופעותיה והתגלמויותיה של האלהות באידאות הנצחיות, כדוגמת החכמה, התבונה, החירות, הצדק, האמת, התפארת והנצח. שהן הכר הנרחב לחקירת ועבודת האדם ולהתקשרות אל האלוהות. עוד טוען הרב קוק שהרעיון האלוהי הוא הרעיון המרכזי של האנושות, שממנו היא באה ואליו היא הולכת. והרבה מהרעות החולות, הרוחניות ואף הפיזיות, נובעות מכך שהאדם איננו מסוגל לקבל את הרעיון הזה בטרתו ובשלמותו והוא תופס אותו באופן אלילי כזה או אחר.</p> <p><u>החסידות</u> ראתה בעולם הזה על כל תופעותיו התגלמות של האלהות. כל דבר שקיים בעולם הינו הופעה אלהית שהעולם (מלשון העלם) מכסה עליה. מבחינתה גם לרע שהוא העדר של הופעה אלהית, יש ניצוץ אלהי שמחזיק אותו קיים, שהרי אחרת הוא היה בטל ולא קיים, שהרי מקור כל החיוניות והיש, הוא האלהים בעצמו ושכינתו ששוכנת בעולם להחיותו.</p> <p>על פי <u>הקבלה</u>, האלהים מתגלה בעשר דרכים שונות. לדרכי ההתגלות הללו קוראים ספירות, מידות, או בלשון של הרב קוק אידאות. האידאות הן גשר בין האינסוף לבין העולם הסופי. האידאה התחתונה ביותר מכונה <u>שכינה</u>, והיא ההתגלות השוכנת בעולם הזה ומהווה המנוע שמפעיל אותו ומחיה אותו.</p>

* גרסת הביניים ניתנה התייחסות לאלוהים ביהדות בלבד
** גרסה הנוכחית, ניתנה התייחסות לאלוהים בשלוש הדתות (יהדות, אסלאם ונצרות)

נספח ט': דוגמאות לקונפליקטים מדפי השיחה*

הערך "טרוריסט"

קונפליקט סביב הכינוי "טרוריסט" ומי נחשב כזה

- " מי שרוצח אזרחים כי הם אזרחים הוא טרוריסט בעיני ולא אכפת לי איך קוראים לו. הטענה שיאסר ערפאת לא היה טרוריסט מצביעה על צביעות בלבד, הוא אחראי לרצח של אלפי אזרחים, רובם אגב ערבים (בעיקר ירדנים ולבנונים אבל גם לא מעט פלסטינים). כל מי שטוען אחרת, מומלץ לו לרענן את זכרונו בקריאת הערך המצ"ב ובקריאת הערך... ה-NPOV נועד להגן על הויקיפדיה ולא על הטרור... " (וויקיפדיה העברית, טרור: שיחה, 17.12.2005).
- " אוף. מה עם קצת אובייקטיביות? בשביל רבים הוא אכן היה טרוריסט, אבל בשביל רבים אחרים (ולא רק ערבים) הוא היה מנהיג עממי, סמל מאבק לשחרור, זוכה פרס נובל לשלום, שכבר ב-1974 הסכים ופשרה על 2 מדינות ל-2 עמים, וב-1988 פרסם החלטה היסטורית בנושא. אתם חייבים לנסות לנתק את החשיבה הציונית שלכם כשאתם כותבים ערכים בוויקיפדיה שאמורה להיות ניטרלית..." (וויקיפדיה העברית, טרור: שיחה, 17.12.2005).
- " this list contains Islamic extremist groups and communist-backed groups as examples of state terrorism, but fails to mention American or Israeli terrorism. This would seem to be a necessary counter-point to the argument presented here..." (English Wikipedia, Terrorism: Discussion, 31.7.2006)

הערך "שואה"

קונפליקט סביב "השואה: אסון בעיקר של העם היהודי"?

- " There are very few in the scholarly community who consider the Holocaust just to be the genocide of the Jews..." (English Wikipedia, Holocaust: Discussion, 9.8.2006)

קונפליקט סביב הכחשת השואה

- " You can't deny more than 6 million deaths, you idiot deniers!!!!!!!!!!!!!!... (English Wikipedia, Holocaust: Discussion, 9.3.2006)
- " To my knowledge at all dictionaries and encyclopedias that I found not contained nothing of the Nazi Holocaust. It puts the definition of the word and nothing else. If a minority insists on putting what the Nazis did to them then we will also have to put everything that the Jews did to the Palestinians ... " (English Wikipedia, Holocaust: Discussion, 12.4.2006)
- " It is a very interesting topic reconstruct the history of the Shoa, from all points of view, less than the hysterical and malicious denial of an act that shames the whole of the human species and should not be forgotten ever..." (Spanish Wikipedia, Holocaust: Discussion, 3.7.2006)
- " Why did not summarize the "point of view who doubt the Holocaust". Anyway, for those who wants the facts: the owners of this wiki site are the Americans ...they are merely want to justify and to win more global support for the Jews, no more..." (Arabic Wikipedia, Holocaust: Discussion, 5.6.2007)

קונפליקט סביב המילה "נאצי"

- " I think the use of the word "Nazi" is POV biased and would suggest "German" as a substitute, or even "Nazi German"..." (English Wikipedia, Holocaust: Discussion, 1.3.2006)

הערך "איידס"

קונפליקט סביב התיאוריה ה"דומיננטית" (לפיה מחלת האיידס נגרמת מנגיף ה-HIV) ומקומה ביחס לתיאוריות אלטרנטיביות

" אני חושב שהפסקה שעוסקת ב"תיאוריות אלטרנטיביות" מטעה. היא מציגה כדעה בעלת משקל את הדעה שדוחה את קיום הווירוס וממילא את הטיפול בו. אני חושב שזו דעה מסוכנת ואין מקומה בערך אנציקלופדי המתאר מהו איידס. ניתן לאזכר את תנועת המתנגדים במשפט או שניים ואולי אף להפנות לערך שמקביל לערך הבא... " (וויקיפדיה העברית, איידס: שיחה, 24.4.2006).

" באשר לפרוטוקולים, לרצח רבין, להכחשת השואה ולאחמנדיג'אד: אם אני לא טועה הרי שכולם מזכירים בוויקי ולחלקם ערכים ארוכים ומכובדים. תפקידנו, כמובן, אינו להסתיר מידע, מטורלל ככל שיהיה. באשר להצגת תיאוריות האיידס: ברור שרובן אינן מבוססות על עבודות או עובדות מדעיות, אז כיצד ניתן להציגן תוך התבססות בלעדית על עבודות מדעיות?

" In the encyclopedia there should be a section dedicated to those who disagree with the theory majority of HIV-AIDS..." (Spanish Wikipedia, AIDS: Discussion, 11.10.2007)

קונפליקט סביב התפלגות המחלה בקרב האוכלוסייה (הומוסקסואלים מול הטרוסקסואלים)

< יחד עם זאת אתה נוטה להצניע מידע לא נוח. יש הרבה מקורות להתפלגות נשאי האיידס בישראל. אנא השלם זאת. וויקיפדיה נמדדת בעיקר באובייקטיביות שלה... (וויקיפדיה העברית, איידס: שיחה, 23.2.2008).

" How is this relevant to gays? It could have been a female monkey. You can't simply blame all sexual acts you find repulsive on one group. I'm sure most homosexuals are as disgusted by bestiality as you are... (English Wikipedia, AIDS: Discussion, 6.7.2008)

הערך "אלוהים"

קונפליקט סביב קיומו של אלוהים ותפיסתו לפי הדתות השונות

" ויקיפדיה היא לא במה להתנחחויות דתיות. אנחנו מציגים באופן עובדתי את הטענות לכאן ולכאן, ולא מחכים לתגובות.... (וויקיפדיה העברית, אלוהים: שיחה, 1.4.2008)

" No, you are wrong. Wikipedia doesn't focus on what everyone's opinion is it focuses on the experts. Theology is the study of what God is... (English Wikipedia, God: Discussion, 26.4.2008)

" The idea that there is one true God and others are mere inventions (which defends the idea penultimate edition, and therefore Reverte) is offensive and does not respect WP: NPOV. This article is not pro-Christianity, so we must take into account other faiths and religions, without disparagement or lack of respect... (Spanish Wikipedia, God: Discussion, 12.4.2007)

" This definition does not cover all possible understandings of God or gods, and rightly only for teizma. It is therefore necessary to specify the definition of God and for panteizma and other religious lines... (Russian Wikipedia, God: Discussion, 28.12.2007)

הערך "מדונה"

קונפליקט סביב כתיבה בנוסח "אתר מעריצים"

" הימנעו מכתובת הערות בנוסח "לדעתי זאת ההופעה הכי טובה שלה..." , המטרה היא לנסות להציג עובדות, ולא להביע את דעתכם האישית.... (וויקיפדיה העברית, מדונה: שיחה, 14.6.2007)

" לא הבנתי למה הוא (הערך) כתוב כדיווח מעריצים נלהב ולא נייטרלי... (וויקיפדיה העברית, מדונה: שיחה, 28.6.2007)

" *"Maverick Records is the most successful "vanity label" in music history", "Madonna is the most successful dance artist in music history", "Madonna has had more music videos played more often on MTV than any other artist."* are POV... (English Wikipedia, Madonna: Discussion, 24.6.2005)

" No wonder the article is a former featured article. "Madonna-lovers" have turned this page in to a fanpage for the singer... (English Wikipedia, Madonna: Discussion, 19.12.2005)

*** **השוואה עם אנציקלופדיית "בריטניקה":**

" Wikipedia is not a F-ing publicity sheet, it's an ENCYCLOPEDIA. If you want to glorify Madonna, Israell, go start your own webpage or MySpace about her. **Enyclopedia Brittanica (who has a Madonna article) would not put this tour in its opening statement about her...** (English Wikipedia, Madonna: Discussion, 23.1.2007)

קונפליקט סביב השוואות עם זמרים אחרים ולגבי כינוייה של מדונה "מלכת הפופ"

" The "Queen of Pop" statement is neutral. I did not say that she was the 'Queen of Pop', I said that she is commonly referred to as the 'Queen of pop', which is both veracious and unbiased. The media does refer to her as the "Queen of Pop", just as how Michael Jackson is known as the "King of Pop" or Britney Spears or Beyonce is known as "Pop Princesses". I've provided a few average articles to show how the media is saturated with the title when referring to Madonna: In addition, she is featured in the "Biggest-selling female musician" article, so I don't see any problem with it being mentioned in the introduction. Its also in the intro of the Mariah Carey, and Celine Dion article, among other artists..." (English Wikipedia, Madonna: Discussion, 9.8.2005)

" Well, be careful of weasel words — but also, Googling "queen of pop" gives (just in the first two pages of links): Kylie Minogue, Madonna, Marcia Hines, Aretha Franklin, Elton John (sounds reasonable), and Diana Ross. Minogue & Madonna just about tie for most mentions. When more than one person is referred to by a title, (especially an evaluative one) should we not mention this if we're to achieve a NPOV? ... (English Wikipedia, Madonna: Discussion, 9.8.2005)

" Everything you bring is very subjective and some of it perhaps true, but this is not a Michael Jackson vs. Madonna debate !!! (English Wikipedia, Madonna: Discussion, 2.8.2007)

* (אתר "וויקיפדיה", 2008)

Neutral Point Of View (NPOV) in "Wikipedia": Can It Really Be Neutral?

Shiri Shilo

ABSTRACT

During the past decade, knowledge from encyclopedias, dictionaries and books has been gradually transferred into an available electronic version. This change reflects a trend called "Web.2.0", on which thousands of free content-sharing web-sites has been emerged. One of the major projects of information-sharing on the web is "Wikipedia", the online encyclopedia; It's content is entirely provided by volunteers who are free to edit any entry. Wikipedia has attracted attention both because of its popularity and its unconventional policy of editing: Can information derived from such an innovative project written by millions of people, be neutral? This study deals with different aspects of Wikipedia's official neutral point of view (NPOV) policy, which requires avoiding bias in writing. Neutrality is considered as one aspect of the broad concept of objectivity, a concept that has been discussed for decades in the fields of human sciences, linguistics and communication. The study conducted by quantitative and qualitative content-analysis of five controversial articles: "Terrorism", "Holocaust", "AIDS", "Madonna" & "God". The analysis included three NPOV comparisons: 1) Between five language versions of "Wikipedia": Hebrew, English, Arabic, Spanish and Russian; 2) Between "Wikipedia" and Encyclopedia "Britannica"; 3) Between versions from three stages in time in the Hebrew Wikipedia. Different variables related to the Discussion pages and History pages in Wikipedia were also been measured. According to the main Hypothesis, the results demonstrated a significant positive correlation between the number of editors and the degree of dynamism and between the extent of neutrality. Accordingly, the English version of "Wikipedia" was found to have the highest degree of NPOV and "Wikipedia" proved to be more neutral than "Britannica". This study assessed how neutrality is maintained in a project like Wikipedia where anyone can participate. The findings also carries implications for improving the extent of neutrality in other information sources (such as journals, newspapers, textbooks, etc).

***Neutral Point Of View (NPOV) in
"Wikipedia": Can It Really Be Neutral?***

By: Shiri Shilo

Supervised by: Prof. Sheizaf Rafaeli

***THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE MASTER DEGREE***

University of Haifa
Faculty of Communication
Department of Social Sciences

November , 2008

***Neutral Point Of View (NPOV) in
"Wikipedia": Can It Really Be Neutral?***

Shilo Shiri

***THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE MASTER DEGREE***

University of Haifa
Faculty of Communication
Department of Social Sciences

November , 2008